

PLANINSKI VESTNIK 7

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXIV

1974

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Dr. Avguštin Lah	Planinstvu prisojamo poseben pomen	349
Jože Medvešček	V Staničevi domačiji	351
Stane Belak-Šrauf	Stena nad Krnico	360
Franc Jeromen	APD v Hoggarju	366
Janez Rupar	Sahara	372
Rudi Rajar	Skrivnostni Tuaregi in zelena Sahara	377
Marjan Osterman	Le sen ...	380
Marko Zuccato	Peš po puščavi	383
Vilko Mazi	Hacquet na Šmarni gori	386
	Društvne novice	388
	Alpinistične novice	397
	Iz planinske literature	399
	Razgled po svetu	402

Naslovna stran:
 Zužemberk
 Foto Jožko Dolničar

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, dr. Tone Vraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi mod letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-316/72).

**DOMA ALI
 NA
 IZLETIH**

**NAJBOLJŠA
 ORUŽJA**

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

74. LETNIK

7
1974

PLANINSTVU PRISOJAMO POSEBEN POMEN

DR. AVGUŠTIN LAH

r. Avguštin Lah, podpredsednik Izvršnega sveta skupščine SRS, je na IV. planinskem taboru 22. maja 1974 na Gobavici nad Mengšem v slavnostnem govoru dejal:

Hvala vam za povabilo na tabor ljubljanskih planincev. Z veseljem sem se odzval, ker vem, da prihajam med vas, preproste in kulturne ljudi, ki ljubite in spoštujete svojo domovino in gojite tovariško sožitje, sproščenost in obenem navade kulturnega in zdravega življenja. Zato planinstvo ni samo šport in rekreacijska aktivnost, temveč je gibanje za proučevanje in varstvo okolja, naravnega in duhovnega, gibanje, ki spodbuja k zdravemu načinu življenja, k varovanju vseh naših pridobitev in iskanju najboljše razvojne poti. Prav zaradi tega lahko dobre želje, ki vam jih prinašam, povežem z aktualnimi dogodki in nekaterimi našimi prizadevanji.

Današnji shod je med dvema pomembnima dnevooma in dogodkoma. Včeraj smo praznovali dan mladosti; vsa mladina in vsi naši narodi in narodnosti so predsedniku Titu izročili tople pozdrave in najboljše želje za dolgo življenje.

Jutri bo za predsednika Tita in za vse nas veliki dan. Začenja se 10. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, družbeni dogovor na najvišji in najbolj odgovorni ravni o tokovih naše revolucije in njenih zvezah s tokovi v sodobnem svetu. Pravzaprav že vsi vemo, kaj bo vsebina tega dogovora: objavljena so poročila in osnutki resolucij, ki so nastajali v najširši razpravi in z zelo poglobljenim pogledom na vsa naša dogajanja. Prepričan sem, da še nikoli nismo tako temeljito pripravljali kak kongres; ta je na mejniku našega razvoja, ko uveljavljamo nove družbenoekonomske odnose, razvit politični sistem na trdnih samoupravnih in delegatskih osnovah, ko začinjamo nove velike akcije za razvoj gospodarstva, reformo vzgoje in izobraževanja, izboljšanje življenjskega standarda in socialistične kulture.

V tej naši družbeni preobrazbi imajo prvenstveno vlogo delovni ljudje. Tak je ves naš družbeni sistem. In ob vseh osnovah, ki se gradijo v združenem delu, v proizvodnji, v raziskovalnem in drugem delu, postaja vse pomembnejše, kako živimo zunaj dela in se nanj pripravljamo. Vsakdanje življenje ni samo delo, pozna tudi čas mimo dela, ki ni samo prosti čas. Zelo se moramo disciplinirati, če hočemo združiti potrebno in koristno z duhovno in telesno sprostitvijo.

Planinstvu prisojamo poseben pomen. Ne bom ponavljal in našteval vseh vrednot; zato, ker jih gojimo, smo na tem shodu. Ker pa prihajamo iz različnih krajevnih in delovnih skupnosti, je vendarle potrebno poudariti dve bistveni težnji in nalogi planinstva. Prva je vzgojna; planinci se namreč vse življenje pripravljajo, da ne rečem učijo, in tak sistem zdaj uvajamo v delovnem procesu. To je pogoj našega napredovanja in nuja, da izkoristimo, kar smo v razvoju dosegli – bistveno podaljšanje

življenja in naše aktivne dobe. Združevati moramo v en tok vse generacije, razna področja, neštete aktivnosti in naše male cilje v skupni cilj, razvijati sodelovanje in ustvarjalnost.

Druga težnja in naloga je naš odnos do okolja. Pri tem mislim na varstvo narave. Pa ne samo to. Posebna komponenta tega odnosa je naša splošna ljudska obramba. Planinstvo in partizanstvo sta bila in ostaneta zlita v enovito družbeno organiziranost in akcija. Ne gre le za vsak slučaj in pripravljenost; najbolj tragične so sicer vojne tragedije, a so tudi naravne katastrofe in krizne situacije, v katerih je lahko naša aktivnost usodna, prepotrebna. Tudi to je zadeva družbenega dogovarjanja in organiziranja.

Na to sem želel posebej opozoriti, kajti prednost planinske organizacije je v njeni množičnosti in samodiscipliniranosti, v tovarištvu in vztrajnosti.

Še posebej pa v planinstvu cenimo njegovo humanistično in kulturno osnovo. Oboje je velik ideal in cilj socialistične kulture in družbe. Človek živi od dela, toda lažje in bogateje živi kulturno, če dojemata bistvo in lepote narave, če ima zdrave navade in nazore. Kdor zna prislunhiti šelestenju listja, ta čuti z naravo, razume umetnika, ki to opisuje ali drugače upodobi, lahko pa zasluti tudi premik sovražnikove enote. Kdor opazuje naravo, razmišlja o njej in o sebi kot delu narave, kot njenem preoblikovalcu.

Prav v tem pogledu pa imamo še veliko nalog in visokih ciljev. Zdaj smo se zavedeli, da v nepremišljenosti ali brez odgovornosti uničujemo in kvarimo naravo. Planinsko gibanje je že po svojem osnovnem prizadevanju varuh lepega, dobrega in zdravega. Naše duhovno bogastvo nam omogoča, da ta svoja ravnanja dojemamo ne samo z vidika trenutnih potreb in želja, temveč tudi z vidika posledic, jutrišnjega dne in prihajajočih generacij. To so največje vrednote, zato vam želim mnogo uspehov pri naporih za takšne cilje.

IV. planinski tabor je pozdravil tudi tov. Marjan Oblak, predsednik ljubljanskega meddruštvenega odbora. Med drugim je dejal:

rečanje planincev na taboru je vsakoletno nadaljevanje I. zborovanja ljubljanskih planincev, ki je bilo 22. maja 1971 na Jančah v počastitev vseljudske vstaje in 30-letnice ustanovitve OF – nosilke osvobodilnega boja za narodnostno, politično in socialno osvoboditev.

Kot člani planinske organizacije smo soodgovorni za ustvarjanje pogojev in možnosti, da bi delovni ljudje v prostem času s svobodnimi dejavnostmi razvijali svoje ustvarjalne sposobnosti, bogatili svojo osebnost, razvijali svoje umske in telesne sposobnosti. Današnje srečanje je med drugimi že navedenimi praznovanji tudi uvod v praznovanje 100-letnice jugoslovanskega planinstva od 4.–7. julija letos na Platku nad Reko.

Pokrovitelj tega jubilejnega praznovanja je predsednik SFRJ Josip Broz Tito.

Vsakoletni planinski tabor pomeni tudi poživitev dela vseh društev, pomeni vzpodbudo za številne delovne akcije pri gradnjah, adaptacijah, sanacijah planinskih koč in domov, pri nadelavi, zavarovanju in označevanju gorskih potov, pri organizaciji in izvedbi programov planinske šole, tečajev za mladinske in planinske vodnike itd.

Bogata založniška dejavnost planinske literature in drugih edicij poleg že navedenih aktivnosti prav gotovo uvršča planinsko organizacijo med najbolj množične telesno-kulturne in vzgojne organizacije.

Planinstvo je vzdrževanje fizične in duhovne kondicije v najširših dimenzijah, ki nam je potrebna za jutrišnji uspešni delovni dan na slehernem delovnem mestu, pri učenju in študiju in za potrebe splošnega ljudskega odpora.

Vsak korak po naši svobodni zemlji nam bogati znanje in prikljuje v spomin številne zgodovinske dogodke iz preteklih dob, pomembnih za ohranitev slovenskega lica slovenskim goram in za osvobodilni boj. Zato tudi prirejamo stalne in množične

pohode po planinskih, zgodovinskih in partizanskih poteh, na katerih gojimo vrline, ki smo jih zapisali v kodeks slovenskih planincev: svobodoljubnost, tovarištvo, solidar-
nost, hrabrost, vztrajnost, skromnost, požrtvovalnost, ljubezen do narave, domače
dežele in njenih ljudi, patriotizem in humanizem.

V kratkem bo podpisan tudi družbeni dogovor o financiranju izgradnje in sanacije
planinskih koč in domov, o financiranju nadelave in varovanj gorskih potov. Ta
dogovor pomeni kvalitativno novost pri zagotavljanju združenih finančnih sredstev za
potrebe planinske organizacije, pomeni pa tudi poziv članstvu za še večjo prizadevnost,
da z lastnim delom bistveno poveča dobljena sredstva za realizacijo našega srednje-
ročnega programa.

O poteku IV. planinskega tabora bomo poročali v »Društvenih novicah«.

V STANIČEVI DOMAČIJI

(Ob dvestoletnici rojstva)

JOŽE MEDVEŠČEK

Naši planinci in alpinisti vedo, da je bil Valentin Stanič predhodnik
modernega alpinizma v Evropi. Naj zvedo še, kje je bil rojen, iz kakšnega
ljudstva je izšel in kaj vse je počel, kadar ni lazil po gorah.

Op. avtorjeva

V Bodrežu

rebivalce Soške doline med Ročinjem in Plavmi so Tolminci nekoč imenovali Dalince, Goričani pa so jim rekli Gorjani. V resnici je bilo bolj znano in bolj pravilno ime za te kraje Kanalsko in za prebivalce Kanalci. Ko se peljemo tam mimo, pritegne našo pozornost slikoviti Kanal s svojimi hišami, stisnjenimi na kamnitih soških bregovih, s turni, vogalnimi stolpi nekdanjega obzidja, z mostom med bregovoma in s Sočo v »kanalu« pod mostom. Lep kraj je Kanal in prijazna so naselja okoli njega. Južne sape prinašajo semkaj gorkoto Sredozemlja, Soča pa prinaša pozdrav z gora. Kanalci so se s spominskimi obeležji obdolžili že marsikateremu slavnemu in zaslužnemu rojaku, slikarju, skladatelju in pesniku. Na trgu je pod cedro malce preveč skromen, z avtomobili obdan in zakrit, spomenik zaslužnemu kanalskemu rojaku Valentinu Staniču, Cerovščkovemu Balantu iz bližnjega Bodreža.

Pojdimo v Bodrež, kjer se je Stanič rodil. Po Brajdi, ki nosi ime Staničeva ulica, pridemo Na fabriko, kjer je bila v prejšnjem stoletju tovarna svile. Za seboj pustimo novo kanalsko šolo, zavijemo Pod čelom, gremo čez most Pri mostiču in po dobrih dvajsetih minutah hoje smo v Bodrežu.

Niti pedi rodovitne zemlje niso uničili predniki današnjih Bodrežanov, ko so si postavljali domove. Kakšnih dvajset iz kamna zidanih in s korci kritih hiš so skromno stisnili pod hrib, da je ostalo tisto malo ravnice na soški naplavini pod vasjo za njive. Njiv je bilo vedno premalo. Po strminah okrog vasi so naredili plante¹ in laze v senožetih. Z voli – konj v Bodrežu navadno niso imeli – se na te plante in v laze največkrat ni dalo priti. Zato so prinesli gnoj nanje v košu na hrbtu in pridelke domov ravno tako. Med hišami so zasadili trte in naredili latnike po berjačih.² Nekaj pridelka

¹ Planta – majhna njiva v strmini, izravnana in obdelana kos zemlje.

² Berjač – dvorišče.

so dale brajde med njivami, tako da je bilo pijače za potrebo in včasih kaj malega tudi za prodajo. Nad vasjo je bila vaška gmajna, kjer je pastir, govedar ali govdár so mu rekli, pasel vaško živino. Iz senožeti nad gmajno so na vlakoh³ vlačili seno in steljo. Čez zimo so delali obroče za sode in brenclje,⁴ tesali platišča⁵ in pripravljali les za vozove. To pa še drva in seno so vozili naprodaj v Gorico. Napregli so ponoči ob enih ali dveh. Preden so se vrnili, je bila zopet nač. Pri vsem trudu in skromnosti največkrat ni bilo kaj dati v lonec. Kljub temu so bili zadovoljni, samo da ni bilo večje nesreče ali vojne. Žal pa tudi te niso prizanašale.

Ravno na poti v Gorico, kjer je bil sejem, so bili nekateri Bodrežani tistega zgodnjega jesenskega jutra leta 1902, ko jih je rdeča zarja klicala domov. V Bodrežu je gorelo. Strehe so bile po večini še slamnate in ogenj se je hitro širil. Zgorel je dobršen del naselja.

Komaj so popravili domove, že so se znašli v novem ognju, večjem od prejšnjega. Prišli so Dalmatinci in Bosanci. Nad Sočo so skopali jarke in razpredli bodečo žico. V Kanalu so vrgli v zrak most čez Sočo. Z nasprotnega hriba so se začeli oglašati strelji. Dolina se je znašla v frontni črti prve svetovne vojne. V avgustu 1915 so morali prebivalci zapustiti svoje domove. Bodrežani so preživljali vojna leta na Češkem in v Brucku. Ko so se čez štiri leta vrnili, niso našli od svojih domov več kamna na kamnu. Vsi se niso vrnili. Otroci so jim pomirali v Brucku. Iz Galicije ni bilo fantov. Vojna odškodnina je pozidala hiše. Italijani so se šopirili v krajih ob Soči. Otroci so hodili v italijansko šolo. Bodrežanski mulci so imeli tiste čase svojo »najsto šolo« kar Pod čelom namesto v Kanalu.

Mussoliniju se je zahotelo več sveta. Pobiral je može in fante. Z njimi je šel v Afriko. Nekateri so mu pravočasno pobrisali čez mejo. V okolici Maribora so čakali boljših dni. Prišli so hudi časi druge svetovne vojne. Mussolini je držal može in fante

³ Vlake – preproste sani.

⁴ Brencelj – okrogel koš iz bek. Rabijo ga za steljo ali seno.

⁵ Platišča – del lesenega kolesa pri vozu.

Nekdanja gostilna v Ročinju

Foto J. Medvešček

v »battaglioni specialia«⁶ po Italiji, da mu ne bi šli v partizane. Kljub temu so šli. Ko so se po vojni vračali iz partizanov in iz prekomorskih brigad, zopet ni bilo vseh domov.

Po vojni so Bodrežani trdovratno branili svoje njivice in senožeti pred zadrugo, zato da so jih kmalu nato začeli opuščati in se zaposlovati v anhovski tovarni. Danes obdelujejo svojo zemljo v glavnem le v prostem času. Komaj sedaj se je vas toliko opomogla, da so začeli malo bolj zares obnavljati svoje hiše.

V Bodrežu ni več Cerovščkovih. Kdo ve, kaj je privedlo Staničevega pranečaka do tega, da je zapravlil domačijo in je morala družina po svetu. Novi lastnik se je pisal Križnič. Z njim je prišlo k hiši novo hišno ime. Pri Pečonkovih se pravi tudi še sedaj, ko je priženil k hiši nov priimek sedanji gospodar Markič.

Na Pečonkovo, nekdanje Cerovščkovo dvorišče se pride z vasi skozi porton. To je vhod z velikimi lesenimi vrati. Streha na močnih stebrih (kolonah) varuje vrata pred dežjem. Takoj za portonom je okriv,⁷ kamor spravljajo kmečko orodje. Okriva se drži hiša. Zidana je v primorskem slogu. Hiša ni več tista, v kateri se je Stanič rodil. Od takrat je bila že dvakrat prenovljena. Zadnjič so jo pozidali po prvi vojni. Prej pa jo je obnavljal sam Stanič. Na skednju,⁸ desno od portona, je vzdian kamen, na katerem preberemo, da sta obnavljala domačijo brata Tomaž in Valentin Stanič leta 1836. Naš Stanič je takrat pomagal bratu Tomažu obnavljati hišo in gospodarska poslopja. Ni treba dvomiti, da je omenjeni napis tudi sam vsekal v kamen in ga vzdial. To kamen je še na prvotnem mestu, ker je Pečonkov skedenj skoraj edino poslopje v vasi, ki ni bilo porušeno med prvo svetovno vojno.

Soseda Pepi Marinčev in Suzana Ivanova se spominjata nekdanje Cerovščkove hiše, tiste, ki jo je pomagal obnoviti naš Stanič. Pripovedujeta, da je bila vse bolj imenitna od današnje. Kamnite stopnice z železno ograjo so peljale na kamnit gank, od koder

⁶ Battaglioni-speciali – posebne enote, kamor so Italijani poklicali – konfirirali Primorce med drugo svetovno vojno.

⁷ Okriv – pokrit prostor – lopa.

⁸ Skedenj – pod svisti.

Napis na Pečonkovem – nekdanjem Cerovščkovem skednju v Bodrežu

Foto J. Medvešček

se je prišlo v hišo z ognjiščem in v sobe. Stanovanjski prostori so bili zgoraj. V pritličju je bila klet. Na pročelju hiše je bil naslikan sveti Peter s ključi v rokah. Poleg slike svetega Petra je bila še druga slika, za katero se soseda ne spominjata katerega svetnika je predstavljala. Za to slikarjijo bi bilo težko reči, ali jo je dal narediti naš Stanič ali kdo drug. Poznejši gospodar Križnič se je imenoval Peter in je zato ta podoba mogoče njegova zamisel.

Sredi berjača pred hišo je zelo star oreh, pravzaprav samo deblo, ker so krošnjo Pečenkovi odžagali, da se ne bi zrušila na hišo. Oreh je pri tleh ožgan. Ob njem so si Pečenkovi kuhali, ko so se vrnili iz begunstva po prvi vojni. Markič Andrej starejši meni, da je ta oreh stal že v Staničevem času. Kaj če je ravno v njegovi senci mladi Balant prejemal prve darove učenosti od domačega učitelja Štefana Šuligoja?

Ogledali smo si kraj, kjer je prišel očetu Andreju in materi Mariji na svet naš slavni alpinist in goriški prosvetitelj. Kanalski fajmošter Tomaž Draščik, najbrž Ivanov iz Bodreža, ga je krstil. Drug Kanalec, tudi kanalski fajmošter Ivan Sovič, Tišlerjev iz Gorenje vasi pri Kanalu, ga je pomagal šolati. Kako je naš Balant postal alpinist? Med šolanjem v Trbižu in Celovcu ga gore najbrž še niso zvale. To se je zgodilo pozneje v salzburških letih. Doma v Bodrežu se fantu gotovo še ni prebudilo zanimanje za gore. Pa vendar!

Bodrežani imajo senožeti visoko pod Kanalskim Vrhom na robu Banjške planote. Zamislimo si, da kosijo Cerovščekovi v Jazbenu. Oče Cerovšček se ogleduje po vremenu. Krn in Matajur, ki se iz Jazbena ob jasnem vremenu lepo vidita, sta za Cerovščeka vremenoslovca. Kadar sta svetla in čista, takrat bo lepo vreme držalo in bo Cerovšček v miru kosil in spravljal. Če si ti dve gori nadeneta klobuk, bo popoldne nevihta. Če sta temačna in se za njima oblačni in mrači, se bo vreme kar za dalj časa pokvarilo. S košnjo bo najbolje kar prenehati. Gore, čeprav daleč na obzorju, imajo za Cerovščekovega očeta neko posebno moč, ki se je sam niti ne zaveda. Kaj, če se je tega odnosa do gora navzel od očeta tudi mladi Balant? Kaj, če so ga gore podzavestno osvojile, že preden ga je oče odpeljal čez Predel v Trbiž in preden je zahajal na salzburške vrhove?

Motiv iz Kanala
Foto J. Medvešček

Slika levo: Motiv iz Ročinja. Slika desno: Rojstna hiša V. Staniča v Bodrežu

Foto J. Medvešček

Cerovščikov gospod pa ni bil edini Bodrežan, ki je zahajal v gore. Še danes bomo slišali kakšnega Kanalca, kako bo imenoval Krn, Batognico, Bogatin in vse gore, ki se vidijo od Deskel ali s Kanalskih hribov, kar s skupnim imenom Krni. Na enega teh Krnov⁹ so nekoč hodili iskat zlato. Poleg Tolmincev in Bovčanov so bili med temi iskalci zlata tudi Kanalci in z njimi Bodrežani. Ko so pokosili po senožetih nad vasjo, je take iskalce zlata vzela noč. Krivično bi bilo misliti, da jih je gnal v Krn pohlep po bogastvu. Gnala jih je kvečjemu želja, da bi obogateli. Kdo bi si ne želel postati bogat, če iz leta v leto gara, pa je pri tem večer revež, večkrat lačen kot sit in bolj gol kot oblečen. O nekem takem zlatosledcu so pripovedovali, da je naročil ženi, ko je odhajal, naj zmeče iz hiše vso posodo, ko bo zaslišala voz na berjaču. Takrat, da bodo pripeljali zlato in bo kupila vse novo. Čez par dni je res priropotal voz na dvorišče. Toda namesto zlata je ležal na njem mož. Pri kopanju v Krnu se je ponesrečil, da so ga morali pripeljati domov na vozu.

Sosedje so o takih iskalcih zlata menili, da se jim ne ljubi delati in da hodijo zato v Krn. Bo komaj držalo. Komur se ni ljubilo delati, je lahko lenaril tudi doma, pa še z zlatosledcem mu niso nagajali. Tudi, da so jih pritegnile gore s svojimi čari, ne bi imelo smisla meniti. Kljub vsemu so pa le bili tudi oni nekakšni predhodniki današnjih planincev. Eden zadnjih, najbrž tudi zadnji tak kopač zlata v Krnu je umrl v okolici Kanala še po zadnji vojni.

Danes ne hodi nihče več iskat zlata v Krn. Vsaj tistega v pravem pomenu ne. Iz vse doline, pa še iz Levpe, Kala, Banjšic pa s Kambreškega, Liga in od Idrije pri meji si hodijo služiti kruh v anhovski »Salonit«. Mnogokrat in za marsikoga je ta kruh grenok. Znoj in cement ga držita. Je pa le: Vedno ga ni bilo. Nič čudnega, če so ga takrat iskali v Krnu.

Končajmo kramljanje o kraju, ki nam je dal našega vrlega Balanta in poglejmo še v kraj njegovega prvega delovanja med ljudstvom.

⁹ S Krnom je mišljen tu Bogatin. Glej J. Abrama – Bogatin.

Bodrež

Foto J. Medvešček

Na Banjščicah

»Je kraj in ga ni,« beremo v Lovrenčičevem »Cerovškem gospodu«, »je kraj in ga ni in je dal ime veliki planoti, ki jo objema od ene strani v velikem loku med Sveto Lucijo in Solkanom Soča, od druge strani pa jo robi lepa Puštalska in Čepovanska dolina, ki se ob Velem vrhu spusti čez sedlo do Idrije hiteča proti Soči.«

Da. Se vedno je kraj in ne samo eden. Cela vrsta jih je, banjških vasic in zaselkov: Lužarji, Mrcini, Podgrič, Trušno pa Lohke, Podlešeč, Raven, Breg in Krvavec so posejani po osrednjem delu Banjške planote.

Je kraj, ker v njem živijo ljudje, in ga ni, ker odhajajo ti ljudje za delom v dolino, hiše pa se praznijo.

Ni kraj, ker nima poštene ceste, ki bi ga približala dolini, in je kraj, ker je pri gradnji te ceste umrlo petnajst mladih fantov.

Je kraj, ker so bili njegovi prebivalci v njem rojeni in je njihov. Ni kraj, ker so ti ljudje izgubili vero v življenje v tem kraju.

Je kraj, ker bo zopet zaživel, mora zaživet!

Že za Staniča so Banjšice bile kraj in niso bile. Bile so, ker so imele cerkev, celo dve, in tudi farovž, čeprav tega imena ni zaslužil. Niso bile kraj, ker ni hotel noben fajmošter pasti banjških duš. Pa so zvedeli Banjškarji za Cerovškega gospoda Balanta in so šli ponj v Bodrež. Gospod je prišel. Banjščice so postale kraj, kakršnega ni bilo v Goriški deželi.

Pod gričem pri Stankotu Madonu povprašamo, kje je bil nekdanji farovž. »Poglejte,« pravi, »tisti griček tam doli. Tam je bila cerkev, malo niže pod njo je bil pa farovž. Saj hiša še stoji. Na Lužah pravijo tistemu kraju. Povprašajte po Kristanovih, oni živijo v nekdanjem farovžu.« Na Lužah sta vsega dve hiši. Pri večji se pravi pri Lužarju ali po banjško pri Lužarjih. Hišna imena so na Banjščicah množinska. Banjškarji pravijo pri Lužarjih, pri Madonih in ne pri Lužarju in pri Madonu. Poleg Lužarjeve hiše je v bregu druga čisto majhna, prillična hišica. Pri Kristanu pravijo pri hiši. Ko so

naredili novo cerkev in farovž na Trušnem, je kupil starega neki Kristjan iz Krvavca. Po njem je hiša dobila ime. Z majhnega dvorišča se pride v kuhinjo-»hišo«, iz te pa skozi obokana vrata v sobo. Kristanova Angela se spominja hiše izpred prve svetovne vojne. Takrat je imela hiša še slamnato streho in ognjišče v kuhinji. Angela je slišala pripovedovati od starejših, kje je župnik spal, kje imel pisarno in kje je učil otroke. Na gričku nad farovžem se komaj še pozna, kje je stala nekoč cerkva svetega Duha. Razpadla je že pred prvo vojno. Kar je do takrat še ostalo od nje so razkopali najprej avstrijski, nato pa še italijanski vojaki, ki so prišli na Banjščice leta 1917. Ob cerkvi komaj zaslutimo prostor, kjer je bilo pokopališče.

Druga banjška cerkev je bila v Krvavcu na drugem koncu Banjščic. Tudi te ni več. Nad Gačnikovo hišo je kraj Na cerkvenem. Poleg hiše pa pravijo ravnemu delu sveta Plesišče. Tu so se nekoč Banjškarji zavrteli in če je bilo potrebno tudi stepili z Lokovčani, ko je bil pri svetem Jakobu in Frančišku v Krvavcu shod.

Cerkvic, kjer je Stanič pridigal, učil in grajal svoje Banjškarje, že dolgo ni več. Ko so postavili novo cerkev na Trušnem za cele Banjščice, so stari dve najbrž opustili. Do danes pa se je prenesel iz roda v rod spomin na gospoda Valentina, tak vtis je pustil med ljudmi. Bil jim je »gospod« in učitelj, kmet in zdravnik, orodje jim je izdeloval, pesmi je pisal in jih celo tiskal pa še z otroki se je igral.

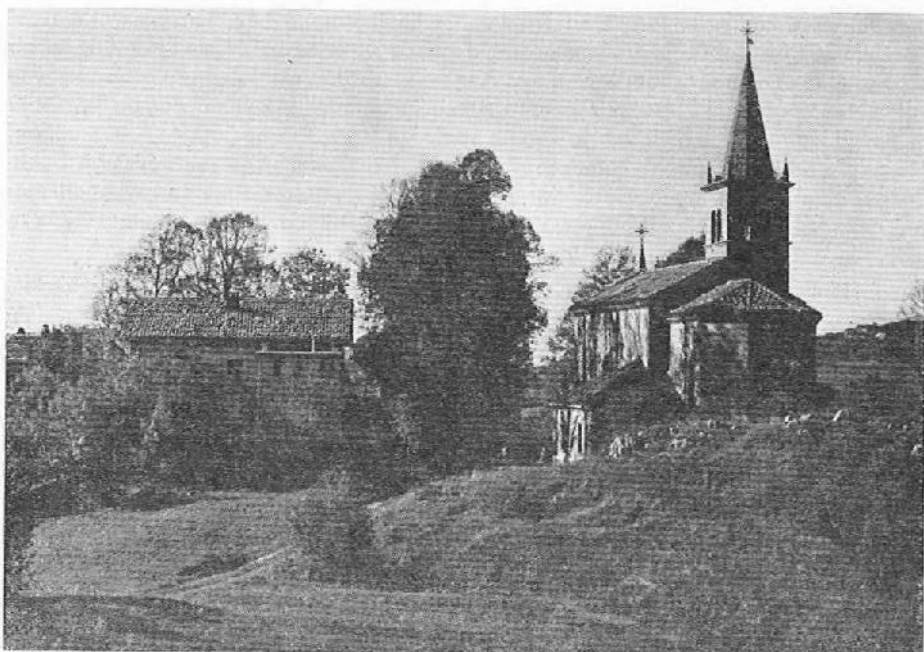
Ob lepih dneh je postal ob cerkvi na gričku in strmел proti goram. Salzburške gore so ga pritegnile nase v študentskih letih. Marsikateri vrh je takrat obhodil. Celo na Groslocknerju je bil med prvimi. Sedaj v moški dobi so ga klicale domače in furlanske gore. Vabil ga je Krn in Bohinjske gore, pa še Triglav za njimi. Na zahodu ga je mikal Matajur. Clapsavon in Monte Cavallo sta vabila z onstran Furlanije. Ob jasnih večerih je videl okno v Prestreljniku. Ko je prišlo poletje, ni zdržal več. Šel je in oblezel bližnje in daljnje vrhove.

Po dobrih šestih letih življenja med Banjškarji se je »gospod« od njih poslovil in šel v dolino, v Ročinj.

Slika levo: Cerkev na Banjščicah. Slika desno: Motiv iz Kanala

Foto J. Medvešček

Banjšćice – cerkev na Trušnem

Foto J. Medvešček

V Ročinju

Soča je razposajeno planila v svet. Od današnjega Mosta na Soči se je prebila skozi tesen pri današnjem Podselu. Pritekla je skozi Kopovišča in se razlila v dolino med Kanalskim Kolovratom in Banjško planoto. Dolino je zapolnila z gruščem. Neugnana Soča še vedno ni bila zadovoljna. Njen tek proti jugu so zapirali Sabotin, Kuk in Skalnica. Soča je planila mednje in si odprla pot proti morju. Sedaj je začela poglobljati strugo še tam, kjer jo je prej zasula. Odnasati je začela naplavine. Ni odnesla vseh. Mudilo se ji je proti morju in je pozabila levo in desno po dolini prodnate terase – pečna. Čez milijone let so nastale na teh terasah vasi in vasice: Prelesje, Gorenje Deskle, Gorenje polje, Morsko, Bodrež, Avče in na največji terasi največja vas Ročinj.

Katero ljudstvo je prvo živelo v tem delu Soške doline? Keltom ti kraji najbrž niso bili neznani. Pod pobočji Kuka, kjer je današnji Ročinj, so imeli že Rimljani svojo naselbino. Po velikem preseljevanju so semkaj prišli in tu ostali naši predniki. Toliko domov je nastalo na vsaki terasi, kolikor jih je lahko vsaka skromno preživela.

Ob cesti v Ročinju je stara hiša, kjer je bila včasih znana gostilna Pri Grozdu. Tu so se ustavljali popotniki in vozniki. Tisti, ki so prišli skozi Kopovišča s Tolminske, so si tu privoščili merico dobre kaplje. Oni, ki so pripeljali po klancu iz Ajbe z goriške strani, so se tu oddahnili. Če jih je zajela noč, so tudi prenočili. V štaloni¹⁰ je našla streho in zalogaj sena živina. Prvotna gostilna je stala baje nad sedanjo cesto. Marsikaj bi znali povedati Grozdovi zidovi, če bi spregovorili. O robotih, a odkritih in poštenih Tolmincih bi pripovedovali, o njihovem puntu in o domačinih Ročinjcih.

Vodja tolminskih puntarjev je bil Ročinjec Ivan Miklavčič-Gradnik, so dohnali v zadnjem času. Zmagovito je vodil svoje puntarje nad Gorico. Drugič so vojaki gnali njega in druge »jogre«¹¹ v zapor na goriški grad. Še tretjič so šli tolminski puntarji v Gorico. To je bilo, ko so šli tolminski župani in ključarji k usmrtni svojih vodij.

¹⁰ Štalon – hlev ob občestni gostilni za vprežno živino.

¹¹ Jogri – vodje tolminskih puntarjev. Glej Ivan Pregelj – Tolminci.

Ob cerkvi svetega Pavla nad Ročinjem stojijo trije križi. Kalvarija! Naša zgodovina je bila mnogokrat ena sama kalvarija in za prenekaterim sinom je jokala slovenska mati. Pravijo, da so kamni za omenjene križe izpod Krna. Ročinjci so imeli pod Krnom planino. Ko so jo odstopili Krncem, so jim ti dali v zameno kamne za te križe. Veliko lepega a še več hudega je doživel Stanič v Ročinju. Komaj je dobro prišel in začel delati, že je prišla v deželo vojna. Francozi so prinesli z njo vred tudi marsikaj dobrega. Pa vojna je vojna. Človek je ne vidi rad. Če te vzame s seboj takle »Francoz malo prida, ki je treba voziti za njim kruh do Kobarida,« nisi nič vesel. Če te pa vtakne še v uniformo in te pelje kam v Rusijo, je še slabše.

Tudi »pod Francozom« se je življenje ustalilo. Le na novotarije so ljudje sprva nezaupno gledali. Pa gospod je pojasnjeval in miril ljudi. Otroke je učil in jim zidal šolo, da so Ročinjci še sedaj ponosni, saj so imeli šolo, ko je daleč naokrog ni bilo. Za vsako delo je bil »vicarius Ronzinae« pripraven. Tesaril je in delal voznikom vozove. Pesmi je pisal in jih tiskal. S fanti je prepeval na vasi in se menda včasih tudi zavrtel. Življenje bi lepo teklo, ko ne bi naenkrat ta »Napoleon Buonaparte vzel konec, preden je bil dolg tri kvarte.« Francozi so morali iz dežele. Za seboj so porušili most čez Sočo v Kanalu. Ročinjci in Tolminci niso mogli v Gorico. Kdo naj zgradi most, če ne ročinjski gospod. Vrv je napel čez Sočo, izbil sodu dno, ga privezal na vrv in tako plul čez Sočo, meril in vodil delo.

Za vojno je prišla bolezen. Runje so morale po vaseh. Ročinjce pa je pred njimi varoval Stanič, ki se je prelevil v zdravnika. Kar s trni je cepil proti runjam, ko ni imel drugega pripravnejšega orodja.

Za vojno in boleznijo je prišla še lakota. Suša je uničila ves pridelek, da so ljudje nabirali travo, jo kuhali in jedli. Zopet je bil Stanič tisti, ki je skušal pomagati. Naravnost cesarju je pisal za pomoč.

»Uns drükt Not
Franz, gib Brot!
Sonst o Gott,
schneller Tod!

Sila nas stiska,
Franc, dajte kruha!
Če ne, o Bog!
Hitra bo smrt.

Dosegel je, da so gradili v Kanalu nov most namesto zasilnega. V dolino je prišlo nekaj zasluzka.

Ročinjci oponašajo Kanalcem, da niso hoteli Staniča za dekana. Kdo ve, če je bilo res? Pa če ga res niso, so naredili deželi uslugo. Oni so lahko dobili drugega dekana. Goriška bi pa težko dobila drugega takšnega korarja,¹² šolnika in še to in ono. Po treh dobrih in sedmih hudih, a vseh desetih plodovitih ročinjskih letih je šel Cerovščkov gospod Balant v Gorico, da je delal za vso deželo.

¹² Korar — kanonik škofijske cerkve

**Pesniško zbirko »Ptička bregarca« lahko naročite pri avtorju Ludviku Zorzutu,
65213 KANAL, GRAD 2.**

STENA NAD KRNICO

STANE BELAK-SRAUF

sa zgodba se je pričela pravzaprav že pred mnogimi leti, ko sem kot zagnan pa še neizkušen pripravnik prvič pritovoril težak nahrbtnik v to prelepo alpsko dolino. Ostenja nad njo kipe v soncu kot plameneči zublji k nebu. Drzno in neskončno ubrano. Pravi plezalski raj!

Najimpresivnejša z alpinističnega stališča pa je nedvomno trikotna in neusmiljeno prepadna zahodna stena Rakove špice. To je 600 m globoko brezdno, ki ga tvorijo sistemi plati, nizi rdečih streh in trebušastih previsov. Tako močno se mi je stena vtisnila v spomin, da sem sklenil nekoč poiskati si pot preko njenega najbolj surovega obličja. To predstavlja osrednji del stene, ki ga označuje ogromen polmesečni previs. Iz Krnice gledano je svet tam zgoraj negostoljuben celo za pajke... Praizkus tam preko bi obetal doživetja skrajnih težav.

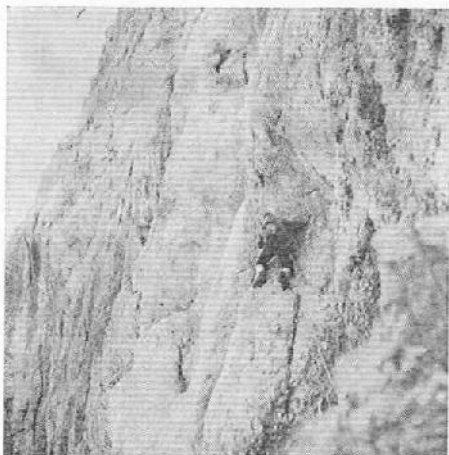
Prvemu poizkusu v tej neprehodni skalni pregradi je botroval tragičen dogodek v poletju leta 1969, ko sta se v severni steni Travnika smrtno ponesrečila dr. Uroš Tršan in dr. Brane Pretnar. Zlasti slednjemu, ki mi je bil tudi soplezalec v gorah Mt. Blanca, sem sklenil posvetiti vzpon preko stene, ki je marsikateri alpinistični duši vzbujala slo in strah obenem.

Odlično pripravljena sva se s soplezalcem Mitjem Koširjem namenila v steno, dobrih 14 dni po usodnem julijskem dnevu. Za seboj sva imela nekaj svetovnoznanih problemov v gorah nad Chamonixom in nobenih subjektivnih ovir ni bilo. Pa vendar gora ni hotela!

Navsezgodaj 13. avgusta sva stala v tistem tesnobnem kotlu pod najnižjim delom stene, kjer naj bi se začela najina pustolovščina. Nad nama se je bočil niz rdečih previsov in visoko zgoraj modro jutranje nebo. In vendar ni bilo vse tako, kot sva si želela. Neurje zadnjih dni je kljub visokemu poletju zasulo ostenja z več pedi globoko snežno odejo. V steni je zavladala prava zima in jo spremenila v odurno cedečo se vertikalo. Tesnoba v srcu je rasla, ko sva se navezovala in tehtala svoje moči. Toda priganjal naju je spomin na prijatelja, ki sta imela manj sreče prav tisto uro in na isti dan, ko sva bila z Mitjem v divji steni Les Droites izpostavljena toči kamnitih plazov.

Dva diapozitiva iz zah. stene Rakove špice

Foto J. Belak

Poiskala sva šibko točko ob vznožju stene in se zagrizla nanjo na njenem desnem delu. Prelisčila sva prvi težki raztežaj in se dokopala do prve zasnežene police. Kako počasi so tisti dan tekli raztežaji v sicer srednje težkem svetu! Stena se je usločila nad dvoje človeških mravelj, ki sta rili še globoko v njenem vznožju po snegu. Vodene srage so risale preko navpičnih plati odbijajoče črne podobe, močile obleko, prsti so drevneli. Malone v trenutku je minila prva polovica dneva in zdrav razum je veleval pravočasen umik. Tvegala bi najmanj dvoje noči v steni, ki je bila vse prej kot poletna.

Ko sva v žarečem avgustovskem večeru zapuščala ostenje, sem vedel, da se lotevam enega zadnjih problemov v Julijcih. Steni sem zapisal dolg, ki mi ga je bilo dano poravnati šele štiri leta kasneje.

Medtem so me alpinistični cilji zanesli v visoke gore Hindukuša in Himalaje in stena je morala čakati v svoji odmaknjenosti. Toda celo v tistih daljnih gorah mi je stala kot svetel cilj pred očmi. Preglasila je včasih celo trenutne visoke cilje, na katere smo bili namenjeni. Kako uspeli? Tu ni le vprašanje premagati oviro, temveč tudi kako! Načelo plemenite igre naj bi v tej steni veljalo še posebej. Z drugimi besedami – nobene uporabe svodrovcev, ki omogočajo vzpon preko sicer nepreplezljivih mest. Brez tega pa se je zdel uspeh kot utopija...

Štiri leta so morala preteči, da sem zopet našel soplezalca in vskladil vse druge dejavnike, nujne za uspešni vzpon. Bil sem pripravljen marsikaj pretrpeti. Studiral sem steno v vseh letnih časih. Odkril sem nekaj šibkih točk na kritičnih mestih. Končno sem spoznal svojo »Trnuljčico« v vseh njenih številnih obrazih in razpoloženjih.

Potem sem se odločil. Letos moram uspeli v tej steni mojih sanj. Opustil sem načrte v Centralnih Alpah in izbral za svoj prvi cilj – Rakovo špico.

Izza Prisojnika so se valili težki deževni oblaki, ko sva stala z Janezom Gradišarjem ponovno pod steno. Toda pravega dežja kar ni hotelo biti.

Naglo sva se vzpenjala navzgor proti tisti drobni polički, kjer so na že preperelih vrveh viseli šopi klinov izpred štirih let.

Vendar stene poznajo nešteto načinov, da se otresejo vsiljivcev. Trdno odločena, da uspeva, nisva posvečala mnogo pozornosti kratkim ploham, ki so naju hladile ves dan. Veselo zlezeva v past, ki jo nastavlja gora, da obračuna kasneje na primernejšem mestu.

Iz megle se je prikazal tisti ogromni polmesečni previs, v katerem naj bi tičal tudi ključ vzpona. Tja naju je vodila nadaljnja smer, ki zahteva dolgo in delikatno preč-

Slika levo: V prečnici. Slika desno: Z. Bešlin

Foto S. Belak

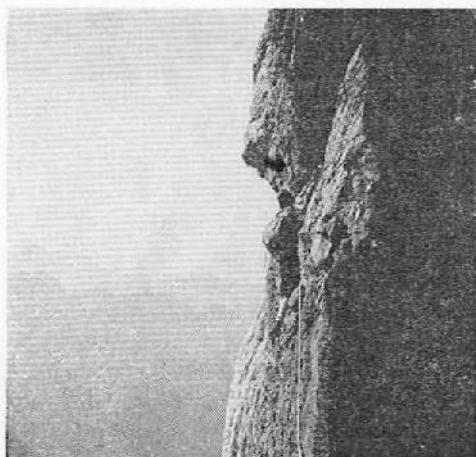

nico v žmulastih plateg. Dediščina 60 klinov izpred štirih let izdatno oteži najina nahrbtnika, ki se z nama vred namakata pomalem že ves dan. Previdno zlezem okoli krušljivega previsa v gladek in z rušo zarasel žlambor. Končno me po večkratnih poizkusih spusti čez ob krepkem sopihanju na meji zgornje pete stopnje. Gost dež pa poskrbi, da se naglo ohladim na stojšču. Janez, vešč prečnic še iz El Capitana, naglo opravi s tem raztežajem, ki nama je prinesel komaj par metrov višine. Zato pa sva bila sedaj že nekaj bližje vpadnici previsa. Do značilnega kamina naju loči nekakšen raz domala brez razčlemb in deloma previsen. Potem lovim ravnotežje na Janezovih ramenih in zabijam dralonski klinček v zanikrno razpoko, ki ga končno le sprejme za svojega. Stremena, nekaj drgetanja in sopihanja in zopet je za mano eno mesto zgornje pete stopnje. Druga polovica raztežaja je zopet prečnica pod podirajočimi se previsi, ki branijo prestop v zajedo, razvejeno v obliki črke Y. Desni krak je tisti, ki omogoči nadaljevanje vzpona. Toda čas beži in dan že loviva za rep. Velike kaplje lete iz ostrega roba velikanske temne prikazni skupaj z odkruški, ki se nama puljijo med plezanjem. Desni krak zajede predstavlja plezanje v deloma zelo krušljivi skali in popolni navpičnosti. Noč naju lovi na »stojišču«, kjer ni prostora niti za čevlji. Težavno situacijo rešujeta dva specialna stubaiska profila, zabita v široko razpoko zamaknjenih plati. Kakih dvajset metrov nad seboj slutiva v nastajajoči noči polico, ki bi nju lahko gostila prihodnjo noč. Z nekaj specialnimi kromvanodijevimi klini in tveganim plezanjem uspem že v trdi noči doseči drobljivo polico. Udobja to noč res ne bo.

Premočena in zdelana se pripravljava na noč, ki obeta vse najslabše. Gosta megla skriva globino, pa tudi strop verjetno največje strehe v naših gorah. Vse stvari pribijeva v steno, potem pa se prične tisto neskončno pričakovanje novega dne. Kot skovirja čepiva na polički, pokrita z bivak-vrečo in prisluškujeva pogrmevanju, ki se širi izza trentarskih gora. Minute se vlečejo kot ure, srce napolnjuje tesnoba. Predobro veva, kako bo v neurju na tem izpostavljenem mestu.

Okoli dveh ponoči zarohni nevihta po robeli in naju zalije z dežjem in sodro. Krčevito drživa nylonsko ponjavo, ki jo skuša veter potegniti nekam v temo. Gora se brani z vsemi prijemi.

Potem se je iz vlažne temine izcimilo turobno jutro. Želiva si le nazaj v dolino. Tudi to pot je stena močnejša. Mokre vrvi režejo v živo, ko se spuščava v globino. 300 m premagane navpičnosti izgubiva kot pajka na zračnem spustu. Bedna vrnitevl Počutiva se majhna, kot tepena pobalina, ki sta šla v svoji igri predaleč. Vem, da se bom zopet vrnil. V tem je čar. Dolg se ne odpiše.

Le vajeno oko vidi v sliki, kakšen je svet v zah. steni Rakove špice

Foto S. Belak

Potem pa je nastopilo tisto značilno obdobje lepega vremena, s katerim postreže še tako deževno poletje. Spomin na turbni bivak in vrnitev je že nekoliko zabrisan in olepšan. Nestrpno iščem soplezalca, ni jih prav veliko za take štorijske! Končno ga najdem v vrstah mlajših pa zato tembolj zagnanih plezalcev ljubljanskega AO. To pot prav zares ne računava na večje presenečenje.

Ko 10. avgusta zopet stojim pod steno, je v srcu ena sama velika želja – uspeti! Nebo je bilo brez oblaka in v spominu so vstajali vsi zapleteni prehodi do drobljive poličke pod veliko streho, ki ostaja najtrša in največja uganka.

Slede si znani raztežaji. Tu sem že star znanec. Drzni steber Rogljice se poganja nekam v nebo, kjer se ostenja nad Krnico prevesijo v blago pobočje nad dolino Vrat. Odlično sva pripravljena. To se kaže tudi pri napredovanju. Še pred poldnevom sva na mestu, kjer sva zadnjič z Janezom predrgetala nočno neurje. Optimizem nevarno raste kljub ogromni strehi, ki visi nad nama.

Cela ura mine, da razobesiva po sebi vso kovačijo, ki naju je nepoškodovana pričakala na polici. Potem se odpraviva v neznani svet na sabo.

80 m zalomljenega skalovlja, ki ga v dnu zajede poživljajo nepojmljivo nežne cvetlice, se pne pod strop strehe, ki bo odločila izid. Nobenih večjih zaprek nama ne zastavlja navpična zajedana. Imam nelagodni občutek, da zopet prav naivno lezeva v past, ki se bo zaprla pod previsom. Potem naju doseže vroče avgustovsko sonce in praživa se v lastnem soku.

Zajeda, po kateri tako lahko lezeva, nenadoma ponikne v notranjost gore in vroči blišč poletnega dne zamenja tema podzemlja. V trenutku se zavem, da utegne biti to slepa ulica. Grda ukana stene, ki sem ji namenil eno celo sezono! Ko zajamem zrak s polnimi pljuči, da bi dal duška razočaranju, opaziva nad sabo tudi že izhod iz zagate. Stena nama zopet ponuja rešitev. Ali pa je to le pot, da še globlje zabredeva v težave?

Pol ure kasneje se oba prav neugledno priplaziva iz luknje zopet na svetli dan. Sprejme naju tako zračno stojišče, da bi se ga razveselili kvečjemu kavri. Tudi za spolzkost in blato je dobro poskrbljeno. Toda svet nad nama je tako negostoljuben, da zaman iščeva nadaljevanje. Vzpon naravnost bi pomenil nekaj dni kamnoseškega dela, da o kakšni plezalni etiki niti ne govorimo. Preostaja nama edinole prečnica vodoravno pod previsi. Divja zadeva na pogled. Vendar druge izbire razen povratka pravzaprav nimava. Dolgokraki Zoran previdno odpolzi iz vlažne sence v modro praznino. Izpostavljenost je popolna. Pod nogami izginjajo gladke plati v zatrep, kjer se je pričela najina pustolovščina. Le nagli sunki vrvi pričajo o borbi z gravitacijo, ki je tu vse prevladujoča sila. Rezki zvoki avtomobilskih hup grobo kršijo tišino tvegane igre.

Končno je prečnica premagana in treba bo zapustiti hladno in pomirjujočo senco pod stropom previsa.

Ko sledim Zoranu za rob, ga odkrijem na stojišču, ki zasluži svoje ime le zaradi lepšega. Prilepljen na nekakšni lašti sredi plošč, počasi povzema vrv. Iz kočice v Krnici se mora videti najino početje kot marionetna predstava. Končno! Na višini nisva pridobila niti metra, zato pa sva morda našla izhod iz zagate. Vendar od sedaj dalje drži pot le še navzgor. Spust v primeru povratka sva si s prečnico praktično odrezala.

Vendar za močne roke in trdno voljo se kaže povsem uporaben izhod dva raztežaja višje, v obliki prve od gredin v zgornjem delu stene. Zatorej le navzgor. Za vsako ceno morava doseči tisto polico, sicer bova grdo visela vso noč v plateg. Na stojišču se motoviliva v kupu vrvi in končno se le zamenjava. Treba je gor do previsa in prosto čezenj v nekakšen žlebič. Trdo delo se mi zdi, pa sem srečen, ko prisopiham na boljše stojišče le slabih 20 m nad Zoranom. Sonce žge kot za stavo, ko vložim preostanek vrvi, dokler se ne iztečejo. Prijatelj zdeluje previs. Vse poteka

v popolni tišini. Kakšen prizor! Plezalec na zelenem dnu doline, za okvir pa rezane oblike previsa, ki nama ga je uspelo tako elegantno prelisiti. Nič vrtenja! Potem se pripelje po zraku neskončno lahkatno metuljček... Gorski apolon. Kako naivno se usede na kosmato in oznojeno roko, ki krčevito stiska vrv. Rilček porine med kocine, pa takoj nato sunkovito odfrli. Najbrž neužitno! Potem nastavlja krila soncu in se ne zmeni za boj, ki ga bijeva v steni. Kar je za naju vrhunec težav, je ljubki živalci življenjsko okolje. Prijatelj je splezal previs, apolon pa je zamenjal utripajočo roko z mirnejšo skalo. Idila je končana.

Dober raztežaj nad nama ogledujeva tolikanj pričakovane gredine. Morala raste do napuha – tega pa gora ne mara!

Zaverovana v simfonijo plezanja ne posvečava pozornosti drugim stvarim. Medtem se je tam nad Ziljsko dolino skuhalo nekaj, kar nama je uro kasneje grdo zagrenilo sicer odlično začetni dan. Velikanski nevihtni oblak se je razbohotil na severovzhodnem nebu. V naskoku požira gore na zahodu. V trenutku splahni prešerno veselje. Tam, kjer vodi rešilna zajeda na gredine, drvi ob hudi uri v dolino slap, ki bi naju za šalo pospravil.

Gladke plati se združujejo v topem kotu, ki tvori edini prehod navzgor. Prav tam v kotu čepi nagnjena skalna luska brez oprimkov kot v posmeh najini stiski. Mrzlično lezem po plateg v zajedo, medtem pa se oblačni valjar kot hobotnica useda vse bližje po vrhovih. V trenutku odčara sonce in steno zajame turoben mrč. Naglo sem v kotu in telo se z vso silo zagazdi v preperelo poč. Dolg klin nastavim v razpadajočo skalo. Že naslednji hip hreščeč izgine v globini. V roko me grabijo krči. Hlastno grabim v notranjost poč, a tam ni nobenih oprimkov. Naslednji kos železa je boljši. Divje ga zabijem v preperelo skalo. Prah in drobci mi zasipajo obraz in oči. Z enim ušesom prisluškujem zvoku klina, z drugim pa bližajočemu se neurju. Izmučeno telo vse bolj polzi v praznino. Kako bedno se počutim. 20 m skale, pa toliko napora. Ta trenutek mi droben košček železa, ki mu pravim klin, pomeni več kot kraljevsko premoženje. Vponka, ki s tleskom združi varovalno vrv s klinom, odloči tekmo s časom v moj prid. Izvesim se nad prepadam, krepak poteg – in zavihitim se okoli roba v dno zajede. Bolj kot kdajkoli prej velja upoštevati, da je »čas zlato«. Prej še svetli del se naglo zgošča v noč. Še 10 m je do police. Po robah završi piš, temu sledi grobna tišina. Končno rešilna polica in v naglici zabit varovalni klin. Za čuda, dober. Zoran leze z največjo naglico. Ne utegne izbiti klina. Tako bo tisto mesto precej lažje za ponavljalce. V nastopajoči neurni noči zakipe megle iz doline. Oba sva na rešilni polici. Strele treskajo v Prisojnik, stene vračajo odmev.

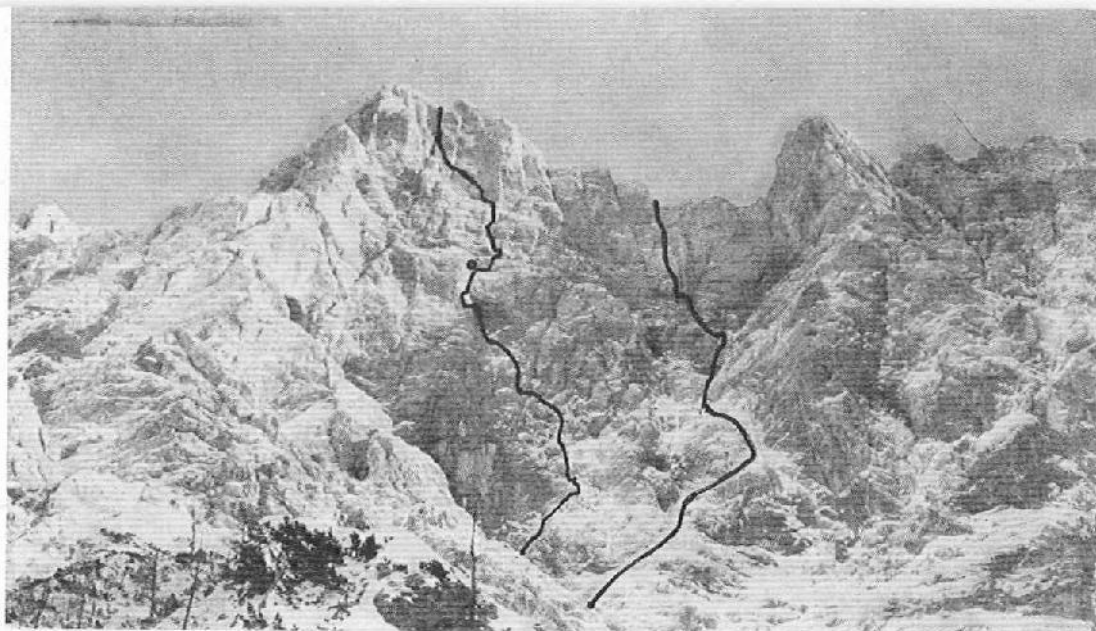
Najin življenjski prostor se je skrčil na nekaj metrov drobljive police. Še nekaj varovalnih klinov, bivak-vreča čez glavo in že se sprost naravne sile in vsem svojem veličastju. Zoran, kakor je dolg, se zavleče v luknjo, ki bi v normalnih okoliščinah zadostovala komaj za nahrbtnik.

Sam imam smolo, ko se namestim prav pod lijak v kaminu, ki me naslednji trenutek zalije s krepkim curkom vode.

Bliskavica brez predaha razsvetljuje zeleno brezdno doline. Vodene štrene nosi veter pošev čez nebo. Grmenju se pridruži bučanje, hudournik, voda. Prava peklerska orgija. Rakova Špica dostojno brani svojo čast.

Na razsvetljenem dnu Krnice se kot prikazen pojavi dolga kača kresnic. Trening tura za planinski izlet na Mt. Blanc se utaplja v povodnji. Slabe šale vremenarjev, ki še naprej napovedujejo popolno jasnino...

Dve debeli uri razdaja nebo svojo energijo, potem pa se prične furija unašati. Tehtava položaj in možnosti za naslednji dan. Imam občutek, da bom za ta vzpon plačal visoko ceno. Vendar skrivnost je takorekoč odkrita. Nadaljevanje vzpona bo le še pika na i. Pojemajoče grmenje, vztrajen dež do jutra pa bolj slabo pritrjujeta najinemu modrovanju.

Zahodna stena Rakeve špice. Levo spominška – Pretnarjeva smer, desno Salbergerjeva smer (IV, V)
Foto S. Belak

V nastopajočem jutru je prav žalostno videti dvoje iz velike žehte potegnjenih cunj, ki se skušata počasi učlovečiti. In za zajtrk novo presenečenje! Svet navpičnosti se je polegel le za spoznanje, zato pa se je izdatno povečala krušljivost. Že v prvem raztežaju novega dne imam občutek, da lezem po navpični vrtni gredi. Sicer pa je prestop na višjo polico le del svežega odloma. Iz rdeče prsti na policah se vsipa kamenje in zaman skušam ugotoviti, kako ta del stene sploh še stoji pokanci. Morda pa je malo kriva tudi huda noč? Nikakor ne. V naslednjem raztežaju podrem velik previs v upanju, da bo spodaj kaj trdnejšega. Bedni upi. Nazadnje čarava sem in tja v čudnem svetu, ki bi se ga razveselili le vrtičkarji, specialisti za skalnjake. In v tem odurnem svetu se nekako motoviliva navzgor s tem, da naju možnosti vztrajno obračajo v levo. Potem stojiva na vršni gredi. Rob stene je že zelo blizu. Kot nagrada za vztrajnost bliskne izza stolpa sonce in življenje postane takoj lepše. Tam na levi je zasekana globoka razčlemba. Uspela bova. Tam poteka smer po Rdeči zajedi. Znan svet tudi pozimi. Pa to je druga zgodba, nič manj napeta kot ta, ki se pravkar končuje.

Preko razdrtega sveta zlezava v podnožje zajed. Do roba stene naju loči le troje raztežajev. Zavest, da se mi uresničuje dolgoletni sen, mi daje novih moči. Drugače je z Zoranom. Stena mu ne pomeni toliko. Izgovori si zadnje tri raztežaje po Rdeči zajedi. Vendar ostajajo možnosti tudi na desni v deviškem stebru. Toda naravni prehodi drže v levo. Torej po Rdeči zajedi.

Še sva v neznanem svetu, ki mi pripravi presenečenje, če temu lahko sploh tako rečem. Navpična zajedina s tako krušljivo površino, kot bi lezel po odpadajočem ametu, me skuša še zadnjič zadržati. Nekajkrat pogledam navzdol. Kako mehka in zelena je travnata preproga doli ob šumeči Pišnici. Streha Herlecove bajte se lesketa v soncu. In kako daleč je do tja. Končno se izteče vrv prav na stiku s smerjo po Rdeči zajedi. Z roko dosežem zagozdena bolvana v globokem kamínu.

Prigoda je takorekoč končana. Počasi, malone slovesno zlezem v dveh raztežajih na rob stene. Nenadoma je vse tako preprosto. Celo nočno neurje se zdi kot neresnično. Gore okoli Triglavu se kopljejo v soncu, ob meni pa se nabira vse večji kup vrvi. Zadovoljno se hahljava, ko žvenkljajo klini in vponke v grušč pri nogah. Dolg je poravnani! Čez najbolj odbijajoči del stene sva našla pot, ki ni le rezultat športnega in duhovnega užitka, marveč potešitev večno nemirnega človeškega duha, ki se zato loteva včasih komaj razumljivih tveganj.

TEHNIČNI OPIS

Zapadna stena Rakove Spice – Pretnarjeva smar. Plezala 10. in 11. avgusta 1973 Stane Belak-Strauf in Zoran Bešlin AO Lj.-Malica. Višina stene 600 m, ocena: +IV z več mesti +V in eno mesto -VI. Veliko prečnic in v zgornjem delu smeri zelo krušljivo. Smer poteka med švicarsko in Arihovo smerjo.

OPIS

Dostop iz koč v Knici kot za smeri 430, 431. Do pod stene 2,30 h.

Vstop v najnižjem delu stene v grapi pod značilno rumeno steno v vpadnici velikega polmesočnega previsa na polovici stene.

Na desni strani vstop v razčlenjeno steno. En raztežaj navzgor na sistem polic, IV+. Še dva raztežaja naravnost navzgor s police na polico do stojišča na stebričku pod žmulasto zaporo (IV in eno mesto V., k). Na desni prestop okoli roba na polico, desno po njej 10 m, nato pa levo navzgor po rampi na police, -V. Čez strmo stopnjo v žleb in levo navzgor na stojišče. IV. Na levi preko izvešena stopnje na raz. Ta omejuje markanten kamin, ki vodi proti desni navzgor. Raztežaj naravnost po razu do police v višini izrazite strehe na levi, -V. Veliki previs je na levi. Sledi prečnica v levo pod previsom (k za robom) in prestop na višjo razčlemba do žlebiča. Spust 2 m na stop v pači, nato 10 m navzgor, V+, in spust poševno proti levi dol na drobno stojišče. 6 m navpično gor po delno previsnem razu, V+, in težaven prestop levo za rob v kamin ter v pračnico, levo 15 m po palički (krušljivo) na stojišče v vznožju dveh zajed v obliki črke Y. Zelo krušljiv vstop, v desno zajedo in raztežaj navpično navzgor, IV+. Zelo slabo stojišče nekaj metrov levo iz zajed v plateh. Pol raztežaja proti levi navzgor, -V, na paličko pod ogromno straho. Po zajedu raztežaj in pol naravnost gor pod previs in v veliko špižo, -IV. Na levi skozi preduh na stojišče. Prečnica vodoravno pod previsi raztežaj v levo na slabo stojišče v plateh, V+. 20 m levo gor preko previsa in žleba na boljše stojišče, +V. Prečnica desno po plateh v kot in preko velike luske, -VI, v zajedo in še 10 m gor na polico (ključno mesto). Pračnico desno po palički in izredno krušljiv prestop 15 m na višjo grede, +IV. Z gredeine proti levi gor čez pragove, krušljivo, IV. Čez krušljiv previs (k), V+, v lažji a silno krušljiv svet in desno gor v prsten žleb. Desno čez navpično krušljivo mesto, +IV, in ostro proti levi. Prečjenje pod vršno navpično steno – še ostro proti levi navzgor do kata, kjer se dvigne sistem razčlemb že v območju rdače zajed. Raztežaj po navpični krušljivi zajedi, +IV, do stičišča z Rdečo zajedo. Še 3 raztežaje do vrha.

Sestop v Vrata ali po zaznamovani poti čez Kriško steno v Knico.

APD V HOGGARJU

FRANC JEROMEN

lovek se vedno bori za tisto, česar nima, tako vsaj pravimo in najbrž bo to kar držalo. Zato ni čudno, da se je ideja o odpravi v Saharo rodila v prostornem skladišču ribiške opreme, potem ko smo zlezli v tople slonove noge in se je v drugi polovici skladišča pričela odcejati naša že večnajstič premočena oprema. Domačini, lofotski ribiči, so nam sicer zatrjevali, da tudi oni poznajo sonce, no k sreči smo ga za dan, dva spoznali tudi mi. Ostal pa je spomin na nizke, sive oblake, na mokro praprot in prtilikave breze, na mah, ki je vseboval 101 procent vode, ter ideja o saharški suši, kjer nebo samo vsakih nekaj let prekrijejo oblaki in kjer dežuje kvečjemu par ur.

Od ideje pa do njene realizacije mine ponavadi kar precej časa in mogoče to niti ni tako slabo, saj se večkrat izkaže, da ideja ni mogla biti kaj prida, če v kratkem času preide v pozabo. Najbrž je ideja o Sahari pripadala boljši, odpornejši vrsti, saj je preživela dobre dve leti, dokler jo v lanskem poletju nismo presadili iz tople grede v nič kaj prijazni vrt vsakdanjosti. Skratka, pričele so se priprave, podobne kot za katerokoli drugo odpravo.

1. Priprave:

Jugoslovanski alpinisti so že večkrat obiskali gorovja v severni in osrednji Afriki, tako da ta kontinent za naš alpinizem ni več neznan. Zaradi težavnega dostopa pa so ostala alpinistično zanimiva ostenja največje puščave na svetu Sahare za nas nedotaknjena. Čeprav si pod imenom Sahara predstavljamo navadno neskončne

peščene sipine, nam že kratek pogled na zemljevid pove, da se sredi puščave dviga pogorje Hoggar, ki v celoti zavzema približno tolikšno površino, kot jo ima Jugoslavija. Pri prebiranju literature o Hoggarju smo spoznali, da mora biti njegov osrednji del alpinistično že precej obdelan, saj se odprave vrstijo v njem kar leto za letom. Med udeleženci pa smo našli na najbolj znana imena svetovnega alpinizma.

Hoggar leži v južnem delu Alžirije in je 2000 km oddaljen od Sredozemskega morja ter okrog 3000 km od Atlantskega oceana. Po nastanku so gore vulkanske prodornine, katere sedaj oblikujejo in erodirajo pasatni vetrovi. Prvi so alpinistično raziskovali Francozi Hoggar kot nekdanji lastniki tega dela Sahare. Zato najdemo med klasičnimi pristopi, od katerih pa so nekateri celo pete težavnostne stopnje, največ francoskih imen. V preteklosti, ko mesto Tamanrasset še ni imelo letališča, je bila že pot od Algera pa do Hoggarja prava pustolovščina pa tudi nevaren podvig, saj je marsikatera odprava za večne čase ostala v sipkem pesku. Danes se večina alpinistov pripelje v mesto Tamanrasset z avionom in tako z eno potezo reši vse transportne probleme. V Tamanrassetu potem najamejo terenska vozila ali pa kamele za preostanek poti. Takšen način potovanja je nedvomno najhitrejši, najudobnejši in najvarnejši, je pa sorazmerno drag in ima to slabo stran, da prenese človeka žejnega čez vodo, če si pri Sahari lahko dovolimo to prisposodbo. Zato smo se člani Akademskega planinskega društva iz Ljubljane odločili, da bomo potovali s kombijem. Planinska zveza Slovenije nam je prodala kombi IMV Super B, ki je imel za seboj že naporno potovanje v Hindukuš leta 1970. Ob prevzemu je imel približno 34 000 km in je bil na pogled v žalostnem stanju, vendar pa po srcu (motorju) dober. S tovarno IMV smo se dogovorili, da furgonsko izvedbo spremeni v potniško s tem, da so vdrali štiri okna in klopi. Zastonj so opravili tudi vsa potrebna popravila, tako da smo v vozilo lahko zaupali.

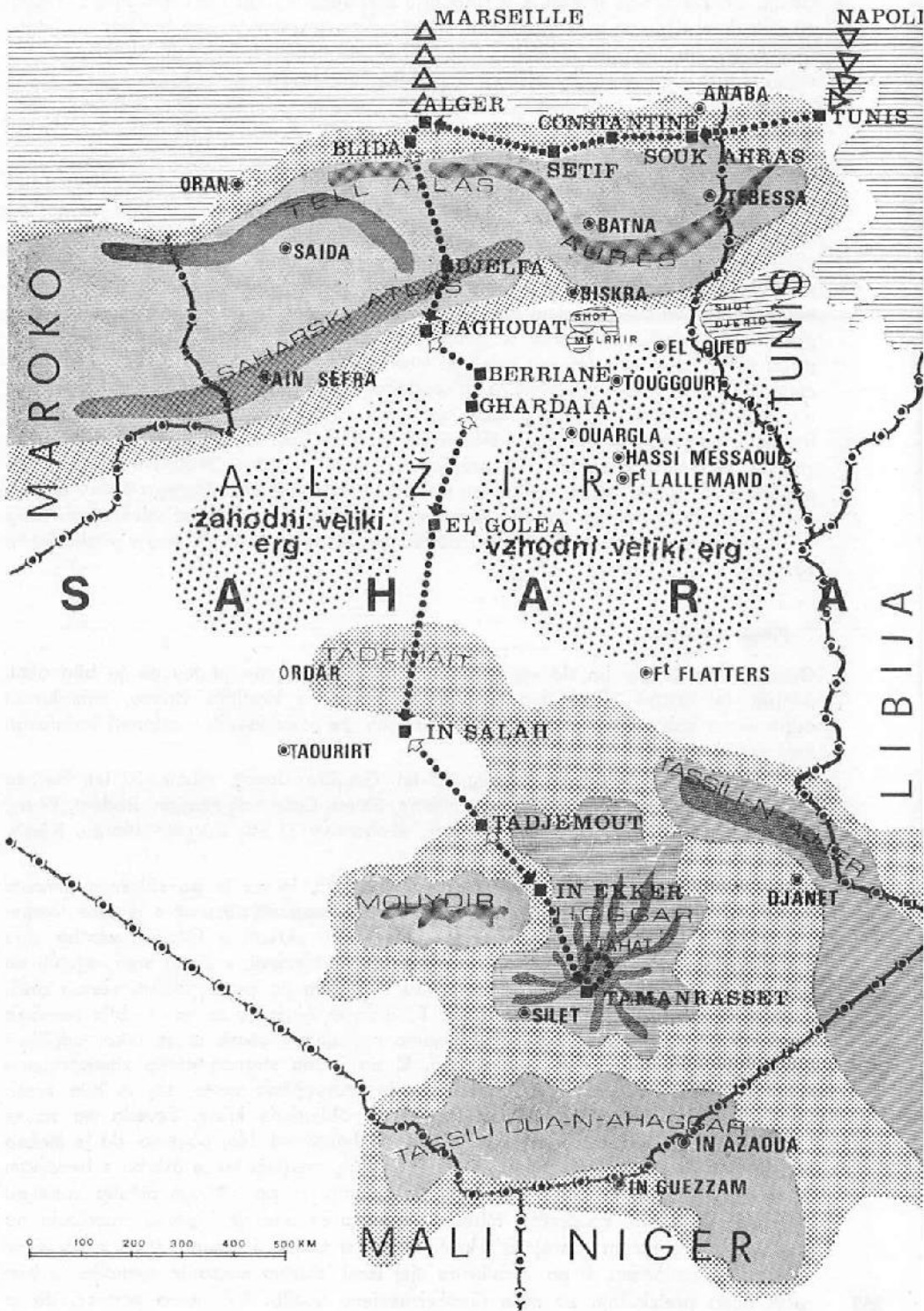
2. Potek odprave:

Odločili smo se, da bo šlo na pot osem članov, vseh kandidatov pa je bilo okoli dvajset. Pri sestavi ekipe smo upoštevali alpinistične kvalitete članov, monolitnost odprave ter zahtevo, da morajo poleg starejših, že preizkušenih v odpravi sodelovati tudi mlajši člani.

Izbrani so bili: Bole Drago, študent, 25 let, Gradišar Janez, tehnik, 30 let, Herzog Igor, študent, 23 let, Jeromen France, inženir, 33 let, Osterman Marjan, študent, 19 let, Rajar Rudi, inženir, 33 let, Rugar Janez, ekonomist, 33 let, Zuccato Marko, tehnik, 26 let.

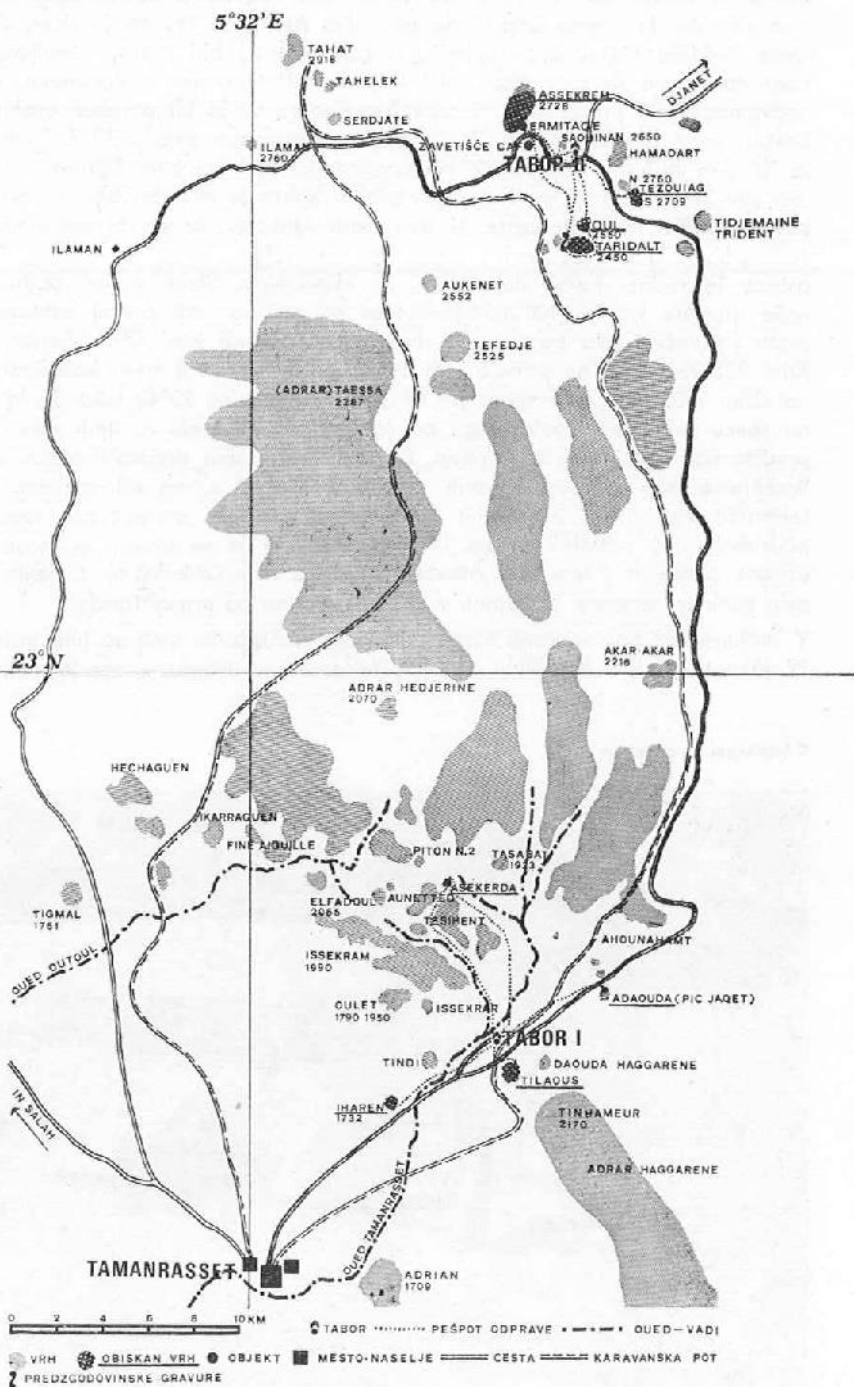
Na pot smo odšli 27. 12. 1973, okrog novega leta, ki pa je po splošnem mnenju najbolj primeren za ta del Sahare. V tem času so namreč povprečne dnevne temperature okoli 17° C. Na trajekt smo se nameravali vkrcati v Genovi, vendar smo morali zaradi stavke mornarjev potovati naprej v Neapelj, s čimer smo izgubili en dan in 1000 din. Izkrkali smo se v Tunisu in potem po precej slabih cestah prišli v Alger 1. januarja popoldan. Pot med Tunisom in Algerom za nas ni bila posebno zanimiva. V mestu Alger smo uredili samo najnujnejše stvari in se takoj odpeljali čez gorske prelaze zimzelenega Atlasa, ki na južnih straneh preko zamočvirjenih predelov prehaja v Saharo. Ugodno nas je presenečala cesta, saj je bila njena kvaliteta tem boljša, čim bolj smo zapuščali obljudene kraje. Seveda pa so se pojavljale že prve težave s preskrbo z vodo in bencinom. Naj povemo, da je možno dobiti vodo tudi v manjših oazah in pa vodnjakih, medtem ko je oskrba z bencinom težavnejša. V oazo In Salah smo prišli 3. januarja in po 1300 km asfalta zapeljali na puščavsko pisto. Povprečna hitrost potovanja se nam je hipoma zmanjšala na približno 20 km na uro, torej za 3-krat, udobnost pa za 10-krat. 700 km piste, ki je sicer dobro označena, si pa vozniki na njej sami izbirajo najboljše prehode, je bila zares huda preizkušnja za naše preobremenjeno vozilo. Računamo namreč, da je

POT OD PRAVE HOGGAR 74 PO AFRIKI

HOGGAR

PREDELA TAMANRASSET ATAKOR

bil kombi skupno obtežen s približno 1500–1700 kg, kar je za takšno kvaliteto ceste nedvomno preveč. Približno 300 km pred Tamanrassetom smo se ustavili v področju gorovja Muidir. Po podatku italijanske ekspedicije iz leta 1972 naj bi bile stene Muidirja zelo zanimive in seveda popolnoma neraziskane. Da bi ugotovili, kakšne so možnosti za vzpone, smo odšli na bližnji greben in se vrnili razočarani, ker so bile vse stene, katere smo videli, precej nizke (100 m) in povrh še krušljive. Zato smo sklenili, da gremo naprej do področja Atakorja. Možno je sicer, da so tudi stene Muidirja alpinistično zanimive, vendar morajo biti precej oddaljene od poti, tako da bi morali za njihov obisk organizirati karavano s kamelami, kar pa bi nedvomno vzelo precej časa, čeprav finančno to ne bi bil poseben problem. Potrebno pa bi nedvomno vsaj 7–10 dni. V Tamanrasset smo prišli 7. januarja in se še isti dan utaborili približno 20 km severozahodno blizu gore Tilaous. Tu smo ostali štiri dni in opravili tri prvenstvene vzpone. Kakor je bilo pričakovati, so obdelane zlasti v bližini turistične ceste, ki teče okoli Atakorja, že skoraj vse klasične smeri. Tudi vrhovi, ki so označeni v knjigi kot neosvojeni, imajo že močice. Seveda pa ostane še vedno dovolj dela zlasti za ekstremiste. Stene v tem področju so za naše razmere kratke (100–200 m), vendar so vse po vrsti precej zahtevne. Ker je skala po večini zelo trda, so se nam dobro obnesli klini CMV, bongi in nožiči. Klini PZS tu skoraj ne pridejo v poštev. Čeprav smo bili sredi koledarske zime in na višini 1400 m se je temperatura čez dan dvignila na 25°C, tako da je bilo zlasti na soncu zelo vroče, poleg tega pa so topli sončni žarki oživljali roje muh, ki so predstavljali eno najhujših nadlog. Po štirih dneh smo prestavili tabor v področje Assekrema, kjer smo se utaborili v višini 2200 m in s tem ušli muham. V drugem taborišču smo ostali tri dni in napravili skupno štiri prvenstvene vzpone. Zlasti podrobno smo obdelali grupo Taridalt, kjer pa je še precej možnosti za težke vzpone. Stene so v tem delu Atakorja nekoliko višje (200–300 m). Omeniti velja tudi zelo zanimive gravure na skalah v vadiju zahodno od grupe Taridalt.

V Tamanrasset smo se vrnili zopet 15. januarja, Alger pa smo po hitri vožnji dosegli 19. januarja zjutraj. Naslednji dan smo se vkrkali na trajekt, ki nas je v 22 urah brez

5 kombijem sredi Sahare

vmesnega postanka prepeljal v Marseilles. Od tam nas je pot vodila naravnost domov, tako da smo se vrnili v Ljubljano 22. januarja dopoldne. Skupno smo opravili 7 prvenstvenih vzponov in dve težji ponovitvi.

3. Finančni pregled:

Če ne upoštevamo stroškov za odkup kombija, smo za odpravo porabili približno 38 000 din, od tega 13 200 din za trajekt, 7300 din za bencin ter 5000 din za filmski material. Ostali denar je bil porabljen za nabavo hrane, opreme, rezervnih delov za kombi itd. Če preračunamo vse devizne izdatke v dinarje, dobimo tale pregled stroškov: v jugoslovanskih dinarjih 5754,40 din, v italijanskih lirah 12 600,00 din, v alžirskih dinarjih 18 400,00 din, v francoskih frankih 881,60 din.

Želimo opozoriti, da so alžirski cariniki zelo natančni glede prenosa deviz in je zato natančno izpolnjevanje carinskih deklaracij nujno.

Večji del denarja za organizacijo odprave smo dobili pri raznih podjetjih (Agrotehnika, Emona – Supermarket, Iskra, Metalka, Rašica, Rudis, Sava) poleg tega pa sta odpravo podprli tudi PZS in APD. Z RTV Ljubljana smo sklenili pogodbo dveh tridesetminutnih filmih, ki jih bomo prikazali na televiziji. Tako bodo podjetja, ki so nas podprla, prišla do sorazmerno cenene reklame. Žal so praktično vsa podjetja nakazala svoj prispevek šele po vrnitvi odprave, tako da je odpravo v bistvu omogočilo kratkoročno posojilo APD.

4. Zaključek:

Menimo, da je odprava svoj osnovni namen, to je več novih, težkih smeri v gorah Hoggarja, dosegla. Žal smo imeli na razpolago premalo časa, da bi obiskali tudi stene, ki so bolj oddaljene od cest, katere pa utegnejo biti zelo zanimive. Najbrž bi lahko naslednje odprave poleg čisto alpinističnih dosežkov odnesle kaj več na področju umetnostne zgodovine, etnologije, geologije, botanike, saj se v Hoggarju zanimivosti kar same ponujajo.

5. Literatura:

- Les Touareges du Hoggar, H. Lhote, 1955 Payot.
- Guide des escalades du Hoggar, Cl. Aulad et J. M. Lhotse 1962 S. N. Repal.
- Uomini e montagne del Sahara, Mario Fantin 1970, Tamari, Bologna.

TRIGLAV
RINALDO STEINER

*Iznad livad osončene dobrane
visoko segaš pod obok neba
in še ko mrak doseže val morja,
žariš v neskončne nam daljave.*

*Kako si lep in čist! Saj vse menjave,
podobe vekov, radosti in zla
ostale so kot čaša iz zlata,
ki rja ji ne spridi moč veljave.*

*Teh borih tisoč zim, kar vemo zate,
je tebi kaplja — hip minulih let,
ki zdaj poji kot mana sončne trate.*

*Vse bo minilo. Ti ostal boš svet
iz bajke Zlatoroga, dobe zlate,
za večnost — večnosti kamniti cvet.*

SAHARA

JANEZ RUPAR

Sahara si predstavljajo ljudje le kot ogromno, ravno puščo, pa vendar je Sahara, ki je tako velika kot vsa Evropa, zelo raznoliko področje. Res je, da vode ni na pretek, kjer pa je — tam je gotovo življenje. Preden sem s prijatelji odšel na pot, sem v knjigah o Sahari našel dvojne presenetljivih odkritij: da v Sahari več ljudi zebe, kot jim je vroče in da v Sahari več ljudi utone, kot pa jih umre od vročine. Domačini so nam povedali, da že 17 mesecev ni padla niti kaplja dežja. Kadar pa se nebo odpre, zajame bližnjo okolico vadijev, kjer se običajno vzdržuje življenje, tak nenaden val vode, da podira vse pred seboj in gorje človeku, ki ga ta val dohiti; saj tu razumljivo ne zna nihče plavati. Zaradi golega kamenja so tudi temperature zelo raznolike, saj znašajo poleti več kot 40° C čez dan, ponoči pa se često spustijo pod 0° C.

Za obisk Sahare je najbolj priporočljiv zimski čas. Tedaj so kače in škorpioni zariti globoko v pesek, temperature pa so podobne kot pri nas meseca aprila — okrog 20° C in stalno pihlja rahla sapica. Prav prijetno za potovanje.

Nas je pot vodila iz mesta Alžira prek Atlasa. Tu se lepo vidi, da je obrobni del Alžira edina zemlja, ki je rodovitna, zato jo prebivalci zelo pridno obdelujejo. Veliko je vinske trte in pomaranč, ki so bile ravno tedaj zrele; če preračunamo v naš denar, so jih prodajali po 2,50 din za kg. Seveda se pri takih cenah nismo »nazaj držali«. Medtem ko so ženske v obrobnem pasu pokrite s feredžo, ki zakriva obraz le od oči navzdol, so tu v Atlasu pokrite z oblačilom, podobnim beli rjuhi; ven gledajo

OB 70-LETNICI SPD TRST

Slovensko planinsko društvo Trst je 1. junija 1974 v slovenskem Kulturnem domu na Petronijevi ulici 4 proslavilo 70-letnico svojega obstoja. Priobčujemo slavnostni govor dr. Sonje Mašere, predsednice SPD Trst, na kulturni prireditvi, s katero so Tržačani počastili to častiljivo obletnico planinskega delovanja. Poročilo bomo objavili v št. 8. Op. ur.

V veliko čast mi je, da vas lahko pozdravim v imenu odbora SPD Trst in da se vam zahvalim za vašo udeležbo na proslavi 70-letnice ustanovitve SPD Trst.

Ustanovljeno je bilo 7. maja 1904 kot tržaška podružnica Slovenskega planinskega društva. Združevalo je vse slovenske planince in je pod tem imenom delovalo do leta 1923. Njegovi pobudniki in prvi odborniki so bili same pomembne osebnosti slovenskega kulturnega in političnega tržaškega življenja, a v njem so se zbirali slovenski planinci vsega tržaškega ozemlja in vseh socialnih plasti. Kako so bili ti naši predniki aktivni nam pričajo še sedaj vidne stare markacije na nekaterih vrhovih na Krasu, v Trnovskem gozdu. Imelo je dve kraški jami, Dimnice in Vilenice, poleg tega zemljišče pri Padričah. Tudi na Tržaškem je društvo imelo namen, da planinsko delovanje združuje z narodno samoobrambo in da ohrani slovenskim goram slovenski značaj. Če se je društvo moralo pred prvo vojno boriti večinoma s strogimi cesarskimi paragrafi, se je po njej znašlo v popolnoma drugačnih okoliščinah: po zelo kratki dobi tolerantnega italijanskega režima, ej nastopila fašistična strahovlada. Ta je videla prav v našem društvu najnevarnejšega sovražnika in ga že leta 1923 pod prevezo dveh podtaknjenih pušk v jami Dimnici razpustila. Njegova lastnina je bila podarjena tržaškemu italijanskemu planinskemu društvu za simbolično odplačilo 10 lir.

le z enim očesom – tako da jim tudi starost težko določiš, kaj šele druge »kvalitete«. Z Atlasa se pot polagoma spušča proti Sahari in precej neopazno prehaja v pravo puščavo. Je v dolžini približno 1300 km asfaltirana, tako da potovanje ne predstavlja kakšnega problema, vedeti je le treba, kje so bencinske črpalke, da ne obstaneš sredi ceste. Bencin dobiš le v oazah, kamor ga dostavljajo s cisternami. Oaze so med seboj toliko oddaljene, da moraš gorivo voziti s seboj, kar predstavlja precejšnjo obremenitev za vozilo. Z vodo so pravzaprav manjše težave. Kanto moraš imeti s seboj, vendar so vodnjaki med seboj oddaljeni le kakih 100 km. So tudi zelo lepo označeni; na tabli piše v arabskem in francoskem jeziku, kje je vodnjak in koliko je globok. Tu pa lahko nastopi druga težava, kajti najgloblji, ki smo ga imeli priložnost videti, je bil globok 200 m, vodo pa je treba dvigati ročno, z vrvjo. Ima pa vsak vodnjak svoj okus; po nekaterih znanstvenih analizah datira ta voda še iz Kristusovih časov.

Oaze so med seboj oddaljene po nekaj sto kilometrov, tako da se od ene do druge vse spremeni: različni so ljudje, arhitektura in način življenja. Barvitost je neverjetna; to pravzaprav opažam šele sedaj, ko si ogledujem doma na steni obešeno torbico iz kozje kože in copate, ki jih nosijo Tuaregi po puščavi. Prej splah nisem opazil, da so obarvane.

Bolj ko greš v Saharo, manj belih domačinov srečaš. Sredi naše poti, v oazi Ghardaji je belih in črnih ljudi približno pol na pol. Tu so ženske že od nekdaj brez feredže, tako da hodijo vsi odkritih obrazov. Tu je center kulture ljudstva M'zab, ki je opozorilo nase s svojevrstno arhitekturo. Stavbe zidajo iz kamnja, zgrajene pa so v obliki stolpov. Vse to je belo obarvano. 400 km dalje pa se nahaja oaza Ain Salah; tu pa so vse stavbe grajene iz puščavskega peska, ki je tu edini material, saj se medtem tudi puščava že spremeni iz kamnite v peščeno. Strokovnjaki so že izračunali: če bi enkrat 6 ur nepretrgoma deževalo, bi se vse te stavbe raztopile.

Naši planinci pa niso popustili, prirejali so še vedno izlete in naslednje leto prijavili policiji ustanovitev tržaškega slovenskega planinskega društva, ki je začudoma bilo sprejeto in pod tem imenom delovalo do leta 1927, ko so bila vsa slovenska kulturna, gospodarska in športna društva razpuščena. A tudi poslej so tržaški planinci, brez društva še naprej vršili svoje poslanstvo; vključeni v štampiljarje, magnamonte in dijaške skupine so se pod pretvezo gorskih izletov shajali na kulturnih in političnih sestankih. Prvi so začeli boj proti fašizmu in se tako pripravljali na še težje preizkušnje, ki so jih čakale med drugo svetovno vojno. Planinci so bili prve naše žrive fašističnega boja, naši bazoviški heroji. Premnogi naši planinci so padli v NOB. Njim se moramo zahvaliti, da je društvo lahko spet zaživelo in da danes, v lastnem kulturnem domu, lahko proslavljamo njegovo 70-letnico.

Konec druge svetovne vojne, nam ni prinesel takšne svobode, kot smo si jo zamisljali. Naša borba v Trstu se je nadaljevala in nam ni dopuščala, da bi se razvedrili. To je razlaga za zapoznelo obnovo našega društva, ki je imelo svoj ustanovni občni zbor šele 5. maja 1946.

Potem je delo steklo z velikim navdušenjem, množično so se vpisovali slovenski planinci starega in novega rodu. Ustanovili so alpinistični, smučarski, jamarski in fotografski odsek in odsek za popravilo koč. Društvo se je tudi množično udeleževalo vseh delovnih akcij, posebno pa pri gradnji novih planinskih postojank. Duša tega delovanja je bil pokojni Zorko Jeleničič, predsednik društva od leta 1946 do svoje smrti 1965. Težko je najti besede, ki bi osvetlile lik človeka, ki je vse svoje življenje deloval in se žrtvoval samo za svoj narod. V dobi med obema vojnama je bil voditelj napredne mladine, ki se je uprla fašističnemu nasilju. Po končani vojni, čeravno izčrpan od dolgoletnega trpljenja po italijanskih ječah, se je ves predal delu za obnovo slovenskega planinstva in posebno za oživetitev vseh starih slovenskih

Puščavski pesek daje seveda tudi osnovni barvni ton; vse je rjavorumene barve. Tu se tudi srečata dve vrsti potepuhov: tisti, ki prihajajo s severa in ki imajo za seboj asfaltno cesto, in tisti, ki prihajajo z juga in so od mesta Tamanrasseta do sem naredili najmanj 700 km »ceste« skozi puščavo. V Ain Salahu se namreč asfalt konča in prav zanimivo je gledati, kako šoferji z juga skočijo na bencinski črpalki iz avta z orodjem v rokah in se vržejo pod avto, ne da bi sploh pogledali, v kaj se bodo ulegli. Mi »s severa« smo se jim spočetka smejali, nazaj grede so se pa drugi nam – pa smo že vedeli, kako to gre. Med Ain Salahom in Tamanrassetom je namreč 700 km razdalje brez ceste – skozi puščavo je označena le smer s kamnitimi kupčki. Trasa, imenuje se »pista«, je nemogoča, tako da po njej lahko voziš ves dan 30 km na uro. Zato ni čudno, da so vsi vozniki »landroverjev« rabili za 700 km od 3 do 4 dni. Mi smo rabili z IMV kombijem le dva dni, čeprav nam je mehanik v Ain Salahu zatrjeval, da s tako naloženim vozilom ne bomo videli Tamanrasseta. No, resnici na ljubo moram povedati, da smo kombiju zlomili del šasije (in jo tudi sami popravili), vendar nam ni niti enkrat odpovedal. Vsa čast mu!

Zanesljivi kažipoti ob pisti so opuščena in izropana vozila, ki so iz različnih vzrokov obstala v puščavi, stalni spremljevalec pa je puščavski prah, ki se nabira v vozilu in pred katerim ni obrambe. Tako postaja človek počasi absolutno umazan, saj je tu voda preveč dragocena, da bi se kdo umival. Uporablja se le za kuhanje in za pitje, pa še to le zvečer; čez dan je vsako pitje vode neracionalno, ker gre takoj skozi kožo ven. Zvečer je ta umazanost prišla kar prav, saj ni bilo treba paziti, kam si se ulegel; da je bilo le nekaj ravnega prostora, pa si bil preskrbljen za čez noč. Po 10 dneh potovanja smo končno le prišli v Tamanrasset, mesto, ki leži ob vznožju gorovja Hoggar. Prebivalci teh krajev so Tauregi, berbersko pleme, čigar izvor še ni do kraja pojasnjen. So izključno črnci. Oblečeni so v dolge halje, ki so obarvane z indigom, tako da se jih je prijelo ime »modri možje«. Okrog glave nosijo črn ali

krajevnih imen, ki jih je grdo potujčilo 25 letno nasilje. Deset let je, odkar je umrl. šele zdaj pravilno ocenjujemo njegovo gigantsko delo, za katero v svojem življenju ni prejel nikoli najmanjšega priznanja.

V teh 28 povojnih letih je društvo doživljalo dobe zelo dobrih a tudi šibkejših uspehov. Podrobna analiza nas pripelje do sklepa, da je izboljšanje ekonomskih razmer negativno vplivalo na društveno delovanje. Prenagle so bile življenjske spremembe v povojnih letih iz velikega pomanjkanja na kulturnem in ekonomskem polju smo padli v pravo izobilje, ki nas je omrežilo s svojimi zahrbtnimi lovskami udobja, brezskrbnosti in brezbržnosti. Naš človek živi v pretežno italijanskem okolju, dostikrat prijateljsko razpoloženem. Z lahkoto se izroča njegovemu toku – in v njem utone. Temu načinu raznarodovanja podležejo najlažje manj razgledani sloji. Bolj privlačna, bolje organizirana in ekonomsko bolje podkovana italijanska društva jih zlahka privabljajo. Zato je danes naš problem še bolj pereč, kot je bil pred 70-letji.

Noben tržaški Slovenec, bi se ne smel odtegniti dolžnosti, ki nam jo nalaga ta zgodovinski čas. Strnjeni v smotrno organiziranih skupnostih, po svojih zmožnostih, po svojih nagnjenjih, na političnem, na ekonomskem, na kulturnem, na športnem področju, bomo branili svoj jezik in si s tem zagotovili svoj narodnostni obstoj. Zavedajmo se, da nas bo prihodnost sodila – in obsodila, če bo naš narod v tem času podlegel asimilaciji. Nam vsem, ki nas vežejo skupni ideali planinstva, pripada naloga, da pravilno usmerimo vzgojo naše mladine. Mladina, ki bo hodila v gore in se tam naučila vztrajnosti, požrtvovalnosti, tovarištva in ljubezni do naše zemlje, ta mladina bo, kakor ona v preteklosti, znala braniti svoj jezik in svoj narodni obstoj jutri na svoji zemlji.

SPD Trst se svojega poslanstva polno zaveda. Prepričana sem, da bo, kakor pred 70 leti – tudi sedaj in v bodočnosti izpolnjevalo svojo zgodovinsko vlogo.

Praznična noša

Foto Janez Rupar

bel turban, ki ga zavijejo tudi pod očmi, tako da le ozka reža okrog oči ostane odkrita. Delujejo prav grozljivo. Po eni od variant nosijo zakrite obraze še od takrat, ko so kot roparsko plemo napadali in ropali karavane, potem pa zbežali v »sinje gore« Hoggarja, kamor zasledovalci niso upali. Kakor oblačila Tauregov so tudi tu stavbe pretežno modro obarvane.

Tu smo naleteli tudi na nevšečnosti, ki tako odpravo lahko spremeni v popolno pustolovščino, vsaj kar zadeva čas vrnitve. V vsem mestu namreč ni bilo bencina, mesto pa polno čakajočih vozil, ki niso mogla nikamor. Mi smo na srečo še imeli toliko goriva, da smo se potegnili do tabora I. v gorah. Gore same so visoke približno toliko kot naše, vendar teže dostopne. Običajno so to granitni stožci, ki se dvigajo okoli 200 m iznad puščave. Na marsikateri vrh ne prideš drugače kot s popolno plezalsko opremo. Naša naveza je potrebovala za 200 m visoko steno lharena 20 ur čistega plezanja. Medtem sta dva naša člana odšla v mesto po bencin, ki je na srečo ravno takrat prispel. Čeprav so ga naravnost razgrabili, smo imeli srečo, da smo napolnili vse kante, tako da smo bili za naše načrte preskrbljeni z gorivom. Do tega dne so bili »bencinarji« prisiljeni čakati v mestu že 14 dni, tisti ki so imeli vozila na nafto, pa še več. Ko smo tako preplezali nekaj novih smeri v okolici tabora I. in se oskrbeli z gorivom, smo se podali naprej, v rajon Assekrem, kjer smo postavili tabor II.

Tu nas je najbolj pritegnila skupina Taridalt, v kateri smo preplezali tri nove plezalne smeri. Ko smo se tako nekega večera po plezanju sestali pri veliki skali pod steno, smo pod nami v suhi strugi vadija ugledali ogenj. Do takrat je bil za nas ogenj v puščavi približno taka redkost kot voda, zato smo se podali navzdol, da bi ugotovili, kdo kuri. Naleteli smo na Taurega, ki je vodil karavano kamel skozi puščavo. Zvečer je kamelam na kratko zvezal prednje noge, sam pa se je naslonil na sedlo in se

grel ob plamenu. Spet smo se naučili nekaj novega – da se da v puščavi kuriti. Po puščavi med kamenjem najdeš vedno dovolj suhih korenin, ki so ostale od posušenih grmičev, ki so kdo ve kdaj tam rasli. To si domačini kar med potjo nabirajo v torbo, zvečer pa se prav prijetno pogrejejo pri ognju. Naslednje večere je tudi v našem taboru gorel ogenj. Ko korenin pač zmanjka, tudi ogenj počasi ugaša, in bolj ko te objema tema, bolj pride zvezdnato nebo do veljave. Tu je zrak izredno čist in je zato nebo tako gosto posejano z zvezdami, da kaj takega še nisem videl. Vsakih nekaj minut prereže nebo utrinek in celo komet Kohoutek smo lepo videli s prostim ocesom. Z daljnogledom pa sploh. Na vprašanje Taurega, kje smo mi bili, smo mu seveda pokazali na vrh gore. Od srca se nam je nasmejal: »Zakaj pa hodite na goro? Tam je vendar mraz...« Zakaj? Težko bi njemu razložili to, kar tudi nam ni čisto jasno. On živi z naravo, mi pa jo moramo že iskati – včasih celo tako daleč kot to pot. Vsako stvar človek na neki način plača, tudi to, čemur pravimo visok življenjski standard.

Ko smo naslednjega dne zopet šarili okrog gore, smo le par sto metrov niže od kraja tega srečanja naleteli na vklesana znamenja v skalah. Tu si je namreč vadi v tisočletjih pregledal pot skozi skalovje in ustvaril pravi kanjon. V literaturi smo mnogo brali o teh nahajališčih, ki jih je baje v Hoggarju še veliko in datirajo od 70 do 7 tisoč let pred našim štetjem. Vzhičeni smo prodirali v globino kanjona in slikarije so postajale vse bolj bogate. Poleg kamel smo opazili na slikah tudi konje in noje, kar dokazuje, da Sahara ni bila vedno puščava. Ko smo nekaj dni kasneje obiskali tri puščavnike, ki živijo na najvišjem delu planote (okrog 2500 m), so nam povedali, da datirajo te slikarije iz mlajše kamene dobe – okrog 10 do 7 tisoč let pred našim štetjem.

Puščavnike sem si vedno predstavljal kot majhne možičke, ki samo boga molijo in glodajo sladke koreninice. Ti možje pa so čisto normalni – zelo marljivi in zelo razgledani – eden izmed njih ima celo Sorbono za seboj. Najstarejši je tu že 22 let, pa ima še vedno dovolj dela. Napisali so že tuareško-francoski slovar in celo knjižnico knjig, ki so jih prevedli v tuareški jezik. Hkrati se potikajo po puščavi in odkrivajo nova nahajališča slikarij iz pradavnine. Povedali so nam, da so jih že nekaj odkrili, vendar nam kraja niso izdali, ker jih morajo najprej klasificirati. Njihovo domovanje se imenuje Ermitaž in je zelo znano v zapadnem svetu, celo na karti je označeno. Malo pred svojo smrtjo jih je obiskal celo predsednik de Gaulle. Mi smo jim pustili štiri kartone hrane, ki smo je imeli preveč, v zahvalo pa so nas povabili na čaj, ki je minil v prijetnem razgovoru. Za alpiniste so tudi dobra informativna točka, saj imajo skoraj vse opise francoskih odprav v teh gorah.

Kar prekmalu je prišel dan, ko smo se morali posloviti od gora, kjer smo doživeli toliko zanimivih stvari. Čakala nas je še dolga pot do asfalta, ki v teh pogojih že sama po sebi pomeni rešitev. Šlo nam je kar dobro in ko smo v daljavi že videli na nebu odsev luči Ain Salaha, smo prišli v področje, kjer je pred dnevi divjal samum – puščavski vihar. Ta je nanesel ogromne količine puščavskega peska na pisto in 20 km pred asfaltom se nam je rešitev odmaknila. Kot že nekajkrat prej, sta spet šla s strehe perforirana železna trakova, ki v takih primerih rešujeta situacijo. Polagali smo jih pod sprednja kolesa, tako da je imelo vozilo oporo in vsaj 4 metre zaleta, dokler spet ni omagalo v pesku. Pesek smo odkopavali z vsemi sredstvi – z lopatami in menažkami, dokler nismo tudi mi okrog polnoči omagali. Zlezli smo v spalne vreče in zaspali v zavetju kombija, ki nas je ščitil pred vetrom in puščavskim peskom. Zgodaj zjutraj se je situacija ponovila, vendar s to razliko, da smo vsaj videli, kje smo. Iskali smo pred kombijem trdna tla in res nam je uspelo, da smo se rešili iz peska. Ob 12 smo prispeli v Ain Salah in po dolgem času spet stopili na asfalt. Sedaj nas nič več ne more ustaviti, da nam le kombi ne zataji. Pa nam ni!

SKRIVNOSTNI TUAREGI IN ZELENA SAHARA

RUDI RAJAR

o plezam prek vadijev, kanjonov in prelazov proti skrivnostni soteski, ugotovim, da je danes zame najlepši dan v Afriki.

Zjutraj sem se sam odpravil iz tabora po grebenu proti bivališču francoskega puščavnika, za katerega sem zvedel že v Tamanrassetu. Začudil sem se, ko sem spotoma v tej samoti naletel na oskrbovano kočo, kajti vedel sem, da je do puščavnikov še daleč. Z grebena sem imel proti jugu krasen razgled na strme stene in ostre vrhove centralnega Hoggarja.

Končno sem prišel na vrh 2700 m visokega Asekrema, kjer sem našel nekakšno kapelico v spomin očeta Foucauda. Ta je bil sprva oficir v francoski vojski, potem pa je tako vzljubil simpatične prebivalce Hoggarja, da je ostal med njimi in jih do svoje smrti učil in prosvetljeval.

Francoski puščavnik, ki ga najdem tu, je star komaj 26 let. Pred poldrugim letom je doštudiral na Sorboni, sedaj živi tu v miru in samoti. Skrbi tudi za meteorološko postajo. Celo knjig ne čita, pravi, da le razmišlja.

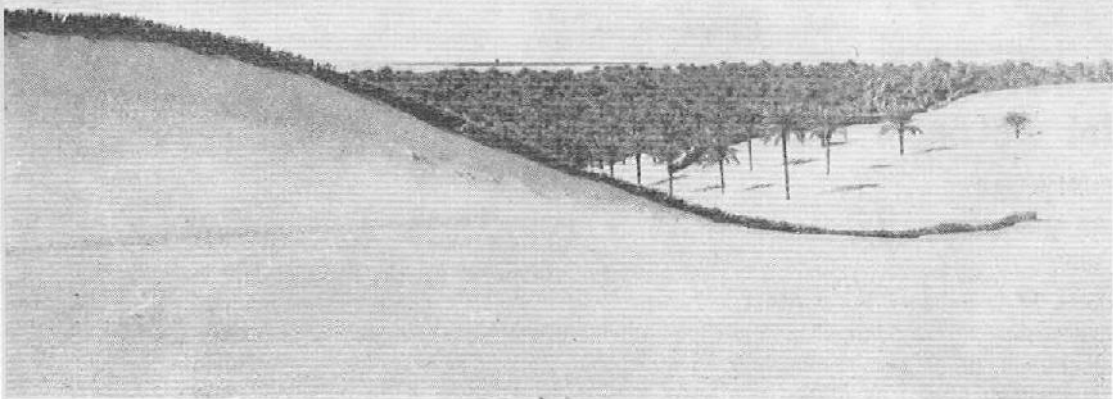
Pokaže mi top, s katerim se, laično rečeno, dela dež. Z njim izstrelijo v zrak pare srebrovega jodida, ki postanejo kondenzacijska jedra. Menda so na ta način že dvakrat naredili dež. Seveda pa je treba povedati, da to učinkuje le v primeru, ko so v ozračju že razviti deževni oblaki. Tu že 17 mesecev ni deževalo in zbiralni kanal, ki si ga je izkopal, mu še ni koristil.

Pripovedoval mi je o sebi in kmalu sva ugotovila, da dobro poznam njegovega bratranca, z njim sem delal v hidravličnem laboratoriju v Toulousu. Kako je svet majhen. Kako lepo živi sredi te skalne divjine! Skoraj mu zavidam. Prebiva pa uro

Starodavne price v Sahari

Foto Janez Rupar

Oaza

Foto Janez Rupar

stran, ravno v kočici, mimo katere sem šel. Pravi, da je tu premalo sam, kajti včasih pride tod mimo celo kak turist ali gornik.

Ves sem bil srečen, ko mi je povedal, da je komaj štiri ure stran skrita soteska z zanimivimi prazgodovinskimi gravurami. Natanko mi je opisal zamotano pot in kar tako sem se odpravil, saj je bila ura šele deset.

Da, to je moj najlepši dan v Afriki. Sredi te divje samote v centru največje puščave sveta se počutim kot pravi raziskovalec.

Ko smo odpisali potovanje v gorovje Tassili, sem že obupal, da bom videl priče davne afriške kulture. In vendar se mi bo želja izpolnila.

Srečam karavano na kamelah. Eden mora biti pravi, pristni Taureg. Dva pa tovorita ob sedlih prave rdeče nahrbtnike karimor. Pa tudi drugače se zdi, da sta Evropejca. Povedo mi, da sta Francoza, ki sta najela vodiča in za teden dni ju vodi prek hogarskih dolin in prelazov. Čudita se mi, ker sem peš, še bolj ker sem sam. Nič zato. Ko hodim dalje še dve uri, razmišljam o Tuaregih, teh skrivnostnih prebivalcih sahar-skih gorstev.

Njihov izvor še danes ni pojasnjen. Po raznih križih v njihovi opremi, zlasti na kameljih sedlih, znanstveniki domnevajo, da so bili morda nekoč pokristjanjeni, čeprav so danes mohamedanske vere. Vsekakor pa so to prvotni prebivalci puščave, ki se niso pustili poarabiti in so še danes obdržali vrsto svojih zanimivih običajev. Tuaregi so znani kot izvrstni poznavalci puščave, ki najdejo poti le po soncu, vetru, obliki sipin in drugih naravnih znamenjih. Še pred 50 leti so često ropali karavane, danes pa so jim oblasti pobrale orožje tudi zaradi stalnih medsebojnih obračunavanj.

Ker ne morejo več ropati karavan, skušajo danes obirati redke turiste. Ko smo se včeraj ustavili ob oazi, so nas obkolili in nam skušali drago prodati svoje izdelke.

Eden najzanimivejših običajev tega plemena je neke vrste matriarhat. Moški imajo obraze zakrite, ženske pa ne. Tudi dejstvo, da so v preteklosti večinoma vladale kraljice, kaže na velik vpliv žensk, sicer pa to menda velja še danes. Poročen član odprave je hudobno izjavil, da se pri tem plemenu počuti kot doma.

O tem, zakaj so moški zakriti, je več teorij. Ena od njih pravi, da so si pokrivali obraze, da jih ne bi spoznali pri roparskih napadih, druga pa trdi, da je Tuarege nekoč strašno porazila kraljica sosednjega plemena in ko so se vrnili, so jim žene rekly: »Tako, sedaj pa vi nosite zagrinjala. Slabši ste od žensk!«

Še nekaj je zanimivo pri prebivalcih Hoggarja. Še danes imajo nekakšno razdelitev na plemiče, vazale in sužnje. Vazali so morali še pred kratkim plačevati plemičem davek, ti pa so jih varovali pred napadi. Sužnji so izključno črnci, ki so jih plemiči ujeli na svojih roparskih pohodih. Plemiči menda ne delajo, edino delo, ki se jim ne zdi pod častjo, je reja kamel. Ravno tu v Hoggarju gojijo najhitrejšo vrsto jezdnih kamel, imenovano mehari.

Hudo pripeka to puščavsko sonce, čeprav je zima in čeprav sem več kot 2000 metrov visoko.

Pot je neverjetno zamotana. Ali bom našel svoj cilj? Da, to okno v steni nad mano je zanesljiv znak, da sem na pravi poti. Nato mi pogled nazaj pove, da moram tu zaviti v sotesko na levi. In že zagledam značilno goro Oul. Sedaj ne morem več zgrešiti! Že gledam značilne slike divjih živali, neokretne ljudi in čudno pisavo. Soteska z gravurami je dolga več kot 300 metrov. Po glavi mi roji vse, kar sem bral o prazgodovini Sahare.

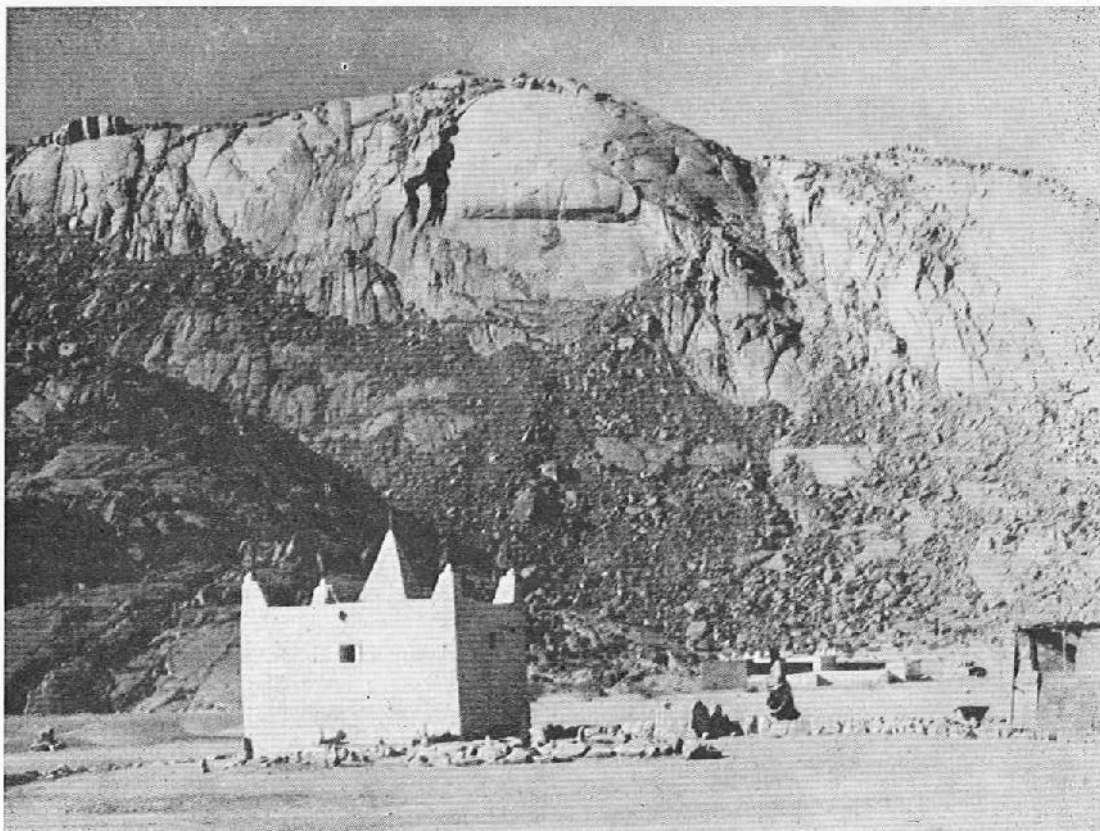
Pred 8000 leti, ko je v Evropi vladala ledena doba, je današnja velika puščava imela popolnoma drugačno podobo. Pred mano vstajajo reke, tropski pragozdovi s sloni, žirafami in krokodili. Vse mogoče podobe teh živali so našli narisane na skalah v sosednjem Tassiliju, nekaj pa jih je tudi tu v Hoggarju. Tudi drugi dokazi pričajo o nekdanji mokri klimi: sledovi rek, zakrnela vrsta krokodilov, ki jih je najti v tolmunih Hoggarja in Tibestija, pa še druge živali tropskih vrst, ki živijo v okolici. Risbe iz obdobja 6000 do 4000 pred n. št. tudi kažejo na glavni način preživljanja: to je bil lov in ribolov.

Dobo pred 4000 pred n. št. imenujejo tudi obdobje ljudi z okroglimi glavami. Predvsem v sosednjem Tassiliju so našli mnogo slik nadnaravno velikih ljudi, ki imajo velike glave z nekakšnimi izrastki. Znameniti samouk Dänikän trdi, da so to podobe ljudi, ki so prišli na zemljo z drugih planetov, na glavi naj bi imeli vesoljske skafandre z izrastki – antenami. Koliko je v tem resnice, pa je nemogoče dokazati.

V naslednjem obdobju do 1500 pred n. št. so se tod naselila plemena, ki so gojila govedo. V ugodnih klimatskih razmerah se jim ni bilo treba boriti za obstanek, zato so se lahko ukvarjali tudi z umetnostjo. Sploh je to obdobje eno od najplodnejših v človeški prazgodovini. Gradili so že hiše iz protja, imeli so plemensko ureditev in, kaže, celo sodnike, ki so skrbeli za red in pravico v plemenu.

Svečenikov grob

Foto Janez Rupar

Glej konje, vozove in jahačel

Da, doba poldruga tisočletja pred n. št. se imenuje obdobje jahačev. Slike na skalah kažejo konje z jahači in vozove. Verjetno so Rimljani, ki so sicer vladali v severni Afriki, prodrli do centra Sahare, saj Herodot piše, da so na nekem bojnem pohodu prodrli celo prek cele Sahare do Nigra. Možno pa je tudi, da je neko skrivnostno ljudstvo Garamanti, ki je prebivalo na ozemlju današnje Libije, prodrlo do Hoggarja in Tassilija. Legende, ki krožijo med Tuaregi, govore o nekem takem plemenu.

Okrog leta 2500 pred n. št. je začela postajati klima vse bolj suha. Ker so jih tudi pričela napadati tuja plemena, so se prebivalci teh krajev, ki so morda predniki današnjih Tuaregov, začeli umikati in po našem štetju je komaj še najti sledove kulture.

Tudi slike kamel so tu na skalah. To bo iz obdobja po našem štetju. Zanimivo je, da je kamela pravzaprav doma v Indiji. V Afriko so jo pripeljali šele po našem štetju, v glavnem Arabci v 7. stoletju. Tu se je razvila v posebno vrsto, ki se nekoliko razlikuje od indijske.

Ta čudna pisava se meša med vse gravure. Imenuje se tifinar. Če jo bodo razvozlati, se bo pred nami odprla velika knjiga o prazgodovini Sahare. Danes imajo Tuaregi nekoliko podobno pisavo, vendar je med njimi malo pismenih.

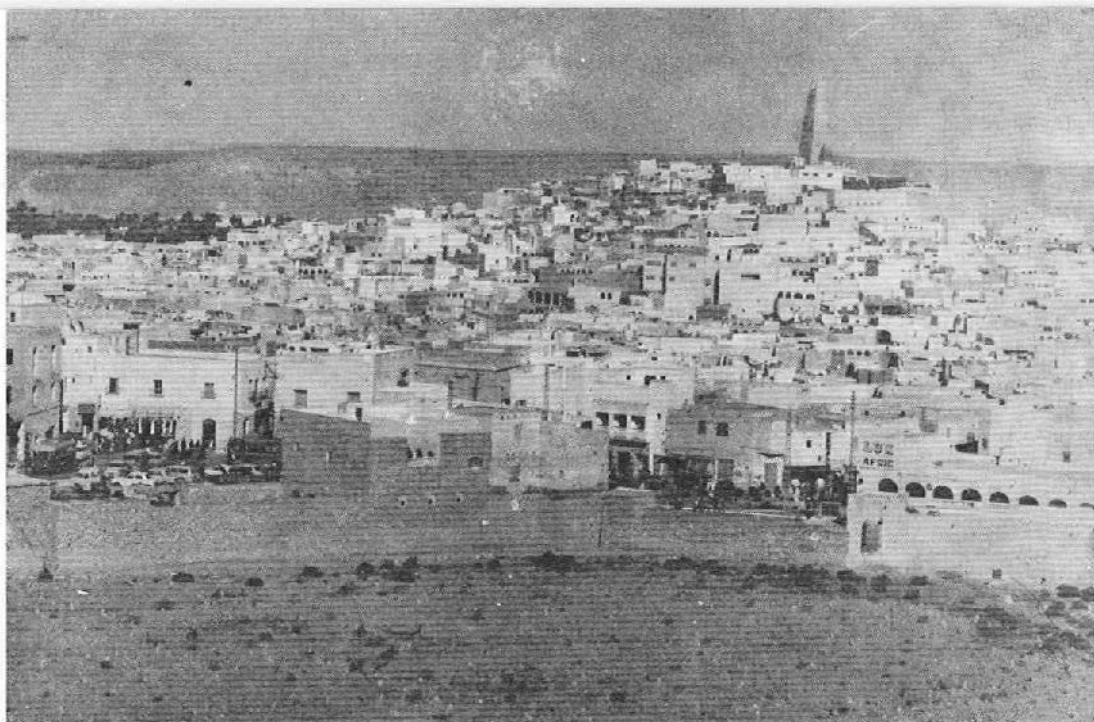
Ali so torej le živeli tu predniki teh skrivnostnih prebivalcev Saharskega gorovja? Čas bo prinesel odgovor.

LE SEN...

MARJAN OSTERMAN

brani smo v šotoru. Preživljamo prvi večer v Hoggarju in se pogovarjamo o plezarijah prihodnjega dne. Vsi bi radi splezali čim več težjih smeri. Ko smo se vozili iz Tama proti prvemu taboru, smo se vsi zagledali v prvo plezalsko zanimivo goro. To je bil Iharen in za njegovo V steno sta se odločila Janez in Igor. Mene je vlekla Auda. Ko sem bil popoldne na Tilaousu, me je njena igla popolnoma prevzela. Čeprav je bila v njeni 200 m steni že množica smeri, sva se z Dragom le odločila, da poskusiva najti prostor še za katero. Saj je bil končno tudi cilj odprave plezati prvenstvene smeri. Rudiija še poprosim za skice preplezanih smeri v Auda in že se zarijem v svoj šotor. Ogledujem si steno in smeri iz skic. Ocene smeri so visoke in vem, da bova imela z Dragom trdo delo. Poskušam si ustvariti pravo sliko stene, katere od blizu sploh še nisem videl, vendar se mi le slabo posreči. Med šotori v vadiju je temno kot v rogu, le vrh soteske je obsijan z luno. Tišino pretrga krakanje kormoranov. Šotorsko krilo plapola v lahнем vetru. Ob prižgani sveči zaspim. Z Dragom zjutraj hitro pripraviva opremo in pijačo, na hitro še nekaj pojeva in že odrineva po robu vadija. Do stene imava kar precej, vendar nama pot hitro mineva. Ko sva že blizu S stene, vidiva, da potekajo edini možni prehodi po počeh. Ogledujeva si steno in iščeva poč, ki še ni bila preplezana. Ne najdeva je. Odločiva se, da greva okoli gore in poiščeva kakšne razčlembe, po katerih bi lahko potegnili najino smer. Ko greva proti V steni, najdem v melišču angleški svedrovec. No, vsem mogočim odpravam smo se slednjic pridružili tudi Slovenci. Medtem mi Drago že ves nestrpen zakliče, naj pohitim, kajti prišel je že čez rob in zagledal V steno. Tako njemu kot meni se je oko ustavilo na dveh vzporednih počeh, ki sta presekali steno od tal pa vse do vrha. Sedaj je bilo le vprašanje, katera bo najina.

Oaza Ghardana

Foto Janez Rupar

Medtem ko sva še jedla in se navezovala, sva se odločila za desno poč, kajti v levi so bili dvomljivi zagozdeni bolvani in po takem ni nič kaj prijetno plezati. V začetku je bila lepa prosta plezarija, le včasih se je bilo treba pretihotapiti prek naloženih blokov. Že sva bila na stebričku sredi stene, ki je verjetno predstavljal edino ravno ploskev v steni. Uredim si dobro stojišče, Drago se pa že spoprime s težavami v poč. Težave so bile precejšnje in plezanje povsem tehnično. Uporabljal je lahko le aluminijaste zagozde in specialne kline, za navadne sploh ni bilo špranj. Ker je povsod v steni prah in pesek, ki ga nanese veter iz puščave, sva bila tako prašna, da sva imela vtis, kot da plezava v kamnolomu. Na stojišču me je že pošteno zeblo, saj sonce ni sijalo v V steno, pa še mrzel veter je pihal. Sicer sva pa bila na višini blizu 2000 m. Kmalu je bilo konec vrvi in Drago je k sreči prišel do nekakšne votlinice, kjer si je pričel urejati stojišče. Opozoril me je in že so leteli navzdol bloki, prav na melišču pod steno pa so se razleteli v oblake prahu. Ko hoče zabiti kline na stojišču, ne najde prav nobene špranje. Ker pa stojišče brez klina ni stojišče, zavrtta svedrovec. Zdelo se mi je, da je bila luknja zvrtna v hipu, kar pa sploh ni bilo nič čudnega, saj je bila kamenina zelo preperela. Končno pričem plezati, obenem še izbijem zagozde in specialčke. Z lestvico se pritrdim na zagozdo in izbijam spodnji klin. Nenadoma se znajdem kak meter nižje, name pa leti droben pesek. Izpulil se je namreč bong, v katerega sem se vpel. Te zagozde, ki v zdravi skali primejo odlično, so v tej vulkanski kamenini zelo nezanesljive. Morda bi bile lesene zagozde boljše. Pomagam si z vrvjo, katero Drago trdno drži in kmalu sem pri njem. Zgnete va se na malem stojišču, prepustim mu še nahrbtnik, sam se pa že ukvarjam s prečnico v desno, ki mi je omogočila obiti previs v poč. Uspe mi zabiti klin, v katerega stopim s pomočjo lestvice. Nič kaj prijeten občutek viseti v klinu, ki se med obremenitvijo povesi. Nadaljevati sem moral s tveganjem, klina nisem mogel zabiti, plezal sem pa po luskihah, ki bi se lahko vsak čas sesule. Končno lahko stopim z obema nogama na ravno ploskev, da bi se malo adpočil. V naslednjem trenutku se mi pod nogama nekaj premakne in prestrašen opazim, da stojim na naloženih blokih, ki bi se lahko vsak trenutek sprožili in zmečkali Dragota. Drobniki kamni so padali ravno na njegovo

stojišče. Razumel sem ga, ko je preklinjal, vendar sem še sedaj prepričan, da se ni zavedel, v kakšni nevarnosti sva bila.

O kakšnem dobrem klinu se ni dalo govoriti, nadaljevanje je bilo obupno. Iz počí, v katero hočem zabiti bong, se vsuje pesek, navadnih ali specialnih klinov sploh nisem mogel uporabiti. Za napredovanje so mi ostali le še svetrovci, vendar tudi teh nisem mogel uporabiti, ker je bila skala preveč drobljiva. Poskus, da bi poizkusil prosto splezati, se mi je zdel nor, kajti edina dva klina sta bila zabita (formalno) tik nad stojiščem. Bil sem med dvema ognjema: nad menoj je bil vrh, ki naju je vabil, pod menoj pa navpična stena in klini, ki padca gotovo ne bi zadržali. Prvenstvena smer se nama je izmuznila, kajti odločil sem se za umik. Pred očmi so se mi zvrstili vsi dogodki tistega dne, ko sva se namučila, da sva prišla že tako blizu cilja, vendar zaman. Prvič sem se umikal iz stene.

Splezal sem nekoliko nižje in s težavo zabil slab klin, vtaknil še prusikovo vrvico in že sem se spuščal ob vrvi k Dragu, z drugo vrvjo me je pa Drago varoval za primer, če bi se zgornji klin izpulil. Srečno se je izteklo. Potem sva se še nekajkrat spustila ob vrvi in že sva bila ob vznožju stene. Zahajajoče sonce je rdelo, odtenki rdeče barve so prekrivali vsako ped puščave, le midva sva bila v sencí Adaude. Bila sva razočarana. Počasi sva še obšla J steno in si jo ogledala, nato sva pa krenila proti taboru. Postalo je že temno, luna je bila še skrita za gorami. Molče sva stopala po puščavskem pesku in se poglabljala vsak v svoje misli. Premišljeval sem, kaj porečejo prijatelji; so imeli tudi oni težave, naju bodo razumeli, ali bodo svoje mnenje prikrili pred nama. Vsa puščava je bila mirna, na vzhodu se je prikazala luna, ki je s svojo srebrno svetlobo obsijala vso kamado. Dobil sem občutek, kot da bi bil na tujem planetu. Nebo je bilo gsto posuto z zvezdami. Čeprav sva bila utrujena, kar hitro hodiva po puščavskem pesku, včasih spregovoriva besedo, dve, sicer pa molčiva. Misli so mi ušle in spraševal sem se, če sem bil sploh zrel za odpravo, kajti bil sem najmlajši, brez velikih izkušenj. Prepričeval sem se, da bova splezala prvenstvene smeri še pri taboru na Assekremu, saj je bila to najina prva plezarija v Hoggarju. Prišla sva že blizu zgornjega roba vadija, vendar sva šla raje okoli hriba kot pa po temnem vadiju v tabor. Po skalah sva se še nekoliko lomila, ko pa sva dospela v tabor, sem bil nemalo začuden, ko sva ugotovila, da sva prva. No, kmalu sta prišla Janez in Igor. Tudi njuna plezarija je bila povsem tehnična in krušljiva. V smeri sta pustila fiksne vrvi, po katerih sta imela namen prihodnji dan nadaljevati smer. Iz težavne V stene Tilaousa sta prišla še »klasika« Janči in Frene. Le njima se je posrečil prvenstveni vzpon v še deviški V steni Tilaousa. Rudi in Marko pa sta se po »sovi« oglasila izpod igle Assekerda, kjer sta naslednji dan splezala novo smer. Bil sem vesel, ko so naju spodbujali, češ da bova že v Atakorju splezala kakšno težko smer. Tudi Jančijeve besede, »samo da sva cela in zdrava« so name pomirjevalno vplivale. Čeprav nisva preplezala stene, sem nenadoma dobil občutek zadovoljstva. Ne vem, česa sem se veselil. Morda nove smeri v Tilausu, morda bodočih plezarij. Vesel sem bil tudi, da so naju tovariši razumeli.

PEŠ PO PUŠČAVI

MARKO ZUCCATO

akih dvajset kilometrov iz Tamanrasseta smo se 7. 1. 1974 prvič utaborili za dalj časa, ne samo za čez noč. Našim udom je kar dobro delo, ko smo na trdnih tleh postavljali šotore in urejali opremo, saj nam je sedemsto kilometrska vožnja po cesti od In Salaha sem dodobra razrahljala kosti. Okrog poldneva so že stali štirje šotori za puščavske razmere kar v lepem in prijetnem kraju. Tabor smo namreč postavili v suhi strugi vadija, prav pod nekaj deset metrov visoko bazaltno stopnico, čez katero ob deževju šumi kar precejšen slap. No, to smo si tu pač lahko privoščili, saj je od zadnjega dežja minilo že celih sedemnajst mesecev in kazalo je, da tudi v bližnji bodočnosti ne bo deževalo. Vso kramo, ki smo jo znosili iz kombija, smo zložili v šotore in okoli njih. Tisti bolj lačne sorte smo poiskali še nekaj lepih, gladkih poličk v vznožju stene, in po njih razpostavili kuharsko orodje. Do večera smo si dodobra ogledali bližnjo in daljno okolico. Nekateri najbolj zagnani pa so poizkušali v strmih stenah vadija, če jim gre plezanje še dovolj dobro od rok.

Zvečer smo se zbrali v Janezovem šotoru, ki se je napihoval kot velik moder balon, saj se nas je skušalo vanj stlačiti vseh osem hkrati. No, to vneto ni podpihovala kakšna sla po rekordnem številu ljudi v šotoru, delali smo le načrte za naslednji dan, naš prvi plezalni dan v Hoggarju.

Ob medli svečavi smo stikali glave nad bornim zemljevidom Atakorja (predel v Hoggarju) preslikane iz neke italijanske knjige. Rudi, ki je imel nalogo proučiti vso dostopno literaturo o Hoggarju, nam je našteval vrhove, ki naj bi bili v neposredni bližini tabora najzanimivejši. S propagiranjem neosvojenih vrhov pa ni imel kakega posebnega uspeha. Janez in Igor sta že dopoldne ugledala v vrhu lharen ob cesti v Tamanrasset imenitno nepreplezano poč. Tudi Drago in Marjan sta se odločila za vrh podoben lharenu prepreden z nešteti počmi Adaoude. Za še verjetno deviške vrhove smo se odločili le Fren, Janči, Rudi in jaz. Zadovoljni, ker smo si brez preprirov tako lepo razdelili cilje, smo odšli vsak v svoj šotor.

Zjutraj, ko nas je iz sna najprej prebudila družina črnih cvrkotajočih krokarjev, takoj nato pa še Igorjeve orglice ter Janezova »Sedem let in pol...«, smo kuhali zajtrk in pripravljali prtljago. Poleg obvezne kovačije, ki se je najprej znašla na dnu nahrbtnika, nekaj hrane in obleke, smo se najdlje zadržali s tekočino. Bili smo namreč v veliki dilemi, ali je bolje biti bolj žejen in manj nositi ali obratno. Jaz sem ubral nekako srednjo pot. S seboj sem vzel malo manj pijače, vendar sem se odločil, da se bom pred odhodom napil vode kot kamela.

Janez, Igor, Marjan in Drago so že odšli, ko smo se mi štirje pričeli vzpenjati po skalnih pragovih vadija. Del poti smo imeli namreč skupen in tako smo se še med potjo pogovorili o radijskih oddajah ter oznakah vzdolž najine poti. Z Rudijem sva nosila s seboj tudi radijsko postajo ter komplet za bivač. Najin vrh, Assekerda je bil oddaljen kakih petnajst kilometrov od tabora in iz bližnjih vzpetin sploh ni bil viden. Frene in Janči pa sta se odpravila v bližnji Tilaus, ki je bil nekako najbolj v smeri najine poti, zato sta tudi onadva imela s seboj radijsko postajo.

Ko smo se o vsem pogovorili in si zaželeli srečo, smo odšli vsaksebi. Onadva proti steni, midva po strugi bližnjega vadija proti severovzhodu, proti značilni gori na obzorju, ki je imela na levi strani nekakšen »Babji zob«. Pot naju je vodila po vijugastem vadiju poraslim z bornim, trnjevim rastlinjem. Ko se je struga začela izgubljati v suhih potočkih in hudournikih, sva izbrala tistega, ki je bil najbližji smeri najine poti, in po njem dosegla manjšo vzpetinico. Izvlekla sva kompas, zemljevid in skice. Nekako sva ugotovila, da je vrh z »Babjim zobom« Tasabat. Na hitro sva postavila možica, za vsak primer napisala ugotovitev na listek in odšla dalje v doli-

nico pa zopet na naslednji grič in tako vsaj še štirikrat. Potem sva se nenadoma znašla pred globoko dolino večjega vadija. Izvlekla sva daljnogled ter skušala najti možnost, da bi se izognila spustu v vadi. Toda žal nama tudi daljnogled ni pomagal, zato sva zopet postavila možica ter se spustila po kamnitem pobočju navzdol. Malo sva začejala hiteti, saj nama je postavljanje možicev in seveda Rudijevo snemanje ter moja slaba igra v posameznih kadrih jemala kar precej časa.

Ko sva se s kamenjem vred privarila v vadi, sva bila kar malo začudena, saj je bilo sredi vadija za kake štiri dobre luže vode v belem vencu izločene soli. Seveda sva vse posnela, potem pa sva se odpravila po preje izbrani strugi, ki je držala proti najinemu vrhu. Še prej pa sva v peščeno dno vadija zarisala veliko puščico v smeri najine poti.

Ko sva premagala kamnito pobočje na drugi strani vadija in sva dosegla izgubljeno višino, je bila ura ravno ena, čas prve oddaje. Sedel sem na vrh grička, iz katerega se je dobro videl Tilaus, kjer sta plezala Janči in Frene. Kakih deset minut sem ponavljal v pločevinasto škatlo:

»Frene, javi se, kliče Marko; sova javi se, tukaj čuk.«

Odgovora pa ni bilo. Kasneje sem zvedel, da sta se prijatelja ravno takrat mučila po neki ne preveč prijazni počti. Imela sta toliko dela sama s seboj, da ni bilo misliti na kakršnokoli oddajanje. Med oddajo me je Rudi seveda posnel od vseh strani. Potem sem mu zaigral še začetek, nato pa sva nadaljevala pot. Ko sva zopet prekoračila štiri hribčke in štiri dolinice, sva se ustavila na petem, morda pa tudi na šestem gričku. Od tu se nama je odprl pogled na nekoliko nižje ležečo ravan, ki se je vlekla prav do vrhov severnega Atakorja tam na robu obzorja. V bližini na najini desni se je kot pravljичni grad poln stolpov, bohotil Tasabat, vrh z »Babjim zobom«, ki nama je bil kaži pot prav do sem. Na levi v enaki oddaljenosti sva opazila vitko skalnato iglo. Potem, ko sva pregledala zemljevid in skice vrhov v tem predelu, sva ugotovila, da je prav ta igla vrh, na katerega sva bila namenjena – Assekerda. Malo sva počila in se otepala vsak svojega roja muh. Apetita nisva imela. Danes je zatajil običajni vetrč, ki nas je hladil prejšnje dni. Zato sva popila samo nekaj požirkov dvojnega C ter iskala zavetje pred sončnimi žarki, na senčni strani večjih skal. Ura se je bližala tretji in zato sva splezala na bližnjo mizasto goro, kajti zopet je prišel čas oddaje. Tokrat se je sova takoj odzvala čuku. Povedala sva, kje sva, da sva našla najin vrh in z ogledalom sporočila najino stojišče. Dogovorili smo se še za oddajo naslednjega dne, potem pa sva kar hitro vzela pot pod noge. Do mraka sva prispela do podnožja Assekerde. Utaborila sva se zopet pod slapom, tokrat manjšega vadija.

Izravnala sva kamnita puščavska tla. Nanosila nekaj šopov suhe, ostre puščavske trave, da nama je bilo mehkeje, zlezla v slonove noge in kar v postelji povečerjala. V luninem svitu sva se še nekaj časa pogovarjala, dokler naju ni zmožel spanec. Zjutraj po zajtrku sva se povzpela še tistih nekaj deset višinskih metrov navzgor do stene. Potem sva naredila dva kroga okrog igle kot kaka sestradana valkova, ki si izbirata najslastnejši zalogaj na krotki košuti, ki se brez moči prestopa v krogu. No, prav podoben namen je imelo najino kroženje okrog Assekerde. Ko sva se drugič srečala na severni strani vrha, se nama je zdela najboljša lista srednja poč, ki drži na sedelce med vzhodnim rogljem in vrhom.

Opremljena samo s fotoaparati, filmsko kamero, radijsko postajo, nekaj rozinami, dvema vrečkama soka in pa z obvezno kovačijo sva po nekaj težavah četrte in pete težavnostne stopnje, ki so prizadevale nekaj več preglavic meni kot Rudiju, prilezla na vrh Assekerde.

Na vrhu sva v jeziku naših južnih republik govorila nekaj o bogu, soncu in nekaterih svetnikih. Mali možic, ki sva ga tamkaj našla, se nama je prav nesramno in porogljivo smejal v obraz. Hlastno sva ga razdrlo, da bi videla, kdo naju je prehitel s prvim pristopom, na katerega sva računala ves čas pešačenja po puščavi. Znotraj možica žal nisva našla ničesar, zato sva le napisala na listič podatke o najini smeri, o naši

Puščava prodira v naselje

Foto Janez Rupar

odpravi ter se končno podpisala. Po krajšem oddihu in manjšem okrepčilu ter obveznem radijskem pogovoru s taborom, sva popravila razdrtega možica ter se po predhodnikovih klinih spustila v vznožje stene.

Pojedla sva nekaj malenkosti, se okrepila s skopimi požirki vode in se pripravila za povratek v tabor. Na koščku papirja, ki je bil najin zemljevid, sva našla načrtan vadi, ki bi se moral začenjati nekje blizu Assekerde in naju bi bil moral pripeljati prav do tabora. Po pobočjih posutih z okroglim kamenjem sva si iskala najboljših prehodov. Kmalu sva spoznala, da se morava držati sledov oslovskih kopit, ki se, čeprav se izgublajo med kamenjem, vedno lepo nadaljujejo v skoraj neopaznih, slabih stezicah. Ko sva prišla na sedlo med dvema mizastima gorama, katerih je tam okoli kar precej, sva po hitrem pogledu na zemljevid odločila, da je sedlo pravo ter da je vadi na drugi strani prav tisti, ki naju bo pripeljal do tabora. Popila sva še vsak po dva požirka vode in se odpravila po slabo nakazanih stezicah navzdol po vadiju. Začelo se je že mračiti, Tilaus, ki nama je bil pri povratku za kažipot in nama kazal približno lego tabora, pa se ni hotel prav nič približati. Ko sva nekje sredi poti preplašila majhen trop divjih oslov, sva takoj pomislila na zelo neugledno ježo, toda osli naju niso hoteli počakati. Vsake pol ure sva se za nekaj minut ustavila ter popila po dva požirka vode. Bolj ko je mrak preganjal poslednje odbite sončne žarke, bolj sva tudi midva hitela. Toda naglica nama ni pomagala. Noč naju je dohitela prav v najožjem delu vadija. Struga je postajala vedno ožja. V njej so se začeli pojavljati veliki zagozdeni bolvani, okoli katerih sva morala iskati pot, da sva lahko napredovala. Pobočja okoliških vzpetin so postajala vse strmejša in so ponekod prehajala že kar v manjše stene. Za nameček pa je začel vadi še sumljivo zavijati proti zahodu, midva pa sva bila vendar namenjena na jug. Spoznala sva, da nama takole nočno čaranje po suhi soteski ne bo dobro delo. Bila sva celo brez baterij, saj nisva računala na nočno hojo. Po proučevanju kompasa,

zemljevida in bližnje okolice se nama je zdelo, da bo najbolje, če se povzpneva na bližnji vrh. Obenem nama je to prišlo prav tudi zaradi radijske oddaje, saj se je ura hitro bližala sedmi zvečer, ko smo imeli dogovorjeno radijsko zvezo. V soteski vadija, kjer sva bila, prav gotovo ne bi bila ničesar slišala. No, zveza in tudi razgled s hriba sta bila prav odlična. Našim v taboru sva naročila večerjo z obilo tekočine, potem pa sva si ogledala teren. V veliko pomoč pri tem nama je bila luna, ki se je ravno prikazala na obzorju. Pred nama kakih stopetdeset metrov nižje se je razprostiralo veliko sotočje dveh vadijev. Spustila sva se navzdol po strmem pobočju ter se na dnu, v sotočju posvetovala, kam naj greva. Imela sva dve možnosti, ali naravnost proti jugu, kjer naju je čakal stopetdesetmetrski vzpon in potem pot gor, dol do tabora, ali pa naprej po vadiju, ki pa je še vedno zavijal stran od najine poti, proti zahodu. Bila sva že tako utrujena, da sva se raje odločila za zložnejšo pot po vadiju, ker sva računala, da naju bo ta pripeljal nekam na cesto, ki iz Tamanrasseta drži v Assekrem in naprej, in da bova po njej dosegla tabor. No, po nekaj vijugah, ki jih je naredil zdaj široki vadi z dnom iz peska in drobnega kamenja, sva prišla zopet na nekakšno sotočje. Tam so nama pravo pot pokazali sledovi avtomobilskih gum. Kmalu sva se znašla na cesti nedaleč od našega tabora. Po pičlih desetih minutah sva že presenetila prijatelje pri večerji.

Po večerji je prinesel Rudi od nekod steklenico piva, ki jo je hranil za reklamni posnetek. Molče sva jo v nekaj požirkih izpraznila, potem pa sva zatulila v saharско noč: »Naj živi pivovarna Union!« Tako je steklenica opravičila svoj reklamni namen. Pivo pa se je prav prileglo.

HACQUET NA ŠMARNI GORI

VILKO MAZI

marna gora ali Holm, kakor ji je bilo baje v davnini pravo ime, hrani v svoji preteklosti še kako neznanko. Edina monografija o njej, ki jo je l. 1928. napisal Josip Novak ob nabavi novih zvonov, zajema največ iz župnijskega arhiva v Vodichah ter knezoškofijskega arhiva v Ljubljani. Ker je pisatelj zasledoval predvsem versko propagandni namen, je druge vire uporabil le, kolikor mu je bilo to nujno potrebno. Nepristranski poznavalec Šmarne gore bo spričo tega našel v tekstu poleg zanimivih podatkov tudi kako neljubo vrzel.

Vse do danes je ostalo neznan, da je bil med znamenitimi obiskovalci Šmarne gore tudi slavni učenjak Baltazar **Hacquet** (1793–1815), prvi znanstveni raziskovalec naših gora (prvič na Triglavu 8. avg. 1779). V III. delu svoje Oriktografije, 1784, opisuje svoja potovanja po Kranjskem, Koroškem in Štajerskem. Začne na Bledu pa pride prek Kranja, Trojan in Moravč na **Šmarno goro**... Jesenice... Trento... Bovec... Predel... Trbiž, Ziljsko dolino, Dobrač... Obir... Pohorje... Savinjsko dolino, Celje... Zasavje... Novo mesto... Brod na Kolpi... Delnice... Buzet, do Jadranskega morja.

Takole beremo na str. 24/25:

»Ko sem se bližal Črnučam (Zernuze), so spet vstajali majhni griči vse tja do mostu prek Save, po katerem drži velika cesta proti Ljubljani; bili so iz črnorjavih glinastih skrilavcev, ki imajo tenke plasti in se ploščijo od zapada proti vzhodu v naklonu

30 in še več stopinj. Preiskal sem tu vso pokrajino proti severu,* ki jo sestavljajo griči iz ruševinastosivega in belosivega apnenca, tu pa tam pomešanim s slabimi plastmi marmorja in skrilavci. Na več krajih se najde glina z železovim sijajnikom, pa tudi lapor; prva bi se dala uporabiti kot barva za grob namaz. V skrilavcu se najdejo dostikrat zelo lepi, trdni in bleščeči premogi, zlasti v slojevitem pogorju Mišenik (?) ob Savi in v predgorju Tujnce, nedaleč od Mengša. Ker pa v teh krajih ni pomanjkanja lesa, še nikomur ni prišlo na misel, da bi to izkoriščal. Spričo današnjega slabega gospodarjenja z gozdom utegne to kdaj še prav priti pa bodi za zdaj dovolj, da se ve, kje bi se to dobilo, če niti tega še niso pogruntali, da bi pridobivali smolo za kolomaz ali premaz pločevinastah streh in podobno.

Iz teh krajev sem krenil nazaj proti Savi, da bi preiskal malo pogorje, ki leži okoli Šmarne gore (ki jo Nemci imenujejo Gallenberg pa so z Valvasorjem take misli, da je to del ali konec Monte Ceze ali Caesinusa). Sestoji večinoma iz apnenca in njegove labore, ki je različne barve, razen modre in zelene. Od vznožja do tretjine pobočja sem našel povsod trden, nekoliko rdečkast skrilavec.

Povzpел sem se do vrha, ki je sestavljen iz zelo trdnega temnosivega in belega, večkrat tudi nekoliko rdečkastega apnenca. Na vrhu je, kakor pri nas običajno, zgrajena cerkev. Nikjer nisem našel tu okamenin, razen nekaj na vznožju gore proti severu, kjer ni nobenega skrilavca; sodil sem, da so od lupinarjev (polži, školjke), vendar mi ni bilo mogoče, da bi jih bil izločil in temeljito raziskal, ker so tvorile z lupino zelo čvrst scelek.

Proti kraju Smednik ali Flednik se nahaja nekaj nepomembnih majhnih votlin v apnencu. Ena je na pobočju Šmarne gore proti zapadu, okrogla kakor cerkveni obok in ima neko posebnost, kakršne še pri nobeni drugi jami nisem opazil. Sredi naravnega oboka je namreč okrogla odprtina, skozi katero vpada dnevna svetloba. Ta jama me je zato spominjala na krasni panthéon v Rimu, ki ga sicer imenujejo La Rotonda. Od tu sem nadaljeval svojo pot proti zapadu.

To je Matjaževa jama v Zavrhu! To ima slavni Bretonec v mislih. Novakova monografija je šla mimo nje. Tudi mi smo jo doslej vse preveč zanemarjali. Pa poslej? Hacquet ji je pokazal cenol

* H. dosledno naziva strani neba: polnoč za sever, poldan za jug, jutro za vzhod in večer za zapad.

ZAVETIŠČE NA BIJELIH STIJENAH

Obveščamo vas, da je z rednim dežurstvom bila odprta naša planinska koča na Bijelih Stijenah s 1. junijem t. l.

Koča na Bijelih Stijenah bo odprta letos v naslednjih dneh:

1.-2., 8.-9., 15.-16., 22.-23. in 29.-30. junija;

6.-7., 13.-14., 20.-21. in 27.-28. julija;

3.-4., 10.-11., 17.-18., 24.-25. in 31. 8.-1. 9. avgusta;

5.-6., 12.-13. in 19.-20. oktobra.

Dežurstvo se začenja vsakega prvega navedenega dne ob 12. uri in se konča ob 12. zadnjega dne. Izjemoma se lahko podaljša. Koča ima 20 ležišč, dobi se pijača in konzervirana hrana. 15. septembra t. l. bo stalno odprto na Bijelih Stijenah zavetišče, imenovano po zaslužnem pionirju našega planinstva Miroslavu Hircu.

»Rade Končar« Zagreb

DRUŠTVENE NOVICE

70 LET PD CERKNO

Letos je za planinsko društvo na Cerkljanskem jubilejno leto, saj praznuje 70-letnico obstoja.

SPD Cerčno se lahko šteje med najstarejša PD na Primorskem, saj je bilo ustanovljeno komaj 11 let po SPD v Ljubljani. Zanimanje za planinstvo pa je seveda še starejšega datuma. O tem priča dejstvo, da je bilo na Cerkljanskem že pred ustanovitvijo 11 planincev včlanjenih v Soško podružnico SPD Tolmin. Leta 1904 pa jim je »kraljevo namestništvo« v Trstu potrdilo društvena pravila in so ustanovili samostojno podružnico SPD Cerčno. Na ustanovnem občnem zboru dne 28. februarja 1904 je bil izvoljen upravni odbor: Josip Rakovšček, načelnik; Vaclav Tušar, namestnik; Gabrijel Bevk, tajnik; Ivan Drašček, blagajnik.

Društveno področje naj bi obsegalo Cerkljansko s Porezno in Blegošem ter sosednjimi vrhovi. Podbrčani so prvotno nameravali ustanoviti lastno podružnico za Baško dolino. Ker pa bi ta imela skoraj isto področje kot Cerkljanska, so to misel opustili in planinci iz Baške doline so se vključili pri podružnici SPD Cerčno.

V ustanovnem letu je štelo društvo 57 članov. Prvo planinsko veselico je društvo priredilo 2. septembra 1904 v prostorih gostilne pri »Firbarju« z bogatim kulturnim programom in celo s planinskim muzejem. Tudi kasneje planinci niso držali križem rok. Že prvo leto so markirali poti iz Cerčna na vse okoliške vrhove. Lotili so se raziskovanja podzemeljskih jam. V ta namen so raziskali aragonitno jamo v Ravnah. Svojim članom so prirejali tudi izlete.

Leta 1906 so začeli graditi planinsko kočo na Poreznu. Otvoritev koče je bila 2. avgusta 1907. Na predvečer je vrh Porezna zaplapolal velik kres. Ta dan se je zbralo na Poreznu okoli 1500 ljudi. Bilo je nepopisno veselje, povsod so plapolale slovenske zastave. Med udeleženci je bilo tudi precej turistov iz drugih dežel, posebno Čehov.

Cerkljanski planinci so se iz leta v leto bolj uveljavljali. Nekatere skupine so že stopile tudi na Triglav. Raziskovali so naravne lepote, markirali pot tudi v Pasice, današnje partizansko bolnico Franjo. Tu gre posebno zahvala tehniku Petru Brelihu, ki je izsekal stopnice v živo skalo. 23. avgusta 1908 je bila pot v Pasice odprta. Sodelovala je tudi cerkljanska godba na pihala.

Marljivo delo SPD Cerčno je ustavila prva svetovna vojna. Leta 1922 je bil zadnji občni zbor podružnice. Italijanske

oblasti so izdale ukaz, da so razpuščena vsa društva na Primorskem. Kočo na Poreznu so zasedle italijanske obmejne straže.

Po osvoboditvi se je 6. junija 1946 planinska organizacija v Cerknem obnovila pod imenom PD Cerčno. Takoj prvo leto so pričeli obnavljati vojašnico vrh Porezna, današnje planinsko kočo. Pod vodstvom tov. Viktorja Jereba, tajnika, so postavili vrh Porezna tudi spomenik padlim partizanom. Načrt za spomenik je naredil tajnik sam. Pod spomenikom so pokopali tudi ostanke padlih partizanov. Otvoritev koče in spomenika je bila 14. avgusta 1949. Nekateri od takratnih vnetih planincev delujejo še danes. V svoje vrste so pritegnili veliko ljubiteljev planin, PD Cerčno šteje trenutno 778 članov. Od teh je 250 pionirjev, 200 mladincev in 348 starejših članov.

Gospodarski odbor je opravil vrsto velikih del. Kot največjo pridobitev v letu 1973 lahko štejejo cesto na Poreznu in popravila po planinskih kočah. Markacijski odbor je markiral in očistil poti. Propagandni odbor pa je organiziral vrsto izletov na večje in manjše vrhove. Omembe vredno je tudi planinsko srečanje na Poreznu na rojstni dan maršala Tita »Osemdeset vrhov za osemdesetletnico«. Na občnem zboru, ki je bil 20. aprila, smo izvolili nov upravni odbor PD. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Ciril Stucin.

Ivanka Čadež

OB 70-LETNICI PD IDRİJA

Planinsko društvo Idrija je 19. aprila letos na slovesnem občnem zboru proslavilo tudi 70-letnico ustanovitve. Proslavo je popestril kulturni program, v katerem so sodelovali mladi planinci in komorni zbor »Zorko Prelovec« iz Idrije. V slavnostnem govoru je bila podana tudi kratka kronika planinskega delovanja v Idriji, ki sega daleč v čas, ko je v Idriji živel botanik Scopoli.

Prva podružnica slovenskega planinskega društva Idrija je bila ustanovljena leta 1904 na pobudo prof. Maksa Pirnata, ki je takrat služboval v Idriji. Že leta 1907 so na njegovo pobudo zgradili prvo planinsko kočo na Javorniku nad Črnim vrhom. Po desetih letih aktivnega delovanja, je prva svetovna vojna preprečila vsako dejavnost. Po prvi svetovni vojni je društvo ponovno oživel, vendar le za kratek čas. Leta 1925 je italijanska oblast zatrla tudi planinsko organizacijo. Po osvoboditvi pa je planinska misel še krepkeje zaživela. Planinstvo so prevzeli

v roke mlajši ljudje. Ustanovni občni zbor je bil 10. januarja 1946. Kmalu po ustanovitvi so idrijski planinci pričeli misliti na gradnjo nove koče na Javorniku. Dne 20. julija 1952 je bila otvoritev koče, ki so jo idrijski planinci zgradili v glavnem s prostovoljnimi delom. 19. junija 1955 so že otvorili novo kočo na Hlevišah. Kasneje pa je bil urejen še planinski dom na Vojskem. Pred dobrim letom je bil na vrhu Javornika postavljen razgledni stolp. Planinsko društvo je v teh letih posvečalo veliko skrb mladim planincem. Mentorji so jih vodili v večjih in manjših skupinah v gore. Danes sta prav mladinski in alpinistični odsek najbolj aktivna. Alpinistični odsek je bil ustanovljen šele pred dobrim letom, vendar so že pred tem idrijski alpinisti opravili številne vzpone v domačih in tujih gorah.

Planinsko društvo ima močne korenine, ki se še razraščajo, saj je med najštevilnejšimi v Sloveniji, ima 1650 članov, od tega nad dve tretjini mladih. Slovesnega občnega zbora so se poleg številnih idrijskih planincev udeležili tudi predstavniki drugih planinskih društev na Primorskem, slovenskega planinskega društva iz Gorice ter PZS.

Na občnem zboru so izvolili nov odbor, ki mu bo predsedoval Marjan Rupnik.

Janez Jeram

PD MARIBOR MATICA 1972-73

2. aprila 1974 je bil ob lepi udeležbi planincev in gostov redni občni zbor PD Maribor matica. Predsednik prof. Franc Marič je uvodoma poročal o društveni dejavnosti. Konec 1973 je društvo štelu 2360 članov, od tega 1205 odraslih (konec 1972 je štelu 2283 članov, od tega 1184 odraslih).

— V kratkem obdobju je društvo izgubilo tri ugledne planinske delavce: 16. decembra 1971 je v 97. letu umrl prvi predsednik mariborske podružnice SPD dr. Ludvik Brence, 8. avgusta 1972 je v 89. letu umrl dolgoletni odbornik in gospodar Franjo Majer, 27. februarja 1973 pa je v 76. letu umrl dolgoletni odbornik in urednik Planin ob meji Lojze Strašnik.

Tudi v preteklem dveletnem obdobju je upravni odbor deloval v dveh pododborih: pododbor za finančno-gospodarsko dejavnost, ki ga vodi že vrsto let Henrik Budja, se je ukvarjal z gospodarskimi vprašanji, pododbor za planinsko dejavnost pa je skrbel za izlete, markiranje potov, planinska predavanja, literarno dejavnost in mladinski odsek (le-ta je imel svoj odbor). Seje pododborov so bile redno vsak mesec, po potrebi pa so skupna vprašanja reševali na plenumih.

Izleti. V letu 1972 je bilo 20 izletov za odrasle planince, 1973 pa 16. Cilj izletov je bil planinski okoliš Maribora, prav

tako pa tudi domači in zamejski visokogorski svet. — Posebej je močna planinska skupina Dravske elektrarne priredila v tem času 17 izletov. — MO je priredil 1972 32 izletov, pohodov in srečanj, 1973 pa 18; pri tem niso všteti izleti planinskih skupin. Mladi planinci so 1972 in 1973 taborili pod Veliko Kopo. — Koroško mladinsko transverzalo je prehodilo 14 planincev, zasavsko planinsko pot 10, slovensko planinsko transverzalo 9, pot čez Kozjak pa 88 planincev.

Mladinski odsek je konec 1972 štel 525 mladincev in 574 pionirjev, 1973 pa 604 mladince in 551 pionirjev. Vodila sta ga načelnika Srečko Pungartnik in Jože Topolnik, za njegovo dejavnost sta skrbela odbor in svet mentorjev. 1973 je bilo 12 planinskih skupin na šolah in 4 mladinske skupine v okviru KS. V tekmovanju se je 1972 uvrstila na 1. mesto OŠ Ludvika Pliberška, na 2. mesto OŠ Zg. Velka, na 3. OŠ Sladki vrh in na 4. OŠ Zg. Kungota. Znak MV so 1972 dobili Miro Engelsberger, Anica Kolar in Valerija Rajter. 1973 je odsek dobil še enega MV in 3 mentorje. — Planinske šole so bile 1972 na OŠ Zg. Velka (mentorica A. Kolar) in OŠ Sladki vrh (mentorica Lizika Senekovič), 1973 pa na OŠ Zg. Kungota (mentorica A. Kolar). Centralno planinsko šolo so 1973 in 1974 obiskovali večinoma člani PD Maribor matica.

Markacijski odsek je 1972 in 1973 realiziral zastavljeni program: popravili in obnovili so planinska pota na Kozjaku in Pohorju. Sodelovalo je 8 marljivih markacistov pod vodstvom Antona Vuka.

Planinska predavanja. V minulih 2 zimskih sezonah je društvo priredilo vrsto zanimivih in dobro obiskanih predavanj.

1972/73 so predavali: inž. Peter Ščetinin (Hindukuš 71), inž. Milan Ciglar (Sprehid po ljubljanskem barju), prof. Šime Letinič (Hribčki in doline, rože in ljudje prelepe slov. domovine), Joco Balant (Vzponi v Ortlerju in Bernini), prof. Ivan Šumljak (Po slov. planinski transverzali od Slovenj Gradca do Matkovega kota), Mirko Šoštarič (Julijske Alpe med Trento in Bohinj), Aleš Kunaver (Makalu, IV. JAHO), dr. Jurij Kunaver (Kaninsko pogorje), prof. Ivan Šumljak (Gora in cvet), prof. Franc Vogeljik (Zgodovina planinstva), dr. France Habe (Podzemeljski svet Slovenije), dr. Tone Wraber (Za cvetjem po domačih in tujih gorah).

1973/74 so predavali: Mirko Šoštarič (Naravne lepote Bosne in Hercegovine), prof. Šime Letinič (Jadranski svetilničarji, morski samotarji), ing. Jerko Kirigin (Grenlandija, I. HAE), Joco Balant (Ararat), Marijan Keršič-Belač (Gore — moj drugi dom), prof. Franc Vogeljik (Agfacolor CT 18), Tone Sazonov (Od Mont Blanca do Matterhorna), prof. Ivan Šumljak (Po-

horje), Peter Janežič (Po domačih in tujih gorah), dr. inž. Rudi Rajar (V saharskih Dolomitih).

Posebej je MO priredil vrsto predavanj za svoje planinske skupine.

Literarna dejavnost. Avgusta 1973 so osemnajstič izšle Planine ob meji, posvečene jubileju slov. planinstva. To je najobširnejša in najbolj bogata ilustrirana, pa tudi najdražja številka mariborskega planinskega letopisa. Gradivo zajema jubilejna razmišljanja (C. Verstovšek), društveno kroniko (A. Kolar, T. Purg, A. Vovšek, inž. T. Gosar, F. Pačnik), planinske spomine (L. Zorzut, C. Hočevnar, B. Pečar), pesnikov jubilej (80-letnica J. Glazerja), izletniški okoliš (M. Šaštarič, L. Vostner), botaniko (dr. R. Chandler Alexander Prior, dr. Tone Wraber, P. Skoberne), geologijo (E. Faninger), arheologijo (S. Pahič). V Planinah ob meji je doslej zbranega nad 1200 strani zanimivega gradiva, ki ga bo moral poznati in upoštevati vsak, kdor se bo podrobneje pečal s planinstvom v Podravju. Nadaljnje izhajanje glasila je odvisno predvsem od finančnih sredstev.

Gospodarska dejavnost. Društvo upravlja dve postojanki: Mariborsko kočjo, zgrajeno 1946, in kočjo na Zavarčevem vrhu, zgrajeno 1954, ter razgledni stolp. V letih 1972 in 1973 sta postojanki poslovali brez izgub. Obe kočji sta leseni, montažni, dajeja občutek domačnosti, vendar je nujno vzdrževanje zvezano z visokimi stroški. Zaradi naglega razvoja planinstva in turizma na mariborskem območju in zaradi vedno strožjih zahtev je treba misliti na gradnjo sodobnih planinskih postojank, v prvi vrsti Mariborske kočje, ki je popolnoma dotrajala. Finančno-gospodarski odbor je kljub težavnemu položaju razporejal finančna sredstva tako, da nujna in neodložljiva vlaganja v planinski postojanki niso ovirala izvajanja programa planinske dejavnosti.

Zastopnik PZS Mirko Fetih je po krajšem nagovoru podelil priznanja. Zlati častni znak PZS sta prejela Mirko Šaštarič in Franc Vogelник, srebrni častni znak Henrik Budja, Anton Korošec, Milan Meden, Vladimir Stojan in Anton Vuk, bronasti častni znak pa Miro Engelsberger, Sonja Kaizer, Anica Kolar, Ivanka Leitgeb, Srečko Pungartnik, Leopoldina Sabo in Jože Topolnik. – Predsednik PD Maribor matica prof. Franc Marič je nato podelil društvena priznanja za vzgojo mladih planincev; prejeli so jih naslednji marljivi mentorji in mladinski vodniki: Marta Breznik, Nataša Kobler, Gorazd Krajnc, Jurij Leitgeb, Nežika Martič, Vlado Pečar in Lizika Senekovič.

V novem UO ni veliko sprememb. Društveno delo bo v prihodnjem obdobju vodil Vladimir Stojan.

Fr. Vogelnik

OBČNI ZBOR PD MEDVODE

V soboto, 2. marca so se na rednem občnem zboru zbrali člani Planinskega društva Medvode. Številnim planincem je o delu društva uvodoma govoril predsednik Roman Robas. V preteklem letu je število članstva sicer upadlo, vendar še vedno blizu 800 članov predstavlja zanimanje za planinstvo. Društvo je imelo šest komisij, ki so bile vse po vrsti zelo uspešne.

Mladinska komisija in komisija za izlete sta pripravili več izletov za članstvo in delovne organizacije, ki so bili dobro obiskani. Komisija za varstvo narave je opravila več očiščevalnih akcij v Tamarju in v okolici Medvod, uredili pa so tudi karto-teko poti na medvoškem področju. Med največje dogodke pa sodi vsekakor organizacija III. tabora planincev ob Slavkovem domu na Golem brdu, ki je odlično uspel.

Člani alpinističnega odseka so opravili nad 200 vzponov različnih težavnostnih stopenj ter sodijo med najaktivnejše v državi. Imeli so tudi plezalno šolo v Turencu, pridobili več pripravnikov ter po potrebi sodelovali v akcijah Gorske reševalne službe.

Po zelo živahni razpravi so medvoški planinci sprejeli obširni delovni program ter izvolili nov upravni odbor, ki ga bo vodil Slavko Ogrizek.

Franci Rozman

OBČNI ZBOR PD MOZIRJE

Obračun plodnega dela so podali moziški planinci na svojem občnem zboru dne 19. 4. 1974 v kino dvorani v Mozirju. Tega delovnega zbora so se poleg skoraj 200 domačih planincev udeležili predstavniki drugih družbeno-političnih organizacij, Planinsko zvezo Slovenije pa je zastopal Jože Melanšek.

Zbor je pozdravil društveni predsednik Mirko Kovačič in nato v izčrpnem poročilu opisal delo društva v preteklem obdobju. Z veseljem je ugotovil množično udeležbo na zboru, tudi mladine, nato pa nanizal posamezne večje in manjše akcije in uspehe društva. Člani PD Mozirje so v sezoni 72/73 sodelovali pri štafeti mladosti od kočje na Okrešlju do Planinskega doma v Logarski dolini. Zelo domiselno je bilo sodelovanje pri cvetlični razstavi v Mozirju, ko so ob improviziranem gozdu prikazali bivalni šotor, planinsko in reševalno opremo ter razvoj Moziške kočje od 1896 do danes, mladincem pa je bilo razdeljenih 60 izvodov Planinskega vestnika.

Skupinskih izletov je bilo 18 in sicer: v Planico na svetovno prvenstvo, na Lisco, v akciji 80 vrhov za 80 let maršala Tita

na Bibo; na Pohorju pri Ruški koči so prisostvovali razvijtu prapora PD TAM Maribor. Izleta cicibanov na Okrašelj se je udeležilo več kot 80 malčkov, več kot 90 članov pa se je udeležilo izleta na Bleščečo planino v Avstriji. Posebno ta izlet bo še dolgo ostal v spominu udeležencem in Korošcem na planini in ob Gospe sveti zaradi lepo zapelih slovenskih pesmi, koči Slovenskega planinskega društva pa je bila podarjena tudi slika Logarske doline s podpismi vseh udeležencev. Leto pa so zaključili z dnevom planincev na Klemenčji jami.

V letu 1973 so planinci organizirano obiskali Čemšeniško planino, Ribniško kočjo na Pohorju in kočjo na Pungartu. Pionirji in cicibani so obiskali Klemenčjo jamo, kjer so absolventi planinske šole prejeli značke in spričevala. Zaradi slabšega vremena se je eden od izletov končal v Tamarju; ob otvoritvi kočje na Grohatu so kočji darovali lepo sliko, za dan planincev pa obiskali kočjo na Loki, vrh Raduhe in se udeležili otvoritve prenovljene kočje na Korošici.

Teh izletov se je udeležilo prek 1000 članov, kar je vsekakor zelo razveseljivo. Trije člani so končali transverzalo, dva člana pa savinjsko pot. V akciji pionir-planinec sta dva pionirja dobila zlate značke, veliko pa jih že izpolnjuje pogoje za srebrno in bronasto.

Razveseljivo je dejstvo, da se število članov iz leta v leto veča, sedaj šteje društvo že prek 550 in je v zadnjih dveh letih porastlo za 120. Še bolj razveseljivo pa je to, da je velika večina vpisanih zelo aktivna.

V preteklem obdobju omenimo še naslednje: obnovljena sta bila tabla in kažipot na trgu, obnovljena je bila oglasna omara, ki jo sproti in redno vzdržuje Tine Aubrecht; povečan je odsek Gorske straže z uslužbenci žičnice na Golte, postavljeni so bili tudi opozorilni panoji z opisom zaščitene planinske flore na Mozirski planini, v hotelu na Golteh, v depandansah, na Medvedjaku in Mozirski koči. Ob proslavi 80-letnice ustanovitve savinjske podružnice SPD je bil razvit sila lep prapor ter prirejena slavnost s petjem in recitacijami, zaslužni člani pa so prejeli častne diplome planinskega društva. Prof. Tine Orel je članom ob jubileju kot predstavnik PZS čestital in društvu predal častno diplomu in pismeno pohvalo PZS.

Jubilejni znak PD Mozirje je po dolgem čakanju zdaj narejen in je prav ličen.

V izredno čast pa si društvo lahko šteje, da je v letu 1973 prejelo za svoje delo priznanje OF.

Zbor sta pozdravila Jože Melanšek, predstavnik PZS, ter Dušan Gradišnik, predsednik PD Celje.

Program društva za leto 1974. je zelo obširen.

Članom društva so bila podeljena tudi različna priznanja in sicer: Pavli Karče že druga značka za končano slovensko planinsko transverzalo, Jožetu Kosu pa prva, srebrni častni znak sta prejela Martin Aubrecht in Bora Blagojevič, bronasti častni znak Anica Prislan, Jože Skornšek, Stane Štiglic in Marta Žagar. Bronasto značko pionir-planinec je prejel Boštjan Erjavec.

Soglasno in z aplavzom je bil sprejet sklep, naj PZS posreduje protest društva zoper italijanske ozemeljske pretenzije in zoper neofašistične tendence v slovenski Koroški.

Po končanem zboru je bil prikazan film »Triglavske strmine«.

Franc Steiner

OBČNI ZBOR PD VRHNIKA (21. 4. 1974)

Občni zbor je pričel in podal poročilo tov. Slavko Kržmanc. Dela v društvu se je dotaknil na splošno, poudaril pa je, da imajo v TTKS dva zastopnika društva. Koči na Planini nad Vrhniko bodo prizidali še prizidek.

Izčrpano poročilo o delu mladinskega odseka PD je podala tov. Boža Marenče. Mladina ima odseke na obeh šolah, kjer je vključenih ca. 70 pionirjev. Vsi aktivno sodelujejo v PD. Imajo dve mentorici in 3 mladinske vodnike. Tesno sodelujejo tudi s taborniki, ZMS, odborom za SLO in JLA. Prek leta so imeli redne tabore s poprečno 70 udeleženci. Vodijo svojo kroniko, imajo fotoklub in svoje knjižnice. Nabavili so tudi precej rekvizitov.

Občnega zbora so se udeležili predstavniki Ljubljanskega MDO – tov. Mihelčič, PD Rašica, PD Železnica, zastopniki tabornikov in še drugi.

Za novega predsednika društva so izvolili tov. Jožeta Malneršiča.

Franko Krpač

PD RADEČE

Občni zbor se je vršil v dvorani PD Svoboda v Radečah. Med udeleženci je bilo precej mladine. Zboru v pozdrav je zapel moški zbor Svobode pod taktirko društvenega gospodarja tov. Rudija Steblovnika. Število članstva je zrastle na 565. Na zboru so bili navzoči poleg podpredsednika PZS tov. Bučerja tudi predsednik zasavskih PD tov. Drago Kozole, predstavnik PD Lisca in drugi.

Dolgoletni predsednik PD tov. Stane Koselj je podal bogato poročilo o delovanju društva v l. 1973, zlasti še o adaptaciji visokogorske plan. postojanke Prehodavci.

PD Radeče ima kar 3 postojanke, poleg Prehodavcev, še gostišča Lovrenc med Lisco in Vel. Kozjem, kjer uspeva posebna planinska flora (encijan, avrikel). Pod Vel. Kozjem pa je priljubljena Gašperjeva koča, za katero skrbe najbolj planinci iz Zid. mosta.

PD Radeče skrbi za planinski naraščaj. Tako vzpodbuja pionirje za pohod v bližnje planine, jim za nagrado pokloni, ako premagajo 5 vrhov – tudi planinski klubček. Tudi letos je bilo nekaj takih marljivih mladih planincev. Za svoje planinsko delovanje je prejel od PZS srebrno značko obratovodja Cementarne Zidani most tov. Franc Babič, prav tako je prejel srebrno značko tudi dolgoletni predsednik nadzornega odbora tov. Tone Hudoklin. Nekaj marljivih planincev je prejelo posebno priznanje od PD Radeče. Občni zbor je zaključilo predavanje z mnogimi diapozitivi o Nepalju in Himalaji.

Stanko Skočir

PD ZABUKOVICA

6. aprila 1974 smo imeli na Osnovni šoli »Nada Cilenšek« Griže, občni zbor in tako zaključili enoletno obdobje dela, ki je bilo posvečeno 80. letnici PZS. Za ta občni zbor nismo pripravili razstave o delu društva, letos smo članstvo seznanili z našim delom prek biltena, ki smo ga izdali za občni zbor.

Občnega zbora se je udeležilo 125 članov in mladincev, vsak peti član oz. mladiček. Pionirska skupina na šoli ima svoje vitrine, ki jih občasno ureja. Za občni zbor je pripravila razstavo o planinskih enotah naše vojske in o lepotah naših planin.

Udeleženci občnega zbora so se pridružili protestom slovenske in jugoslovanske javnosti glede naših meja. Zato je bil tudi eden izmed glavnih sklepov občnega zbora, da je še v večji meri potrebno gojiti ljubezen do domovine, gojiti tradicije NOB in biti pripravljen na eventuelni vse-ljudski odpor.

Tudi na tem občnem zboru smo lahko ugotavljali, da je število članstva v porastu:

Iz spodnje razpredelnice je razvidno, da smo v dveh letih presegli število 1000, kar smo tudi primerno proslavili s svečanim sprejemom lisočega člana v planinske vrste.

Zavedamo se, da na področju množičnosti in organiziranja rekreacije delavstva orjemo šele ledino. V teku imamo organizacijo planinskih sekcij pri posameznih organizacijah združenega dela, ker bi le tako lahko organizirano delali s članstvom.

Značilno za delo v lanskem letu je predvsem to, da so se vse sile društva usmerile v izgradnjo postojanke na Homu, v organizacijo proslav in srečanj planincev in v delu z mladino.

Dne 16. 9. 1973 je bilo srečanje planincev na Homu. Udeležencev je bilo več kot 100. Na srečanju so bile razdeljene štiri značke za prehojeno Slovensko planinsko transversalo, štiri značke za Zasavsko pot, 15 značk Savinjske poti (samo pionirjem, člani so prejeli značke na Resevni), razdeljeni so bili častni znaki PZS in društvene priznanja.

Na srečanju lansko leto smo odprli razširjeni planinski dom, letos pa bomo lahko odprli rekonstruirano cesto proti postojanki, sanitarije in klet, ki bodo v prizidku pri domu (je v izgradnji) in se poveselili nad novo električno napeljavo k postojanki, ki bo omogočila, da bomo na postojanki lahko uporabljali različne električne stroje.

Vrednost opravljenih del in prostovoljne ure, ki so jih člani in mladinci vložili v različna dela za društvo je naslednja:

Vrednost opravljenih del na postojanki znaša prek 90 000 din, od tega je bilo pri postojanki opravljenih 1501 prostovoljni ur.

Pri vzdrževanju cest k postojanki je bilo opravljenih 400 ur.

V letu 1973 je bil zgrajen bivak na vrhu Gozdnika, planinci markacisti so evidentirali 259 prostovoljnih ur.

Markacijski odsek je zelo skrbel za planinske poti. Napravljen je popis poti, ugotovljeno je, da imamo v oskrbi 81 km poti. Tu pa še niso vštete poti, ki se markirajo na Bukovico, na vrhu je že skirajica in žig, poti se markirajo.

	leto 1971	leto 1972	dvig 71/72	leto 1973	dvig 72/73	dvig 71/73
Člani	381	494	129	593	120	155
Mladinci	46	80	174	127	160	278
Pionirji	169	420	248	428	103	253
Skupaj	596	994 + 398	167	1148 + 154	116	195

Tragično umrlemu podpredsedniku Ediju Oblaku smo odkrili spominsko obeležje na kraju, kjer je umrl.

32 pionirjev je opravilo planinsko šolo, 16 jih je prejelo bronasti znak pionir-planinec, 5 jih ima srebrni znak, za sam znak pa tekmuje 98 pionirjev, 35 pionirjev hodi po Savinjski poti.

Ekipa mladincev se je udeležila pohoda Po poteh partizanske Ljubljane. Mladinci so sodelovali pri pohodu ob proslavi Šlandrove brigade v Grižah.

V okviru društva in v okviru obč. odbora ZB se je organiziral pohod Po poteh Veličkove skupine na Jegriše.

Udeležba na tradicionalnem pohodu ob Dnevu mladosti na Šmohor je bila zelo lepa.

Pionirjem je ostal v trajnem spominu lanski pohod v Zavodno in naprej na Sleme. Mnogi so se udeležili pohoda Po poteh XIV. divizije na Resevno.

Preveč bi bilo, če bi naštevali vse izlete, ki so jih člani, mladinci in pionirji opravili v lanskem letu. Skupina naših planincev je na izletu v Savinjske Alpe obnovila spominski ploščič Andreja Potrate in Hedvike Vasle.

Franc Ježovnik

PD KRIZE

Lepo je pisati, kadar imamo napisati kaj razveseljivega. In pisati o letošnjem občnem zboru kriškega planinskega društva je lepo.

Zborovali smo 9. februarja v osnovni šoli v Križah. Veliko nas je bilo. Po izredno zanimivem predavanju alpinista Janeza Dolžana, ki nas je z izbranimi diapozitivi in prijetno domačo besedo popeljal po poti slovenske alpinistične odprave v ameriško gorovje, smo v »resnem« delu slišali pestra poročila načelnikov posameh odsekov. Ugodna gospodarska slika, dobro oskrbovana postojanka na Kriški gori, lep obisk planincev, povečano število članstva, načrti gospodarjev za izgradnjo tovarne žičnice iz Gozda do koč na Kriški gori. Samohvala? Ne, to je realna slika in rezultat prizadevanj kriškega planinskega društva, ki je po nekajkratnem obdobju gospodarskih in organizacijskih težav povzelo nekdanji polet in veselje do organiziranega skupnega dela.

Ne smem pozabiti na pestro dejavnost MO na šoli, ki pod vodstvom prizadevne mentorice Mice Kovarjeve skrbi za mladi rod planincev. Številne planinske ture, delovne akcije in udeleževanje na raznih orientacijskih tekmovanjih in pohodih so redna dejavnost MO. V sodelovanju s trziškimi PD pa sedaj v Trziču poteka planinska šola.

Letos, ko bo PD Križe praznovalo 25-letnico obstoja, si najbolj želimo, da bi dogradili tovarno žičnico. To bi nam omogočilo še boljše oskrbovanje postojanke, ki privablja vsako leto več obiskovalcev.

Milena Dolinar

PLANINSKE PRIREDITVE OB 1. MAJU

Člani in mladinci PD Zabukovica so dostojno proslavili 1. maj. Uvod v prireditve ob 1. maju je bilo prostovoljno delo. 27. in 28. 4. je večja skupina mladincev in članov uredila ceste na postojanko Hom, okolico postojanke in vse v postojanki za dostojen sprejem gostov. Bilo je opravljeno prek 300 udarniških ur.

Na predvečer 1. maja so mladinci pripravili kresovanje na Homu. Razsvetljena je bila tudi postojanka, bil je postavljen mlaj, iz postojanke je svelila močna petrokroka zvezda. Kresovanja se je udeležila večja skupina mladincev in članov. Mladinci, ki niso prostovoljno delali na postojanki, so dne 28. 4. 1974 odšli na pohod k Šmiglovi zidanici.

V društvu so hoteli zaključiti te prireditve s podelitvijo značk Savinjske poti planincem iz PD Ljubljana matica, ki so imeli za 5. maj 1974 zaključni izlet po Savinjski poti. Žal je deževno vreme preprečilo, da bi se predstavniki več društev udeležili te proslave. Prišli so samo predstavniki PD Zabukovica, PD Oljka Polzela, PD Zalec in PD Šentjur. Vsi skupaj so pričakali člane PD Ljubljana matica, ki so se kljub dežju odpravili na pot. Na pot so krenili iz Prebolde prek Goljave na Hom. Več kot polovica se jih je povzpela tudi na Kamnik. Na izletu je bilo 41 članov. Skupaj z zaključnim izletom so opravili osem izletov, štiri v letu 1973 in štiri v letu 1974.

Ko so bili vsi udeleženci izleta zbrani, je začel s proslavo predsednik društva tov. Miro Petrovec. Postragel je s podatkom, da je bilo do sedaj izdano nrek tisoč vodnikov po Savinjski poti planincem iz vse Jugoslavije.

Nato je v imenu meddruštvenega odbora za Savinjsko pot spregovoril ing. Božo Jordan, član PD Oljka Polzela: »Mogoče se je le komu vtisnil v spomin ta del slovenske zemlje in se bo še rad vračal in ga razkazal tudi drugim. Morda bo skušal doživeti Dobrovlje, ker jih bo le tako lahko spoznal, morda se bo usedel na Krvavico, nad rdečo steno, ko jo obsije zahajajoče sonce in premišljal o usodi Veronike in slovenskega kmeta v dolini. Največje presenečenje je zavetišče na vrhu Gozdnika. Obhodil sem že veliko planin in vrhov, vendar tako vabljivo skromnega in umetniško izdelanega zavetišča še nisem srečal.«

Sledila je podelitev značk. Značke je prejelo 15 članov PD Ljubljana matica in 2 člana PD Zabukovica. Med njimi je prejel častno značko Albert Modic, rojen 2. 6. 1891, planinec, ki bo kmalu praznoval 83 let. Tako je do sedaj podeljenih 110 značk Savinjske poti. Naključje je hotelo, da je bil stoti planinec, ki je značko prejel Luka Končan, ki je organiziral izlete po Savinjski poti.

Sledila je še podelitev skromnih daril. Tov. Končan je prejel Savinjski zbornik III, tov. Albert skromno darilo kot najstarejši planinec, tov. Stanko pa darila PD Ljubljana Matica v zahvalo za spremstvo po poti.

Franc Ježovnik

PLANINSKO SREČANJE PLANINCEV-JUBILANTOV

Planinska zveza Slovenije prireja konec leta planinsko srečanje starejših planincev. Letos nas je bilo kar 32 in sicer štirje 50-letniki, med njimi ing. Pavle Šegula, 60-letnikov je bilo kar 19. Med 70-letniki sem bil podpisani in še trije, 75-letniki so bili štirje, med njimi dolgoletni predsednik PD Brežice tov. Franjo Zorko, ter Joško Miklavčič iz Celovca. Med nami je bila tudi 80-letna marljiva planinka tov. Minka Mali, ki je prejela za svojo plan. dejavnost še posebno priznanje.

Med nami je bil tudi 81-letni joža Čop in planinski pisatelj Tone Svetina, ki sta bila oba deležna planinskega priznanja. V naši sredi je bil tudi 60-letnik novi rektor ljubljanske univerze prof. dr. Janez Milčinski.

Izbran nagovor na vse planince-jubilante je imel priljubljeni predsednik dr. Miha Potočnik. Jubilaniti smo prejeli lepo izdelane bronaste plakete, kar težke, v lepi skatli. Bili smo res presenečeni, obenem pa hvaležni za tako pozornost.

Stanko Skočir

PIONIRSKA PLANINSKA SKUPINA

Naša pionirska skupina je začela delovati leta 1970. Takrat je bil prvi slovesni sprejem pionirjev v PD Zabukovica. Od takrat do danes smo organizirali lepo število izletov. Naš prvi skupni izlet je bil na bližnji hrib Hom. Poleg tega smo se udeležili še raznih drugih izletov, ki so jih organizirala ZB ali kakšno drugo društvo ali organizacija.

29. septembra smo skupaj s PO »Ivanke Uranjek« odšli po poteh 1. štajerskega bataljona. Vodili so nas prvoborci, ki so nam povedali marsikaj iz NOB.

9. oktobra je bil organiziran izlet na Mrzlico, mesec dni kasneje pa na Gozdnik in Šprajčev hrib. Tu je bilo srečanje borcev in mladine.

Spomladi smo organizirali tečaj RK. Tisti, ki smo ta tečaj opravili, smo za nagrado šli na Okrešelj. Tu so podelili tudi nekaj značk »Pionir-planinec«, kajti ves čas smo vestno tekmovali za ta znak.

Končno smo dočakali dvodnevni izlet, in sicer na Nanos in kasneje na Mangart. Najbolj pa smo si zapomnili izlet k Belim vodam, na Sleme, kjer je padel pesnik Kajuh. Gazili smo precej visok sneg. To je bilo 25. februarja 1973.

Med tem smo obiskovali tudi planinsko šolo. Pred jamo Pekel so nam gorski reševalci prikazali svoje delo.

Tudi ob koncu šolskega leta so bili organizirani izleti npr. na Jezersko, v Logarsko dolino in Okrešelj, na Veliko planino itd.

Pionirji urejemo tudi društveno omarico. Prirejamo razne razstave, npr. slike z gorskimi motivi, itd. Poleg tega pa smo in bomo še pomagali pri gradnji našega doma na Homu.

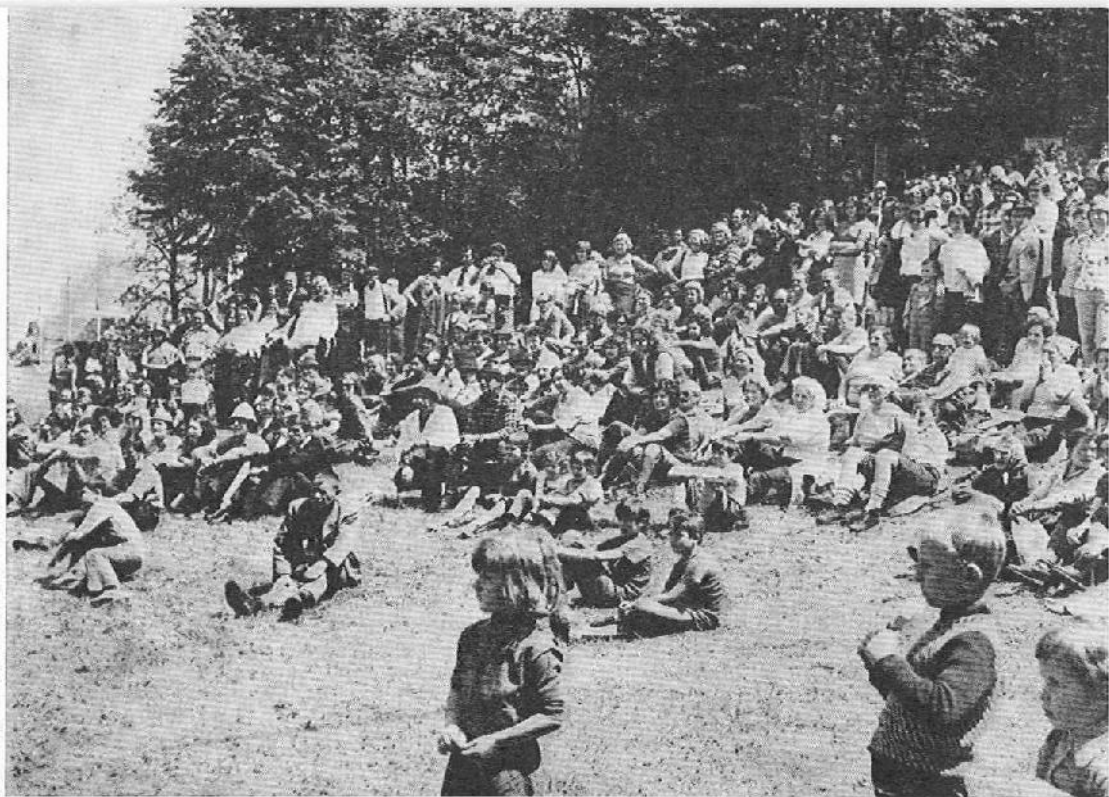
Mnogo nas je že prejelo znake »pionir-planinec«. Bronasto je prejelo 22 učenec, srebrno 5 pionirjev. Planinsko šolo pa je opravilo 32 pionirjev, 33 pa nas hodi po Savinjski poti.

Lilijana Ježovnik
8. a razred
OŠ »Nade Cilenšek«

PLANINSKA ŠOLA PRI PTT IZOBRAŽEVALNEM CENTRU

Planinsko društvo deluje tudi v PTT izobraževalnem centru. Zelo radi zahajamo v gore. Na planinskih izletih spoznavamo nove kraje, slišimo o zgodovinskih dogodkih, posebno še o narodnoosvobodilni borbi. Učenci, ki stanujemo v internatu, se teh izletov veselimo, saj se vsaj za nekaj časa oddaljimo vsakodnevnim šolskim skrbem in se med seboj tudi bolje spoznamo.

Šola se je pričela 18. februarja 1974. Uvodne napotke nam je povedal direktor tov. Hafner. Tov. Jože Dobnik nas je seznanil z delom in cilji planinskega društva, govoril je o pravicah in dolžnostih članov, o ugledu društva in o lastnostih planincev. Vneto smo ga poslušali. Predavanja so se vrstila vsak torek. Sledilo je predavanje o zgodovini slovenskega planinstva. Na tretjem predavanju smo izvedeli o planinskem gospodarstvu. Zanimale so nas planinske postojanke, posebno pa hišni red. Sledili sta dve predavanji o vremenoslovju, o organizaciji slovenskega planinstva in nazadnje o kodeksu. Predavanje o nevarnostih v gorah in o gorski reševalni službi nas je še posebno pritegnilo. Svojo radovednost pa smo potešili z barvnimi diapozitivi. O organizaciji, označevanju in zgodovini planin-

IV. planinski tabor 22. maja t. l. na Gobavci nad Mengšem

skih poti smo veliko zvedeli pri naslednjem predavanju. Na zaključnem predavanju smo se seznanili z varstvom narave.

Sledila so predavanja o prvi pomoči. Na triurnem predavanju smo obravnavali teorijo. Sedaj so sledile tri ure praktičnega pouka. Predavatelj nam je razložil poškodbe in postopek pri reševanju in zdravljenju.

Olga Mohorič

ČETRTI LETNIK VŠTK LJUBLJANA NA KOMNI

Predmet aktivnosti v prirodi na VŠTK v Ljubljani obsega tudi planinstvo.

Na prvi stopnji se študentje seznanijo z udejstvovanjem v gorah poleti, v zadnjem semestru na drugi stopnji pa z udejstvovanjem v gorah v zimskih razmerah.

Letos od 1. do 6. aprila smo študentje 4. letnika VŠTK preživeli šest čudovitih dni na tečaju turnega smučanja na Komni. Tečaj je vodil mag. Silvo Kristan, pomagal pa mu je Jože Mihelič. Študentje smo dobili osnovne napotke za gibanje po zasneženih gorah, se seznanili in vodili izdelavo bivakov, transportnih sredstev, reševanje izpod plazov ter hojo z derezami in s cepinom.

Skoraj ves čas tečaja je bilo odlično vreme, sneg odličen za smuko, čeprav v

tanjši odeji. Ker smo študentje solidni smučarji, smo v tem tednu napravili lepo število čudovitih tur v bela prostranstva okoli Komne.

Potovali smo v dveh skupinah. S tem smo si zagotovili hitrejšo gibanje, kajti v eni skupini bi bili preštevilni.

V lepem spominu nam bodo ostale ture na Srednji vrh, ko smo spoznali, kaj je megla v gorah, tura pod Podrto goro, Kukom na Kukovo sedlo in od tam prekrasen spust na Govnač ter najdaljša čez Lepo Komno na Kal-Lanževico-Bogatino-vo sedlo-Bogatin-Govnač.

Skupina je zaključila tečaj s turo na Vogel.

Upajmo, da bomo kmalu pripeljali svoje dijake in učence na bele poljane našega sredogorja in visokogorja ter uresničevali prizadevanja VŠTK za razvoj turnega smučanja pri nas.

FK

V MO PD POLJČANE SE NE DAJO

Že več let je preteklo, odkar se je mladinski odsek PD Poljčane povzpел med najuspešnejše v občini in republici. Od takrat pa vse do danes niso dovolili, da bi jih po dejavnosti in tudi doseženih uspehih prehitevali, čeprav se je v tem času izmenjalo že več generacij in je planinska organizacija prav iz njihovih vrst

že pridobila mnoge člane, dobre organizatorje in ljubitelje gora.

V MO PD Poljčane pa je vse od ustanovitve do danes ostalo njeno srce načelnica in učiteljica Dragica Onič, ki je številne pohvale in pismena priznanja niso uspa- vane. Nasprotno, to ji je bilo v spodbudo za še večjo aktivnost pri delu z mladimi planinci.

Občni zbor društva, na katerem so pre- gledali rezultate, so Dragici ponovno za- upali vlogo načelnice tega odseka. V zadnjem obdobju je okoli 140 mladih lju- biteljev gora dokončalo v Poljčanah pla- ninsko šolo. Med njimi jih je bilo tudi 15 mladih iz Loč.

Po pridobljenem teoretičnem in praktič- nem znanju so mladi člani MO PD Polj- čane in iz Loč organizirali vrsto izletov v naša gorstva, v zimskih mesecih tudi na smučeh. Poleg tega so markirali, ure- jali gozdne in planinske poti, čistili oko- lje, pogozdovali itd.

Pionirka Mihelca Kuhar iz Poljčan je že osvojila zlato značko pionir-planinec, osem ponirjev je osvojilo srebrno in kar 19 bronasto značko. Dva mladince Mar- jan Kurnik in Darinka Lehner sta prehodila že Zasavsko pot in sprejela zato posebni znački. 44 pionirjev in mladincev je spre- jelo republiška priznanja in značke za končano planinsko šolo, mnogi so iz raz- nih tekmovanj prinašali priznanja in po- kale za osvojena najvišja mesta na raz- nih tekmovanjih.

Viktor Horvat

OBCNI ZBOR PRIRODOSLOVNEGA DRUŠTVA SLOVENIJE

Ze 39. po vrstnem redu je bil občni zbor Prirodoslovnega društva Slovenije dne 15. 4. 1974 v Ljubljani.

Popestrila ga je serija izbranih naravo- slovnihi diapositivov. Vodja fotosekcije PDS, asist. M. Aljančič je izbral okoli 60 diapositivov iz dosedanjih natečajev naravoslovne fotografije in jih predvajal ob spremljavi diskretne Chopinove glasbe. Aplavz ob zaključku prijetnega intermeza je bil dokaz, da med našimi naravo- slovcii posluh za lepoto narave še ni pov- sem zamrl. Poleg dokumentarne in znan- stvene vrednosti so nam diapositivi dali svojevrsten umetniški in kulturni užitek. Ob tem bi moral opozoriti, da so razstave ob zaključku natečajev vedno zelo dobro obiskane. Nadaljevanje občnega zbora je sledilo s poročilom predsednika prof. dr. A. Vadnjala. Predsednik je poudaril, da je društvo posvečalo stalno pozornost predvsem varstvu okolja. Potrebno je, da tudi v bodoče dvigamo družbeno in za- sebno zavest za varstvo in da podpiramo vsako zdravo prizadevanje v tej smeri. Predsednik je poročal tudi o publicistični

dejavnosti in o pričetku knjižne zbirke Proteusova knjižnica, katere prvi zvezek bo knjiga o Triglavskem narodnem parku. Proteus je v zadnjih letnikih spremenil obliko. Glavna skrb uredniškega odbora sta bila kvaliteta in aktualna vsebina. S 35 letniki je to ena najstarejših prirod- znanjskih revij pri nas. Predsednik je po- ročal tudi o delovanju prirodoslovnih krožkov na osnovnih šolah in srednjih šo- lah ter o razstavi naravoslovne fotogra- fije, s čimer kaže nadaljevati, saj daje lepe strokovne in estetske rezultate. De- lovanje krožkov se je razmahnilo, vsako- letne ekskurzije za najboljše krožkarje in njihove mentorje še poglabljajo strokov- nost dela.

Predsednik je poročal tudi o delovanju pridruženih društev.

Iz razprave, ki je bila precej živahna, bi povzel opozorilo prof. P. Kunaverja o novem posegu v naravo Triglavskega na- rodnege parka, o velikih gramoznicah v začetnem delu Voj, ene najlepših gor- skih dolin pri nas. Priporočil je oster pro- test. Prof. Kunaver se je dotaknil tudi ak- cije za ljudsko zvezdarno, s katero naj bi astronomijo približali mladini. Pred- lagal je nakup enega novejših, prenosnih, instrumentov. Zastopnik Društva za var- stvo živali je opozoril na izginjanje ptic pri nas in o tem, da so poleg naših do- mačih vandalov tega krivi tudi številni italijanski lovci. Žal pa se bojimo, da tega lova v sedanji skrbi za zbiranje valut najbrž ne bo moč povsem preprečiti.

Dr. T. Wraber je omenil krizo naravo- varstvenega oddelka na Zavodu za spo- meniško varstvo. Predlagal je protest proti takemu obravnavanju te službe. Brez pro- fesionalne službe za varstvo okolja pri nas ne moremo več, treba bi bilo s spo- menico opozoriti javnost na to dejstvo.

Ing. Jelka Kraigher je kot zastopnica re- publiške skupnosti za varstvo okolja in hortikulturnega društva poročala o dejav- nosti teh organizacij. Na področju var- stva okolja je dejavnost omejena žal le na opazovanje in opozarjanje brez us- pešnega ukrepanja. Dejavnost skupnosti je amaterska, skupnost je brez sredstev, opozoril pa ob ključnih problemih nihče ne upošteva.

Opozorila je na precej na široko zastav- ljeno akcijo za »belo Ljubljano«.

Nadaljna razprava je opozorila, da so te akcije sicer lepo zamišljene in tudi lepo izvedene, vendar brez trajnega učinka. Predvsem v zvezi s Pohodom ob žici oku- pirane Ljubljane je razprava opozorila, da se smer pohoda markira s papirna- timi rezanci, z veliko količino papirja, ki je nihče zatem ne pospravi. Prirodoslovno društvo naj prispeva svoj glas k prizade- vanjem, da bi se pot pohoda uredila in urejevala po načelih varstva okolja. V na-

daljevanju razprave je bilo še rečeno, da je temeljno izhodišče pri varstvu okolja – to je zaščititi človeka – vzgoja njegove zavesti, ter bi bilo treba v šolskem programu to upoštevati in posvetiti tej tematiki posebno pozornost. Žal je sedaj prepuščeno posameznim profesorjem in učiteljem, kako to in v kolikšni meri to posredujejo mladini.

Za novega predsednika Prirodoslovnega društva Slovenije je bil izvoljen prof. dr. Rajko Kavčič, ki je v svojem nagovoru izrazil željo, da bi postali vseslovensko

društvo in da bi posvetili posebno pozornost vzgoji naraščajca. Probleme, ki se pred društvo postavljajo bo treba rešiti v znanstvenih krogih, ki jih društvo zajema. Dosežene rezultate je treba obdržati na dosedanji višini.

Občni zbor je zatem potrdil še zastopnike pridruženih društev v odboru.

Žal na tako pomembnem občnem zboru kljub vabilom z redko izjemo skoraj ni bilo zastopnikov javnega življenja in tiska.

D. Novak

ALPINISTIČNE NOVICE

POLJAKINJE V EIGERJU

Stefania Egiersdorf, Danuta Gellner in Wanda Rutkiewicz so avgusta 1973 naskočile severovzhodno steno Eigerja in prišle čez v štirih dneh s tremi bivaki. Edinstvena ženska naveza na svetu – pravi Lucien Devies. Poljska odprava iz varšavske sekcije je pod vodstvom že izkušenega vodje A. Zawade pozimi prišla na Nošak (7492m). V naskočni navezi je bil Zawada sam in T. Piotrowski. Na vrh sta stopila 13. febr. 1973 pol ure pred polnočjo. Na vrhu sta merila temperaturo, živo srebro je padlo na -48°C .

Poljaki so si torej zapisali prvenstvo: V zimskem času tako visok vrh doslej še ni bil obiskan.

BAJEN PODVIG V AIG. VERTE

Tako pravi poročevalec Lucien Devies, velika avtoriteta v vsem alpskem prostoru: Serge Cachat-Rosset je 1. avg. 1973 presmučal slavní Couturierov ozebničnik. Na vrh ga je vzdignil helikopter. Ob 8. se je spustil v kuloar, ob 12,15. je bil že na ledeniku. Štiri dni za tem sta vodnika Baud in Vallengant presmučala ozebničnik v eni uri.

AIGUILLE VERTE V SEDMIH DNEH

Od 8. do 14. avg. 1973 so traverzirali Aiguille Verte abbé L. Audibert, Lainex in Tomas in to v celoti Flammes de Pierre, prečenje Drujev, greben Sans Nom, greben Jardin, traverzo Droites in les Courtes Prav sklepa poročevalec, da je to eden največjih in najlepših uspehov te vrste,

neke vrste chef d'oeuvre, mojstrovina med mojstrovinami, plezalski vrh.

V Aiguille Verte je znameniti Y ozebničnik. 2. in 3. julija ga je vodnik R. Chère sam preplezal – prvi solist v ozebničniku – in sicer po levem kraku Y. Za plezanje je rabil od krajne počí do strehe 2 uri in pol. Bivak je odštet. V Aiguille Verte je tudi Whymperjev ozebničnik. 8. julija sta se po njem s smučmi spustila vodniška kandidata Baud in Vallengant. Prej sta si ga dobro ogledala, saj sta ga s smučmi na ramah preplezala.

V isti Aig. Verte je bil 12. julija drugi solist – Boivin Al in sicer v Cordierovem ozebničniku. Contaminovo smer v Aig. Verte je 13. jul. 1973 sam preplezal vodniški kandidat B. Macho.

PONOVITVE IN NOVE SMERI V ZAHODNIH ALPAH 1973

Vodniški aspirant Dominique Roulin je sam preplezal Gervasuttijev ozebničnik v Mt. Blanc du Tacul. Opravil je turo 6. avg. 1973 v dveh urah in pol. Star je komaj 18 let.

Francosko-belgijska naveza Challeat, Ramouillet in Collaer je 1973 priplezala s Trois Pointes na Mt. Blanc du Tacul. Te kombinacije se doslej še nihče ni bil lotil. Hudičev ozebničnik (du Diable) je 11. junija 1973 sam preplezal Daniel Monaci, s Ch. Guiffro pa odprl novo smer v južni steni Aig. du Midi, v stebru Cosmiques.

Greben od Aig. du Peigne do Aig. du Plan so l. 1936 preplezali Bormant, Juge in André Roch, vendar z mnogimi prečnicami, ki so grebenski smeri jemale vrednost. 11. in 12. julija 1973 je J. Dymery z znanima vodnikoma Y. Seigneurjem in abbéjem Audibertom smer »popravil«

ji dvignil ceno. 150 m višine v severozahodni steni Brèche so morali plezati v stilu kot na Grand Capucin. Več raztežajev je bilo v. stopnje, vmes tudi ključno mesto – nihalni raztežaj. Za Aiguille du Peigne slede Aig. de des Pêlerins, Migot in Deux Aigles, vrh pa s smer doseže v Aig. du Plan. Aig. du Plan ima ledeno severno steno. 18. avg. 1973 jo je sam preplezal Eric Poumailloux. Ne prvi, pred njim sta isto zmogli dve navezi. Nova smer je bila lani narejena tudi v zahodni steni Aig. de Pêlerins, neki vodniški aspirant pa je sam preplezal Contamine-Vaucher v jugozahodni steni, Gendarme 3608 m. Joël Guichard pa je sam l. 1973 zmagal Leiningerjevo smer v severozahodni steni Aig. de l'M.

Aiguille de Grands Charmoz sta po Cordierovi smeri 30. junija in 1. julija Italijana Leone in Manera. Primerjata jo z zahodno steno Petites Jorasses. Aiguilles de Chamonix so sprejele na obisk solista – vodniškega aspiranta Nikolaja Jaegera. V dveh dneh je preplezal l'M po Couzyjevi smeri, Petits Charmoz, Doigt del'Étala, severozahodni greben Grands Charmoz, Grépon, Bec d'Oiseau, Blaitière po la Corde, južni špič les Ciseaux, Fou, Lepiney in Chevalier. Sestopil je s sedla Caiman po Envers de Blaitière. Vsekakor sposoben vodniški kandidat, dolga pot za dva dneva! Kje so meje tudi v tem športu! Isti Jaeger je 8. sept. 1973 sam splezal greben Tronchey v Grandes Jorasses v petih urah. Nato je plezal greben Grandes Jorasses v 4 urah, prenočil v bivaku na sedlu Grandes Jorasses, naslednji dan pa v 4 urah priplezal s sedla Grandes Jorasses do Heilbronnerjevega špika.

SOLIST MED PONESREČENCI

Joël Guichard je rad plezal sam. Bil je zelo dober plezalec, star komaj 20 let. Žal se je lotil težkega vzpona v severni steni Druja, ki ga je zmlal septembra 1973. Baje plezalec ni bil dovolj opremljen za tako steno.

DESMAISON – NA DELU

3. in 5. julija 1973 sta R. Desmaison in G. Bertona, oba vodnika, splezala novo smer v zapadni steni Aig. Noire de Peuterey. To v Mt. Blancu ni kar tako. Sta sta v kamini (sredi stene) med vrhom in Pointe Bich. Kamini so bili zelo tvegani, sprožiti sta morala velike majave bloke in premagati več kručljivih previsov, bivakirati v netopirkah med obema kaminoma, skratka, skrajno težko, zelo tvegano, živčno.

Deset dni nato je vodnik R. Desmaison popeljal svojega zeta Michela Clareta v

zahodno steno Pointe Brendel. Skrajno težka smer, toda v odlični skali, veliko previsov, ki sta jih premagala s čisto tehniko.

Desmaison je septembra 1973 s Claretom in Bertonom še enkrat vstopil, da izvede prvenstveno smer, to pot v južno steno Pointe Welzenbach. Tako ima Desmaison kar pet svojih smeri v Aig. Noire de Peuterey in v špičih njenega južnega grebena.

POLJAKI V AIGUILLE DU DRU

Trije poljski alpinisti so naredili novo smer v Druju 12. do 14. avg. 1973. Bili so J. Kukuczka, W. Kusteika in M. Lerkaszavski. Smer so speljali po severni steni levo od vodniške smeri. Poljaki so v glavnem plezali prosto, zabili so 25 klinov, oce-na VI+ (TD sup).

MONT BLANC 1973

Novo smer v Grand Pillier d'Angle, v severni steni sta 11. avg. 1973 napravila vodnik Guy Dufour in Jean Fréhel. Smer poteka med znano smerjo Bonatti-Zappelli (desno) in smerjo Cecchinell-Nominé. Vstopila sta ob treh zjutraj in izstopila ob 13.30, vendar sta zaradi hude nevihte bivakirala ne daleč od Mt. Blanc de Courmayeur. Težavnost je v smeri podobna obema sosednjima tako v strmih ledu kot v skalnih odstavkih. Plezalca sta uporabljala nov tip lednega kladiva in cepina, ki se izredno obnese pri varovanju.

Smer so devet dni zatem že ponovili trije znani vodniki: Audibert, Balmat in Ducroz.

Skoraj v istem času je bil v severni steni Aig. Blanche de Peuterey švicarski vodniški aspirant Dominique Roulin. Na Col de Peuterey je srečal svoje prijatelje in z njimi plezal centralni staber Frênezy z bivakom v vznožju la Chandelle. Isti dan je Jean Afanasieff sam plezal v Frênezy isto steno, vendar levo smer in nadaljeval po grebenu Peuterey. Te kombinacije doslej solisti še niso načeli. Afanasieff, v zadnjih letih veliko ime, je rabil za njo 9 ur. V Grand Pillier d'Angle je srečal neznanega solista.

Tri tedne kasneje sta Nemca Braun-Elert in R. Kirmeier preplezala celotni Peuterey. Začela sta s prečenjem Mont Rouge de Peuterey (južni greben, severozahodni greben), prešla na južni greben Aig. Noire, na kar sta preplezala še Pointe Casati in Isolée v Dames Anglaises. Z Mont Blanca sta sestopila po grebenu Bionnasay. Braun-Elwert je celotni greben Peuterey preplezal že l. 1972 začenši z južnim grebenom Aig. Noire. 21. avgusta

sta severni steber Fréney preplezala Bourges in Mizrahi v 7 urah z grebena Brouillard, naslednji dan se je isti steber vdal solistu Pierru Béghinu.

Klasično smer po grebenu Innominata je 28. avg. 1973 preplezal abbé L. Audibert v 6 urah z Monzinove kočice na Mont Blanc.

Vodnik Henri Agresti je z dvema klientoma 18. avg. 1973 odprl novo smer v grebenu Innominata. Ocenil jo je s IV do V, lepa kopna smer, 25 klinov.

Velika klasična smer postaja smer Bonatti-Oggioni v rdečem stebru Brouillard. Trije raztezaji so IV. stopnje, vsi drugi, po številu 12 ali 13 pa V. in V+ z nekaj mesti akrobatskega plezanja. Smer je atletska, zelo podobna Gervasuttijevemu

stebru ali stebru Trois Pointes v Mt. Blanc du Tacul. 14. in 15. avg. sta to smer ponovila R. Bianco in U. Manera.

3. do 5. julija 1973 sta vodnika L. Henry in C. Zappelli z aspirantom Cassonom in Salluardom prve preplezala celotni greben Brouillard od ledenika Miage preko Aig. Rouges.

25. junija 1973 je vodnik Sylvain Saudan s smučmi sestopil po zahodnem pobočju Mt. Blanca do italijanskega dela ledenika Miage. Ob enih se je spustil z vrha v ozebnik med Joechlerjevo smerjo in stolpom Tournette, smučal po ozebniku do gornjega ledenika Mt. Blanc in po njem na ledenik Miage – vse v 3 urah in pol. Montblanski ledenik mu je delal težave, bil je zelo razpokan. T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

SIMPOZIJ O PRIHODNOSTI ALP – PRELOZEN

K obvestilu o mednarodnem simpoziju o prihodnosti Alp (glej Planinski vestnik 74: 130–131, 1974) moramo dodati, da je organizacijski komite naznanil spremembo datuma te prireditve. Namesto od 11. do 17. maja bo simpozij potekal od 31. avgusta do 6. septembra letos. V času prvotno določenega datuma simpozija bo namreč v Italiji tudi referendum o ločitvi, »ki je v Italiji pomemben političen dogodek, primerljiv z državnimi volitvami. Jasno je, da bi referendum odvrnil večino italijanskih kolegov od udeležbe na simpoziju v Trentu. Povrh tega bi politično ozračje v času referenduma povzročilo simpoziju tudi druge nevšečnosti.« Takšna je obrazložitev organizacijskega komiteja, čigar sklep o preložitvi simpozija na poznejši datum lahko samo prispeva k temeljiti uskladitvi našega nastopa na simpoziju.

T. W.

RAZSTAVA PLANINSKIH FOTOGRAFIJ MILANA ROPRETA V DVORANI RADOVLJIŠKE GRAŠČINE

V Radovljici je bila v petek, 22. marca t. l. otvoritev razstave planinske fotografije domačina Milana Ropreta iz Lesc, arhitekta na Zavodu za urbanizem Bled. Organizator razstave je PD Radovljica, katerega član je Ropret. Polna dvorana obiskovalcev in koncert moškega pevskega zbora iz Podnarta z izborom naših

planinskih pesmi so prispevali k prazničnemu razpoloženju otvoritve.

Milan Ropret, ki se prvič javno predstavlja s samostojno razstavo fotografij s planinsko tematiko, je član Foto-kino kluba Radovljica in se ukvarja s fotografijo že od osnovnošolskih let dalje, intenzivno pa zadnjih deset let. Razstavljena dela so z nekaj izjemami nastala v zadnjih petih letih.

Avtor je fotoamater, ki se skoraj izključno ukvarja s planinsko tematiko. Doslej je razstavjal na razstavi planinske fotografije treh dežel Slovenije, Koroške in Julijske krajine, interno samostojno razstavo je imel na enem izmed oddelkov Kliničnih bolnic v Ljubljani, sodeloval je na VI. republiški razstavi fotografije Celje 1974 in na Izložbi planinarstva i alpinističke fotografije v Varaždinu ob stoletnici hrvaškega in jugoslovanskega planinstva letos, kjer je prejel: 1. nagrado za črno-belo fotografijo, 1. nagrado za barvno fotografijo, 3. diplomu za alpinistično fotografijo in 11. diplomu za črno-belo fotografijo.

Razstava in zaslužene nagrade v Varaždinu nam dokazujejo, da je avtor odličen planinski fotograf, ki išče v iskanju motiva in njegovi obdelavi nova pota in pri tem upošteva vsa klasična načela fotografije.

O planinski fotografiji na sploh in o svojem delu in odnosu do planinske fotografije zanimivo pripoveduje sam:

»Izmed mnogoterih fotografskih panog je izbira ožje planinske tematike v fotografiji vzročno povezana s planinstvom, ne več planinstvom kot konjičkom in planin-

stvom kot izkoriščanjem prostega časa, temveč planinstvom kot serioznim udejstevanjem, ki je preraslo iz planinskega izletništva v planinstvo kot življenjsko nujno.

O svojem delu pravi dalje: »Prizadevam si, da bi našel novo pot v svetu planinske fotografije, da bi fotografije ne nadomeščale le planinskega dnevnika, temveč podajale nov izraz in nove dimenzije bogatega planinskega sveta, kolikor je to sploh mogoče, ker so klasiki naše planinske fotografije od pionirskih snemalcev v gorah preko Tominška, Badjüre, Planinška, Ravnika, Smoleja, Čopa in mnogih nenaštetih do mlajše generacije pod Simončičevim vodstvom dodobra obdelali in prikazali gorski svet.

Kako je moč priti do boljših posnetkov, ki segajo preko meje navadnega pripovedništva, vedo le tisti, ki hodijo ista ali podobna pota v fotografiji. Koliko poti, koliko tur je potrebnih! In tihega in marljivega snemanja in mnogo poskušanj! Barvni posnetki na vrhu Velike Mojstrovke so nastali na primer po dvournem čakanju in vztrajanju na mrzlem januarskem vetru in mrazu, čakaje na pravo svetlobo, na zahod sonca! Potem pa nočni spust z gore, seveda povezan z lažjo plezarijo v nevarnem snegu.

Ko je posnetek napravljen, v osminki, šestdesetinki, dvestopetdesetink sekunde, ali kakor koli že, potem sledi obdelava filma in obdelava slike, poskušanje z najrazličnejšimi fotografskimi kemikalijami, navadno delanimi po rezanih receptih, obdelava z najrazličnejšimi papirji.

Slika še vseeno ni nikdar dokončna, avtor je vedno še poskuša izboljšati – tu se vztrajnost dostikrat obrestuje.

To so skromne besede za zrelo delo in zagotovo odražajo avtorjevo osebnost.

M. A.

ZALOŽNIK RUDOLF ROTHER O PLANINSKEM SLOVSTVU

Na vprašanje, ali eksistirajo dobre planinske knjige, je lastnik svetovno znane Münchenske založbe takole odgovoril: »Takole vprašanje je, kot da bi pripravil nahrbtnik – preveč je vsega, kar bi rad vzel na turo. Treba je pač izbrati. S planinsko knjigo je tako: Biti mora napeta in zanimiva, imeti mora odprte oči za okolje in veliko mero dobre volje – vse tisto, kar žal pri dnevnem delu pogrešamo.«

Zanimiva in napeta je Harrerjeva knjiga »Die weisse Spinne«, ki poroča o vzponu v Eigerju leta 1938, morda ali prav zato, ker je tako stvarna. Odprte oči za svet je imel Kugy, njegova nadarjenost za to je zavidanja vredna. V knjigi »Iz življenja v gorah« je zajel vse, ves gorski svet in človeka v njem. Polna vedrine je knjiga Karla Lukana »Gorski potepuh« (Bergzi-

geuner). »Idealne planinske knjige, ki bi imela vse troje, še nisem našel, tudi mi je kot založniku še nobeden ni ponudil.« Za Kugyja se je izrekel tudi stari Luis Trenker.

T. O.

Franz Cankar, FRIDRIHŠTAJN IN KOČEVJE V LETIH 1425–1515. Zbirka vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Kočevske, 1. Izdaja, Turistično društvo Kočevje, 1973

Med našo vodniško literaturo je krepko zakoračilo tudi Turistično društvo Kočevje s prvimi zbirkom svoje zbirke. V prispevku, ki je pred nami, želi TD opozoriti na razvaline gradu Friderika Celjskega, ki razpadajo na Stojni in na delček znamenite zgodovine Celjskih grofov, ki je povezan s Kočevjem. Pred desetletjem so bili napravljeni prvi načrti za čiščenje in očuvanje razvalin, žal pa dalj od tega ni prišlo. V območju gradu so amaterski arheologi izkopali za 25 velikih kartonov materiala, ki sedaj čaka na strokovno obdelavo.

Knjižica v nekaj poglavjih opisuje izsek iz zgodovine Celjskih grofov, obdobje Friderikovega življenja z Veroniko Desejniško, obdobje med 1423 in 1430, ko je Herman II. grad razdejal, a ga je Friderik znova pozidal.

Drugi del knjižice govori o pričetku kmečkih uporov na Kočevskem leta 1515. proti baronu Thurnu ter o koncu voditeljev punta.

V zadnjem delu je omenjena oltarna slika iz nekdanje gotske kapelice na Fridrihštajnu, ki je edina še ohranjena. Sledi nekaj zgodovinskih podatkov v zvezi s Kočevjem.

Knjižica priložnega žepnega formata ima 32 strani in je bogato ilustrirana. V knjižici izvemo, da je v pripravi tudi že monografija o Kostelu. Izdajatelju želimo, da bi mu uspelo knjižno zbirko redno dopolnjevati.

D. Novak

NAŠE JAME, 15/1973. IZDAJA JAMARSKA ZVEZA SLOVENIJE. STR. 128. UREDIL R. GOSPODARIČ

Petnajsti letnik Naših jam, ki prinaša del referatov in poročilo o 6. kongresu speleologov Jugoslavije (Sežana – Lipica, 1972), je pred nami v nekoliko prenovljeni obleki. Na platnicah so nam predstavili nekaj prispevkov, barvnih reprodukcij, ki so bile predstavljene v okviru 1. nagradnega natečaja jamarskih barvnih diapozitivov.

Iz obsežnejšega poročila o poteku kongresa in o njegovih sklepih izvemo, da je v NJ, 15, objavljen le del referatov, drugi bodo objavljeni v NJ, 16 (1974) in v Acta carsologica, SAZU, 6. Nekaj za-

nimivih prispevkov žal ni prispelo v ob-
javo.

Med sklepi kongresa je bilo poudarjeno,
da je potrebno raziskovanju krasa in kra-
škega podzemlja posvetiti večjo pozor-
nost in skrbeti za večjo moralno in mate-
rialno pomoč; prizadevati si je treba za
zaščito kraškega podzemlja pred one-
snaženjem z odpadki in odplakami in
preprečevati tudi vsako drugačno uniče-
nje krasa. Speleološka zveza Jugoslavije
mora v bodoče skrbeti za nove razisko-
valne kadre in povezovati speleologe med
seboj ter ustanoviti skupni jamski kataster
Jugoslavije.

Sedmi kongres speleologov Jugoslavije
bo organiziralo Speleološko društvo Črne
gore.

Kongres podpira sklepe jugoslovanskega
simpozija v Žabljaku in simpozija o za-
ščiti okolja v Sloveniji na Bledu, posebno
kar se tiče zaščiti reke Tare in Škocjan-
skih jam. Zavzema se za to, da se Škoc-
janske jame z okolico zaščitijo kot na-
rodni park in tako posredno onemogoči
škodljivo onesnaževanje Reke in jam.
Kongresa se je udeležilo 121 jamarjev iz
Jugoslavije in 8 iz inozemstva.

Priložen je novi Statut zveze speleologov
Jugoslavije, katere sedež je za nadaljnja
štiri leta v Sloveniji. Na vodilnem mestu
je referat F. Habeta: Stopetdeset let
turističnega razvoja Škocjanskih jam. Ob-
sežno je prikazana raziskovalna in turi-
stična dejavnost v avstrijskem obdobju
1823–1918, v italijanski dobi 1918–1945 in
v času nove Jugoslavije po letu 1945.

V nadaljevanju je poročilo I. Kende
in J. Petkovška: O odkritju toka
Notranjske reke v Kačji jami pri Divači.
Po 83 letih je uspelo jamarjem doseči
spodnje aktivne etaže te zanimive jame
in s tem so odprli novo obdobje v raz-
iskovanju Notranjske Reke. Dolžina dol-
slej raziskanih rovoev že presega 3 km.
Sledi poročilo J. Pirnata in T. Plani-
ne o raziskovanju Brezna pri gamsovi
glavici v Julijskih Alpah. Poročilo je bilo
pozneje vključeno na mesto poročila
S. Tomca, ki je na kongresu poročal o
dosedanjem raziskovalnem delu v tem
objektu. Žal se v objavljenem prispevku
moramo ozreti na način prikazovanja do-
sedanjih akcij v to izredno težavno brez-
no, ki je sedaj na drugem mestu na glo-
binski lestvici jugoslovanskih jam. Avtorja
sta pozabila, da so prve akcije, kjer ja-
marji prodirajo v še nepoznane dele pod-
zemlja vedno najtežje bodisi s psihičnega
bodisi z organizacijskega in materialnega
pogleda. Odprava v jama, kjer je domala
že vse poznano, kjer pionirskih težav ni
več, je vedno lažja. Zato je gledanje zvi-
ška na prve akcije vsaj krivično. Na prvih
akcijah je delo potekalo vedno po načrtu,
z dobro organizacijo dela v jami smo
celo prihranili dan časa. Jamarji so bili

res utrujeni, kdo pa ni bil, vendar je bar-
vanje bilo predvideno tako časovno kot
na fazo dela, zato je pripomba, da je
»...vendar še uspelo obarvati...« po-
vsem neumestna. Nekoliko pomanjkljivo
je bilo le merjenje, ki je teklo v treh obro-
kih in ga nismo znova preverjali. Nihče
v svojih meritvah ni nedotakljiv in tudi v
mere, ki jih omenjata avtorja, smemo
dvomiti.

Avtorja obsežno poročata o akciji Društ-
va za raziskovanje jam – Ljubljana in
ne upoštevata poročila S. Tomca na
kongresu. Na skopo navajata geološke,
hidrološke in meteorološke podatke. Pri-
ložen je iztegnjen profil in tloris, izdelan
na podlagi njihovih meritev. Žal poročila
ne spremlja povzetek v tujem jeziku in
seznam uporabljenih virov.

Ljubljanska jama, o kateri poročata P.
Krivic je na 10. mestu na globinski lest-
vici jugoslovanskih jam. Podan je dobro
utemeljen in podroben morfološki opis,
tektonske in hidrološke razmere ter raz-
voj jame.

A. Kranjc podaja primer razvoja huma
na Kočevskem polju. Prispevek je primer
kako speleološka raziskovanja lahko po-
magajo pri geomorfoloških študijah raz-
voja površja. Na tej osnovi ugotavlja raz-
vojne stopnje v griču Kofel pri Kočevju.
O določevanju starosti sekundarnih ap-
nenčevih usedlin z metodo radioaktivnega
ogljika poročata A. Sliepčević in
J. Planinič. Ob razlagi načel in me-
tode določata starost treh primerkov sta-
lagmitov iz Jame v Grapi pri Postojni.
Tudi ta prispevek je brez povzetka v
tujem jeziku.

F. Velkavrh je poročal o razširjeno-
sti gastropodov po drobnih razpokah, kar
je posebno pomembno pri preučevanju
razširjenosti jamske favne glede na vrsto
okolja.

P. Habič, A. Kranjc in R. Go-
spodarič so poročali o Osnovni spe-
leološki karti, o namenu in vsebini karte,
o obliki in o treh že izdelanih vzorčnih
listih. Že v tem prikazu so se pokazale
neenotnosti v metodi izdelave, predvsem
zaradi pristopa k obdelavi podatkov in
stopnje raziskanosti določenega ozemlja.
Vsekakor bo tu potrebno še mnogo dela.
B. Radošević je na primeru HE Or-
lovac v Bosni prikazal primer uporabne
speleologije v gospodarstvu. Žal tudi temu
prikazu manjka povzetek v tujem jeziku,
tako tudi naslednjemu, T. Planine
poročilo, kako vpliva plezanje po vrvi na
njeno trdnost. Vsekakor je za jamarsko
tehniko to tako važen prispevek, da si
take pomanjkljivosti ne bi smeli dovoliti.
O začetkih slovenske speleološke termi-
nologije v delih E. Coste, J. Bilca, F. Ju-
vanca in J. Jesenka je poročal F. Haba.
Med navedbami virov in omenjanju po-

vojnih prizadevanj za izoblikovanje slovenskega jamarskega izrazoslovja nikakor ne bi smel pozabiti v ciklostilni obliki objavljenega Gradiiva za slovensko speleološko terminologijo v Biltenu jamarske sekcije PD Zelezničarja leta 1964. Dokaj polemičen je bil prispevek V. Božiča. Kako vrednotiti speleološko znanje, kjer poroča o prizadevanjih Komisije za speleologijo pri Planinski zvezi Hrvatske za povečanje izurjenosti in izobrazbe jamarjev-planincev. Ti morajo za to, da dosežejo določene nazive, opravljati izpite in izpolnjevati določene pogoje. V jamarskih odsekih pri planinskih društvih pozna pravilnik 4 vrste članov: speleolog-sodelavec, speleolog-pripravnik, speleolog in speleolog-instruktor. Avtor predlaga, da

bi se predlagan način izobraževanja in stimulacije članstva uvedel tudi v krog Speleološke zveze Jugoslavije.

Na koncu je nekroglog za dr. I. Seliškarjem, ki ga je prispeval I. Michler, pokojnikov sodelavec in častni predsednik JZS.

Zvezek pričujoče revije je lepo opremljen, motijo le manjkajoči povzetki in prazne strani, ki so se pojavile pri lomu prispevkov. Prostor je tako ostal neizkoriščen in prepričan sem, da bi se dalo to urediti tudi smotrnejše. Vsekakor pa pozdravljamo prizadevanja JZS in njenega urednika, da revija, edina speleološka – jamarska revija v Jugoslaviji, redno prihaja na naše knjižne police.

D. Novak

RAZGLLED PO SVETU

GNEČA NA MT. KINLEY

Leta 1972 je bilo na tem vrhu 27 odprav. Od 188 plezalcev jih je 88 prišlo na vrh. S tem seveda ni rečeno, da je gora devalvirana. Postala je mikavna zaradi prvih pristopov in privablja vedno več odprav. Tudi Yosemite se odpirajo plezalskemu svetu vedno bolj. Ni čudno, da je tja zašla tudi slovenska stopinja, čeprav ne razpolagamo z velikimi sredstvi.

T. O.

VELIKO PREČENJE AIG. VERTE (La Montagne 1973/4)

Louis Audoubert je v opisu prečenja Aig. Verte zapisal: »Če bi nas kdo vprašal, zakaj smo se vrgli na tako orjaško turo, bi nam odgovorili, da smo hoteli povezati šest velikih tur v eno in ostali dolgo časa v višavah ali pa: hoteli smo jo narediti, ker še ni bila narejena. Drugi so že poskušali, toda le mi smo z Welzenbachom lahko rekli, potem ko smo jo zmogli: »Prišel bo rod, ki se bo našim stvarjem smejal.« Vendar – kar smo videli na tej turi, se ne da opisati z orientacijsko tablo. Vsak dan smo gledali iste vrhove iz raznih kotov, od Chardonnetta do švicarskih gor, od Mt. Blanca do Jorasses, in vmes zelene doline. Ves čas na vrhovih je bil poln napetosti, nabit z močnimi čustvi. Ko smo prišli v Couvercle, se nam je svet zdel tuj.

Opremljeni so bili skoraj ekspedicijsko, imeli so s seboj tudi majhno »lekarno«, altimeter, eno 80 metrsko vrv, 400 gr žižeža na dan in na osebo itd.

T. O.

JAPONCI V HIMALAJI VEDNO NA NOGAH

Leta 1973 so Japonci pod vodstvom S. Nakamura zmagali južni steber Pumorija, ki so ga naskakovali že l. 1971. 19. maja 1973 sta na vrhu Pumorija, zelo uglednega vrha, stala dva japonska plezalca. Francozi so se l. 1972 pod vodstvom Pollet-Villarda iz stebra, ki loči južno steno od zahodne, morali umaknili.

Lhotse se Japoncem leta 1973 ni vdal. Prišli so do 7300 m, ko so morali zaradi slabega vremena v dolino. Vodila sta jih R. Ušida in H. Suganava in to po južni steni.

Japonci so bili med drugim tudi na Kangčedzongi (8420 m). Vodil jih je H. Hugušič, bilo jih je 15. Za pristop so izbrali ledenik Jalung. 14. maja sta prišla na vrh Y. Agata in T. Matusuda ob šestih zvečer. Pri sestopu so morali bivakirati v višini 8300 m. Naslednji dan je Matusuda sestopal nenavezan, zdrsnil 100 m globoko in se ubil. Agata je hudo ozebel.

T. O.

FRANCOZI V HUASCARANU

Sekcija Paris – Chamonix je od 4. do 18. avg. lani preplezala severovzhodno steno severnega vrha. Napeli so 1700 metrov vrvi in morali premagati tudi mesta V. in VI. stopnje in še A₂ zraven, torej nekaj, česar v taki višini še ni bilo zabeleženo. Na vrh sta prišli dve navezi.

Angleži in Amerikanci so v l. 1973 z več ekspedicijami hoteli priti na Cerro Fitz Roy. Bile so močne naveze, vendar vre-

menu, s katerim se brani Fitz Roy, niso bile kas.

Veliki ameriški plezalci so pritisnili tudi na Cerro Torre, prav tako v Patagoniji. Med njimi so bili celo taki možje kot Y. Chouinard in Royal Tompkins. Imeli so za ogleda na razpolago avion, vendar kljub temu niso zadeli vremena, ki bi bilo vsaj malo naklonjeno.

LETEČI SMUČAR

La Montagne et Alpinisme 1973/4-5 poroča, da je ameriški smučar Rudi Kishazi, po rodu Madžar, 26. oktobra 1973 dosegel nezasižan uspeh. Opremljen z nekajšnim zmajem in smučmi je v pol uri poletel z vrha Mt. Blanca v vas Servoz.

OBCUTLJIVOST ALI SPRENEVEDANJE BRALCEV

V septembrski številki »Der Bergsteiger« 1973 je znani nemški alpinist Pit Schubert napisal zanimiv sestavek o pozdravljanju doma in po svetu, od srednjega veka do danes. Mimo grede se je obregnil tudi ob »nemški pozdrav«, češ to se sliši prav tako kot »centralnoafriški pozdrav« in je danes prav tako kot v nacistični Nemčiji oblika pozdrava, ki ni pozdrav – primerja ga med drugim s pozdravom ameriškega gibanja Black – Power. V decembrski št. iste revije je izšla replika: Zakaj Bergsteiger, popolnoma nepolitična revija, vedno znova prinaša kritiko na »NS ero« in to kljub temu, da zajemajo v vsem nemško govorečem prostoru desne ekstremistične stranke komaj 5%. »Lahko bi prav tako krizirali razmere v srednjem veku ali v kameni dobi, saj je od nacistične ere poteklo že 30 let.« Spomnimo se, da je bil nemški in avstrijski alpenverein (Du OAV) že davno pred Hitlerjem zelo nacionalen (sehr national) in je v svoj statut sprejel celo »arijske« paragrafe. Res ni razlogov, da bi na to morali povsem pozabiti, meni Schubert.

T. O.

DHAULAGIRI IV

Poročali smo že o avstrijski ekspediciji na Dhaulagiri IV 1973. Vodil jo je z veliko odločnostjo in izkušnostjo F. Huber, vendar ni uspel. Slabo vreme je deseterico Avstrijcev zavrnilo, potem ko so v višini 7250 m postavili peti tabor, 400 m pod vrhom.

L. 1969 so Avstrijci na tej gori doživeli katastrofo, o kateri smo bralce natančno informirali. Na gori je za vselej ostalo pet avstrijskih himalajcev, najbrž zaradi plazov.

Dhaulagiri I (8172 m) je 12. maja 1973 doživel že tretji obisk. To pot so prišli na

vrh L. Reichhardt, J. Roskally in šerpa Navang Sonden. Prva dva sta bila člana ameriške odprave, ki je goro jemala podse po že utrži poti, po severovzhodnem grebenu. Opremo in hrano je odpravi na višino 5760 m iz Pokhare znosilo letalo »Pilatus Porter« RNAC.

ANAPURNA I

Prvi osemtisočak, ki ga je človek dosegel, ni naklonjen ljudem.

Po francoskih stopinjah iz leta 1950 so leta 1973 garali Japonci in v višini 6000 doživeli nevihto. Štirje člani odprave in en šerpa so našli smrt v podoru serakov. Jeseni 1973 so bili na gori Italijani. Vodil jih je G. Machetto, člani so bili Calcagno, Gogna, Rava, Cerrutti, Di Pietro in Zonta, torej vsaj štirje prvi italijanski plezalci. Že v višini drugega tabora (5450 m) so doživeli prehudo preskušnjo, plaz jim je vzel Cerruttija in Ravo.

Milejši je Manaslu (8156 m), na čigar vrh je 22. aprila leta 1973 stopila nemška ekspedicija po vzhodni strani gore.

ALPINISMUS INTERNATIONAL (AJ)

Tako je imenoval Reinhold Messner svoj potovalni biro za gore nad 5000 m in, kolikor smo brali, z njim doživel kar lepe uspehe, vendar ne tolikšne, da bi namesto biroja ne prevzel raje južnotirolske alpinistične šole. Lani je dosegel s svojim birojem zaviden uspeh z vzponom na Nošak v Hindukušu, zdaj pa se bo kljub temu raje posvetil šoli in jo vodil v »ekskluzivno« smer. Po »Alpinismusu« 1973/6 so se takoj našli namesniki za AJ onstran meje. Wolfgang Nairz in Otto Wiedmann sta v Innsbrucku ustanovila podjetje »Alpinizem« v ekspedicijskem stilu. Cenik sta rasposlala že lani. Poleti 1974 pripravljata tudi onadva ekspedicijo na Nošak (7492 m): 35 dni, 68. vrh na svetovni lestvici gora, 5000 DM za udeleženca. Ekspedicija do baznega tabora na Everestu in obisk Bangkoka je stala za osebo 3500 DM. Skratka: Novi časi, novi pojavi.

SPREMEMBE V ALPSKEM VODNISTVU

Klasični alpski krajevni vodniki specialisti so, tako kaže, v nekakšni stiski. Nastaja nov tip vodnika, ki priraja vodniške tečaje in tedne, na kar se tečajniki sami »spe-ljejo« na ture. Morda se to še najmanj pozna v Zermattu, kjer »monopolisti« za Matterhorn« še vedno žanjejo, čeprav v zelo spremenjenih razmerah. Le majhen del planincev se danes še obrača na vodnika, da bi z njim v navezi »naredil«

to ali ono turo. Pač pa so težaji za ledne in mešane ture vselej razprodani po Nemčiji, Avstriji, celo v Švico ta pojav že prodira. Če premislimo, je tak razvoj nujen in povezan z demokratizacijo življenja. Po »gosposko« se bo v hribe vedno manj hodilo, čim večja gneča bo na vrhah.

T. O.

NORMAN G. DYHRENFURTH – ODLIKOVAN

American Academy of Achievement je odlikovala Normana G. Dyhrenfurtha, sina svetovno priznanega »himalajskega papeža« z zlato plaketo (»Golden Plate«). Star je 54 let, vodil je dozdaj šest himalajskih ekspedicij, med katerimi je eno posvetil iskanju jetija, sicer pa je priznan fotograf in filmar, pisatelj in filmski inštruktor, po rodu Nемец, po državljanstvu pa Švicar in Amerikanec (ZDA). Najbolj je navezan na Salzburg.

T. O.

AIR, ŽEJNA GORA

Isabelle Agresti, ime, ki se že nekaj let bere med francoskimi ekspedicionisti, je v La Montagne 1973/4 opisala turo na goro Tagha v masivu Air, ki leži južno od Libije, v Nigeriji, torej eno od velikih saharskih gorovij poleg Hoggarja, Tibesti, Tassili in Adrara. Air se razteza 400 km od severa proti jugu. Najvišji vrh je Grebun, 2310 m. V pogorju živi kakih 20 000 prebivalcev, večji del so Tuaregi. Žive večji del v oazah na jugu Aira, medtem ko na severu ni življenjskih pogojev, saj praktično tam sploh ne dežuje. V zadnjih štirih letih je suša prizadela prebivalstvo in živalstvo tako, da se škoda ne bo zlepa popravila. Iz Evrope je Air dosegljiv iz Alžira prek Tamanrasseta po cesti v Agades. Od tu dalje je potreben landrower, in si ga lahko izposodiš kar tam. Ceste so slabe, vendar prevozne, treba pa je imeti s seboj vodo, bencin, zemljevid, busolo, kajti to je Sahara zunaj glavnih prometnih osi. Treba si je izposoditi vsaj dve vozili.

O alpinistični zgodovini Aira smo že pisali v zvezi z Roger Frison-Rocheom, ki se je tu mudil leta 1960, pred njim pa je leta 1943 Conrad Kilian prišel na Grebun. Šele leta 1967 se začne sistematično odkrivanje Aira. Tedaj so prišli Italijani: Consiglio, Alletto, Boccazzi, Buscaini, Claus, Crapez in Dal Bianco. O ekspediciji je napisal knjigo Mario Fantin (Uomini e Montagne del Sahara). Leta 1970 so prišli iz Tamanrasseta Francozi, med katerimi je bil Jean-Claude Bourgeon, velik poznavalec Sahare, preplezali severno steno v Taghi po novi smeri, se l. 1971 vrnili in v več navezah zbrali vrsto smeri

v Airu. Isto leto so bili v Airu Angleži, vendar o tem ni podatkov. Jan. 1973 se je v Airu mudil tudi Michel Bertinotti.

Najboljši čas za plezanje v Airu je od decembra do februarja. O veliki noči je že prevroče celo v senci. Dehidracija je strahotna in utegne biti morilska. Šotori so potrebni, obleka lahka, pokrivalo nujno. Pri plezanju so nujne lesene zagozde. Natančno se je treba poučiti, kje so studenci in kakšni so. Ker so redki, je to življenjsko pomembno. Vsa živila je možno kupiti v Agadesu.

T. O.

EKSPEDICIJSKI TURIZEM

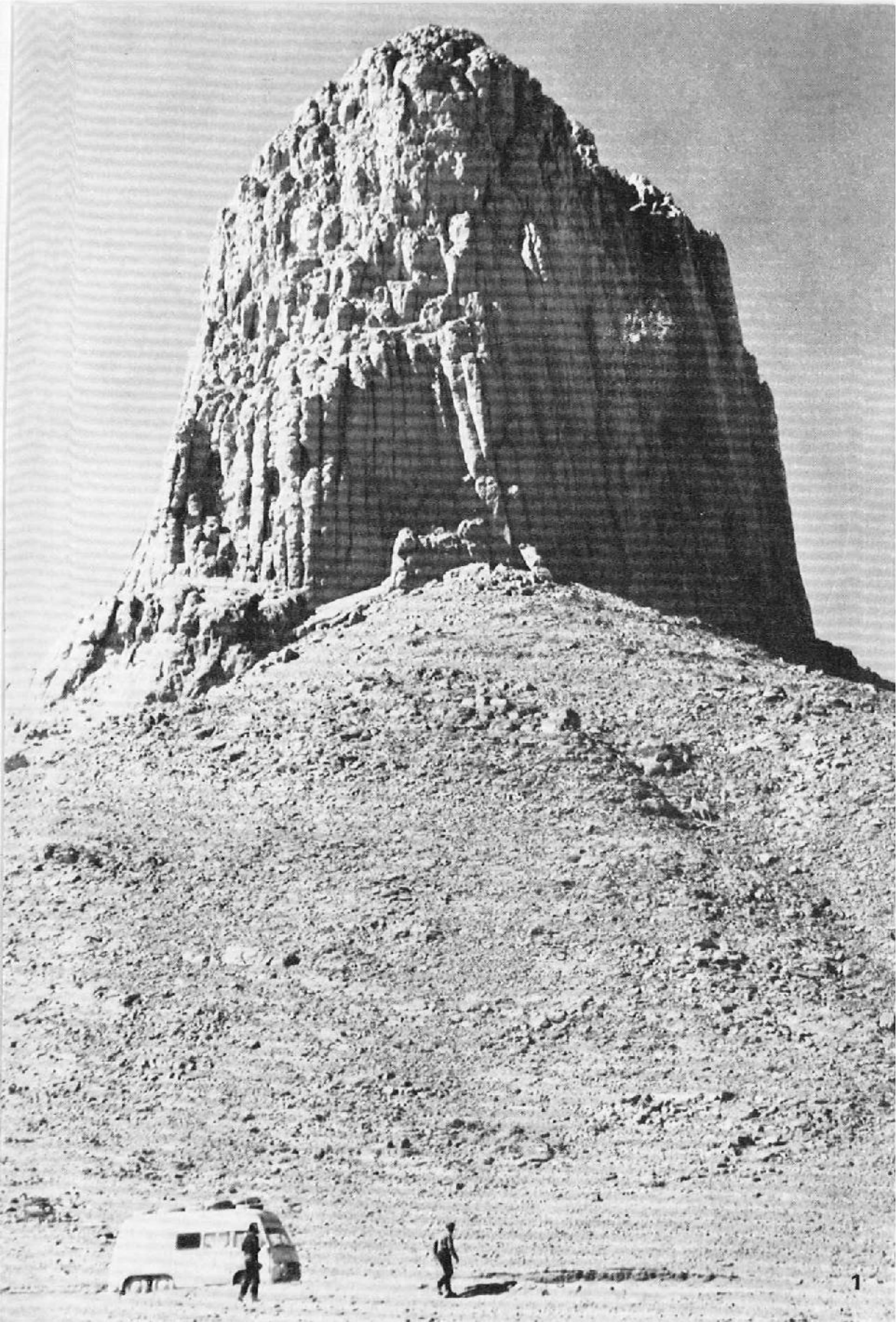
Pred nami nastaja nov pojav, nekakšna ponovitev procesa, ko je klasično planinstvo začelo prehajati v množičen obisk gora, v manj zahtevnih področjih pa v izletništvo in turizem. Ponovitev – seveda v drugačnih merah: Ekspedicionizem v rokah turističnih organizatorjev. Želja, da bi videli vsaj enkrat v življenju najvišje gore na planetu, žene staro in mlado na velika potovanja s turami na najrazličnejše vrhove. V Avstriji, Italiji, Franciji, Nemčiji (zametki so celo pri nas) raste število organizacij, ki omogočajo taka potovanja in ture. Eden prvih, ki je s tem začel, je tudi Marcus Schmuck. Za leto 1974 je objavil bogat program: Mavenci, Kilimandžaro, Huayna Potosi, Našaq, Korpusht-e-Yaki, Pik Lenin, Pik Razdelnaja, Pik Juhina. Za leto 1975 pripravljajo: Popocatepetl, Pik Orizaba, Čimborasso, Demavend, Alam-Koöhe. Pogoji za udeležence je dobro zdravstveno stanje in dobra kondicija, saj gre za same pet in šesttisočake in celo sedemtisočake, potovanje traja 16 do 35 dni. Stroški: 17 000 do 35 000 ös.

T. O.

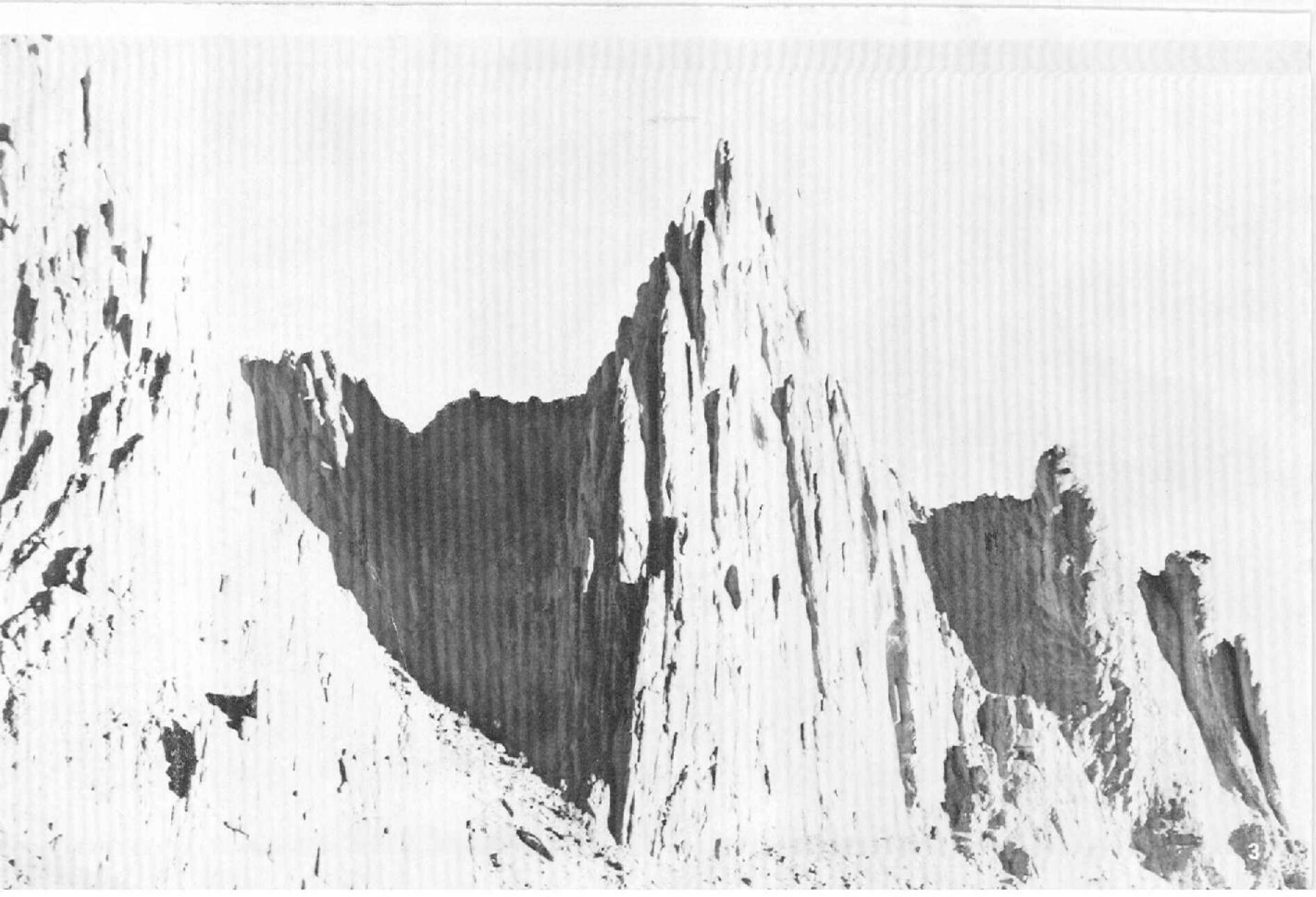
URESNIČENE SANJE – NA AIME LA PLAGNE

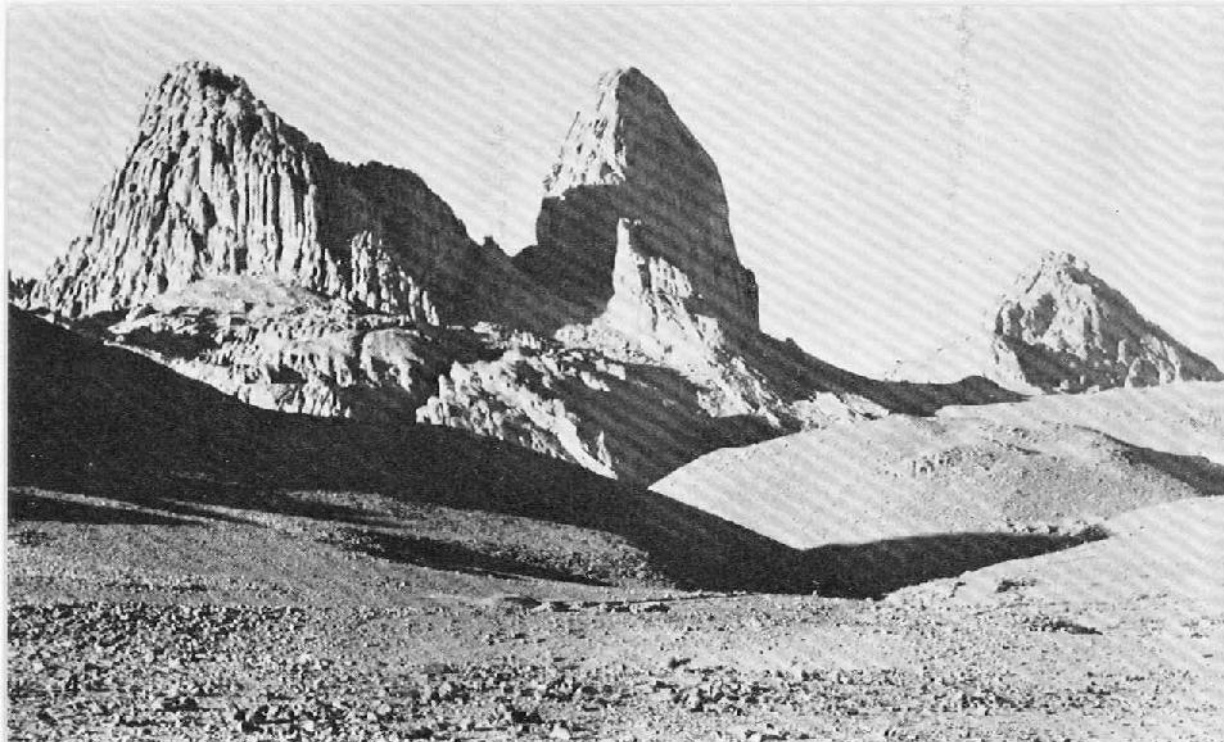
33 smučarskih liftov, 22 000 oseb na uro, nobenega čakanja, to so uresničili Francozi na Aime la Plagne. 100 km znaša dolžina smučskih prog najrazličnejše zahtevnosti, lifti pa so razporejeni tako, da so možne najrazličnejše kombinacije. Pa arhitektura! Superarhitektura, z občutkom vkomponirana v pokrajino, gigantski hoteli s toplimi lesnimi elementi, okusno razčlenjeno, harmonična celota. Vse povezano s cestami, 100 restavracij in prodajal, kinodvorane, šole za jezike, bari, diskoteke, topli bazen na prostem, 22 nadstropni nastanitveni center in cela vrsta majhnih vil. Za veliko noč v Franciji že veljajo posezonske cene: penzion za pet oseb (stil maisonette) na Aime la Plagne stane na dan 39 DM. Za 5 oseb to res ni prehudo.

T. O.

5

- 1 Pod Iharemom – Foto Janez Rupar
- 2 Osamljena skupina – Foto Janez Rupar
- 3 Clochetan – Foto Janez Rupar
- 4 Neznani vrhovi – Foto Janez Rupar
- 5 Okolica Taman Rasseta – Foto Janez Rupar

impol

INDUSTRIJA METALNIH POLIZDELKOV — 62310 SLOVENSKA BISTRICA

TELEX: 033 113 — TELEFON: SLOVENSKA BISTRICA 81-060, 81-061, 81-062 — TEKOCI RAČUN:
51810-601-12505 — ŽEL. POSTAJA: SLOVENSKA BISTRICA — BRZOJAV: IMPOL SLOVENSKA BISTRICA

Izdelujemo:

iz aluminija in aluminjskih legur
pločevino, trakove, rondelje, rondice
palice, cevi, profile
žico, vrvi in vrvi z jeklenim vložkom

V lastnem konstrukcijskem biroju projektiramo vse vrste aluminjskih konstrukcij — vrata, okna, fasadne elemente, samonosilne fasade in aluminjske nosilne konstrukcije — po naročilu.

Obrat za aluminjske konstrukcije na osnovi teh projektov izdeluje in vrši montažo konstrukcij.

V obratu za površinsko obdelavo brusimo, poliramo in eloksiramo vse vrste profilov in elemente v željenih barvah.

INTERTRADE

PODJETJE ZA MEDNARODNO TRGOVINO, n. sol. o.

Sedež podjetja: Ljubljana, Moša Pijadejeva 29

Poštni predal 317/VI — Telefon 322-844 — Telegram Intertrade — Telex 31-181 YU INTRAD

V sestavi podjetja sta dve **TEMELJNI ORGANIZACIJI ZDRUŽENEGA DELA:**

TOZD ZASTOPSTVO IBM, n. sub. o.

Glavne dejavnosti:

- promet na debelo elektronskih računalnikov z dodatnimi napravami, pisarniških naprav in pisarniškega materiala
- nudenje intelektualnih storitev strankam, ki kupujejo ali uvajajo elektronske računalnike
- nudenje storitev elektronske obdelave podatkov in storitev organizatorsko-programerskega značaja v zvezi z elektronsko obdelavo podatkov

PREDSTAVNIŠTVA TOZD ZASTOPSTVO IBM V JUGOSLAVIJI:

Zagreb, Beograd, Sarajevo, Rijeka, Osijek, Split, Skopje, Titograd

TOZD TRGOVINA, n. sub. o.

Glavne dejavnosti:

- notranji promet,
- prometno agencijske storitve
- promet na debelo v trgovinskih strokah, za katere je registrirana
- promet na drobno v trgovinskih strokah, za katere je registrirana

PREDSTAVNIŠTVA TOZD TRGOVINA V JUGOSLAVIJI:

Zagreb, Beograd, Sarajevo

PREDSTAVNIŠTVA TOZD TRGOVINA V TUJINI:

London, Oslo, Bogota, Cairo, Praga, Warszawa, Bratislava, Wien, New York, New Delhi, Calcutta, Madras, Bombay

tiskarna
jože moškrič

Ljubljana, nazorjeva 8, telefon 21-296

snap
out

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje
Izdeluje kopirne oblike SNAP-OUT,
ki zagotavljajo boljšo organizacijo
poslovanja v uradih, bankah,
zavodovnicah, občinskih
in podjetjih, industriji, trgovini,
botaničnih, proizvodstva in drugod

težakarna

tisk vseh vrst tiskovin, katalogov,
časopisov, revij in knjig

klišarna

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih
klišejev

knjigovestnica

vezava preprostih in luksuzno
opremljenih del

štampljarna

Izdelava vseh vrst žigov, pečatov
in knjigovestniških del

**INDUSTRIJA GOSTINSKE
OPREME
LJUBLJANA - JUGOSLAVIJA**

Podjetje za projektiranje, izdelavo
in montažo opreme za vse vrste
kuhinj, samopostrežnih restavracij
in gostinskih obratov.

Uprava: Trnovski pristan 8, Telefon:
h. c. 20-869, 21-747, direktor: 22-778,
komercialna: 24-415, servis: Interno
05, telegram: IGO Ljubljana, Tek.
račun: 50103-601-23381

POGLED NA DEL TOPLE SODOBNE KUHINJE
OPREMO IZDELALA TOVARNA IGO, LJUBLJANA

**Svet barv in harmonije —
odslej tudi vaš svet**

ZDRUŽENE PAPIRNICI LJUBLJANA

USTANOVljena 1842 — ESTABLISHED 1842

TEKOČI RAČUN SDK LJUBLJANA 60101-601-15939 — ☒ 61260

LJ.-POLJE — ☎ 48-141 — ♯ PAPIR VEVČE — TELEX 31116

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOŠTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tekoči račun pri SDK Laško:
50710-601-16039 — Železniška postaja: Zidan most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje,
surovi heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni
»Radeče«, premazne kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

Po želji izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

pajoma[®]
 PAPIRNA
 KONFEKCIJA
načrtopromska

- ☉ toaletni tissue ✕ toaletni krep papir
- ☉ toaletni minikrep papir ▨ toaletni papir v paketičih
- ☉ krep brisače, zložene brisače in večnamenske tissue brisače
- ☉ enoslojne tiskane serviete ☉ tissue serviete v barvah
- ☐ seti ☉ ženski vložki ☉ plenice ☉ robčki

ELEKTROSTROJNO PODJETJE

ELEKTRICNE AKUMULACIJSKE BOJLERJE vseh velikosti s priznanim estetskim izgledom.

KUHINJSKE NAPE ZA PREZRAČEVANJE KUHINJ z ali brez priključka na ventilacijski kanal. Kakor tudi PREZRAČEVALCE za sanitarije.

V okviru marketing TIKI-R2S opravljamo prodajo PLINSKIH PRETOČNIH BOJLERJEV in PLINSKIH APARATOV ZA ETAZNO OGREVANJE, izdelane po licenci Junkers.

Jamčimo za funkcionalnost in kvaliteto naših proizvodov. Imamo dobro organizirano servisno službo.

Naši izdelki so vedno na razpolago v trgovski mreži širom Jugoslavije.

Zahtevajte prospekte.

Ljubljana, Aleševčeva 52

Telefon (061) 58-950

**BOMBAŽNA
 PREDILNICA
 IN TKALNICA
 TRŽIČ**

CESTA JLA 14

Telefon 70-340

Telegram Predilnica Tržič

- Industrijska bombažna preja, česana in kardirana do Nm 70
- Beljene, surove in barvane bombažne tkanine v širini od 60 do 252 cm
- Beljene, barvane in tiskane tkanine iz mešanice bombaža in polinoznlh vlaken
- Konfencioniranje posteljnega perila

Ne čakajte,
da priljubljeno melodijo slišite slučajno –
kupite si gramofon

- sodobna ojačevalna tehnika
- čist in naraven ton
- pri reprodukciji gramofonskih plošč
- lepa, moderna oblika
- prodaja na kredit
- garancija

 Iskra

ISKRAPHON PM 71
Škatla s keramičnim gramofonskim vložkom,
vložena v leseno furnirano kaseto. Ima samostojen ojačevalnik z zvočnikom 2W

ISKRAPHON PM-75
Vgrajen v plastično nelumljivo kaseto
v treh različnih barvah, s samostojnim
ojačevalcem in zvočnikom 3W

ISKRAPHON HS-70 STEREO
Vgrajen v leseno furnirano kaseto – Pokrit
s prozornim pokrovom – Dva zvočnika, 3W,
15 Ohma, sta vgrajena v posebnih zvočnih
omaraicah, enako furnirana
kot kaseto

JUGOTEKSTIL

61001 LJUBLJANA, Titova 1-3 P.O.B. 237A,
Telefon: 23-942, Telex: 31393 YU JTX LJ

Planinci

na vrhu Triglava se boste počutili še prijetneje, če vas bodo greli jopiči iz islandske volne, ki jih izdelujejo za vas pletilje iz Sirogojna.

Trikotažo in obleko najboljše kvalitete lahko nabavite samo v razstavnih salonih in trgovinah Jugoexporta

- Ljubljana: Trg revolucije 18
(pasaža »Maximarketa«)
- Beograd: Kolarčeva 1, Knez Mihailova 10,
prolaz kod »Albanije«, Terazije 2,
Makedonska 4 in Čika Ljubina 17
- Zagreb: Vlaška 75 a
- Titograd: Nemanjina obala 1
- Skopje: Gradski trgovski centar

Po vrnitvi s težke ture se boste najbolje odpočili na pohištvu Jugoexporta, ki ga lahko nabavite v razstavnih salonih:

v Beogradu:	v Zagrebu:
Kolarčeva 1	Zagrebski velesejem
Bulevar revolucije 84	Paviljon 12
Generala Ždanova 78	
	v Skopju:
v Titogradu:	Ul. JLA 66 in
Nemanjina obala 1	Gradski trgovski centar
v Splitu:	v Novem Sadu:
Kupališni prilaz 12	Ul. JLA 25
v Sarajevu:	v Nišu:
Mis Irbina 62	Balkanska 2

Jugoexport

BEOGRAD — KOLARČEVA 1

